

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Jūratė LAPINSKIENĖ

**AB „ŠIAULIŲ BANKO“ VEIKLOS EFEKTYVUMAS IR
PERSPEKTYVOS**

Magistro darbas

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

**AB „ŠIAULIŲ BANKO“ VEIKLOS EFEKTYVUMAS IR
PERSPEKTYVOS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)**

Aš, Jūratė Lapinskienė teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas

.....

(parašas)

Magistro darbo autorius Jūratė Lapinskienė
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas _____
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas _____
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Jūratė Lapinskienė

AB „Šiaulių banko“ veiklos efektyvumas ir perspektyvos

Magistro darbas

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjamas AB „Šiaulių banko“ veiklos efektyvumas, LB riziką ribojanys normatyvai. Įvertinta AB „Šiaulių bankas“ finansinė padėtis tarp kitų šalies komercinių bankų, atlikta palyginamoji AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoro banko“ balanso, pelno (nuostolio) vertikaliosios ir horizontaliosios analizės, santykinų rodiklių analizė palyginta su Lietuvos komerciniais bankais, įvertinti išlaidų struktūros rodikliai, atlikta pajamų ir pelno priklausomybės analizė, įvertinta bankroto rizika Bonity indeksu, atlikta riziką ribojančių normatyvų analizė bei įvertinta banko netradicinė veikla. Atliktas tyrimas AB „Šiaulių banko“ patikimumas ir saugumas. Dalyvavo 164 respondantai AB „Šiaulių banko“ klientai. Remiantis anketinės apklausos rezultatais nustatyta kaip pasikeitė požiūris į AB „Šiaulių banko“ patikimumą ir saugumą po AB „Snoro banko“ bankroto. Patvirtinama darbe iškelta hipotezė, kad komercinio banko veiklos priežiūra neužtikrina ir negarantuoja, kad bankas nebankrutuos, efektyviai veikiantys bankai, gali bankrutuoti.

SUMMARY

Jurate Lapinskiene

AB Siauliai bank activity efficiency and perspective

Master's work

Master's work dealt with AB Siauliai bank efficiency, LB prudential norms. Estimated Siauliai bank's financial situation among domestic commercial banks, carried out a comparative AB Siauliai Bank and AB Bank Snoras "balance sheet, profit (loss) horizontal and vertical analysis ratios compared with the analysis of Lithuanian commercial banks to assess the cost structure indicators of income and made a profit of dependence analysis evaluated the risk of bankruptcy Bonita index, made the prudential requirements for analysis and assessment of non-traditional banking activities. An analysis of AB Siauliai bank credibility and security. 164 respondents participated in the AB Siauliai bank customers. Based on the results of the questionnaire as a change in approach to the AB Siauliai bank soundness and safety of the AB Snoras bank bankruptcy. It is confirmed hypothesis that the commercial activities of the bank supervision does not guarantee or warrant that the bank will not go bankrupt, banks are operating effectively, it may go bankrupt.

TURINYS

SANTRAUKA	3
LENTELIŲ SĄRAŠAS	6
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	7
ĮVADAS	9
1. KOMERCINIO BANKO VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI	12
1.1. Banko veiklos reguliavimas ir tikslai	12
1.2. Banko veiklos vertinimo metodai.....	19
1.3. Banko rizikos: valdymas ir ją įtakojantys veiksniai.....	22
1.4. Banko kapitalo pakankamumo vertinimo metodai.....	27
1.5. Banko aktyvų panaudojimo netradicinėje veikloje efektyvumo analizė	29
2.1. AB „Šiaulių bankas“ finansinės padėties įvertinimas	35
2.2. AB „Šiaulių banko“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų analizė	38
2.2.1. AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji 2006 – 2010 metų pelno (nuostolio) ataskaitos analizė.....	38
2.2.2. AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji 2006 – 2010 metų balanso analizė.....	43
2.2.3. AB „Šiaulių bankas“ vertikalioji 2006 – 2010 metų pelno (nuostolio) ataskaitos analizė	46
2.2.4. AB „Šiaulių bankas“ vertikalioji 2006 -2010 metų balanso analizė	48
2.3. AB „Šiaulių banko“ santykinų rodiklių analizė	50
2.3.1. AB „Šiaulių banko“ pelningumo rodiklių analizė.....	51
2.3.2. AB „Šiaulių banko“ efektyvumo rodiklių analizė.....	57
2.3.3. AB „Šiaulių banko“ finansinio sverto rodiklių analizė	59
2.4. AB „Šiaulių banko“ išlaidų struktūros rodiklių įvertinimas.....	61
2.5. AB „Šiaulių banko“ bankroto įvertinimas.....	64
2.6. Riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizė.....	65
2.7. Banko veiklos įvertinimas netradicinėje veikloje.....	69
2.8. AB „Šiaulių banko“ patikimumo empirinis tyrimas.....	72
2.8.1. Empirinio tyrimo metodika	73
3. AB ŠIAULIŲ BANKAS VEIKLOS EFEKTYVUMO TOBULINIMO GALIMYBĖS.....	76
3.1. Banko veiklos įvertinimui tinkamo metodo parinkimas.....	76
3.2. AB „Šiaulių bankas“ pelningumo valdymas ir riziką įtakojančių faktorių vertinimas.....	79
3.3. Banko veiklos tobulinimo prielaidos netradicinėje veikloje.....	82
ĮŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	86
LITERATŪRA	90
PRIEDAI	96
1 priedas Pagrindinių sąvokų analizė	97
2 priedas Laipsniškas Bazelis III įgyvendinimas	101

3 priedas AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji pelno (nuostolio) 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų.....	102
4 priedas AB „Šiaulių bankas“ vertikalioji pelno (nuostolio) 2006–2010 metų ataskaita, tūkst., litų.....	103
5 priedas AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji ir vertikalioji pelno (nuostolio) 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio ataskaita, tūkst., litų	104
6 priedas AB “Šiaulių banko” horizontaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų.7 priedas.....	105
7 priedas AB “Snoro banko” horizontaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų.8 priedas.....	106
8 priedas AB “Šiaulių banko” vertikaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų.....	107
9 priedas AB “Snoro banko” vertikaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų.	108
10 priedas AB “Šiaulių banko” horizontaliojo balanso 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio ataskaita, tūkst., litų.	109
11 priedas AB “Snoro banko” horizontaliojo balanso 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio ataskaita, tūkst., litų.	110
12 priedas AB “Šiaulių banko”, AB“Snoro banko“, ir Lietuvos komercinių bankų finansinių santykinių rodiklių apskaičiavimas	111
13 priedas Turto pelningumo gražos rodiklio (ROA) išskaidymas į dalis	116
14 Priedas Kapitalo gražos rodiklio (ROE) išskaidymas į dalis.....	117
15 priedas AB “Šiaulių banko” pozicija rinkoje	118
16 priedas Koreliacijos koeficiento reikšmių skalė.....	119
17 priedas AB “Snoro banko” pajamų ir pelno priklausomybės skaičiavimai.....	120
18 priedas Bonity indekso apskaičiavimas	121
19 priedas Anketa	122
20 priedas Anketos rezultatai	125

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Banko sąvokos apibūdinimas.....	12
2 lentelė Banko veiklą reglamentuojantys įstatymai	13
3 lentelė Preliminari grynajo stabilaus finansavimo rodiklio skaičiavimo metodika	17
4 lentelė Rizikos apibūdinimas.....	23
5 lentelė Rizikos valdymo apibūdinimas.....	25
6 lentelė Pelningumo rodikliai.....	50
7 lentelė AB „Šiaulių banko“ darbo veiksmingumo įvertinimas 2006 – 2010m.	62
8 lentelė AB „Šiaulių banko“ visų paskolų ir operacinių išlaidų santykio įvertinimas 2006 – 2010 m.	63
9 lentelė AB „Šiaulių bankas“ 2006 – 2010 m. išlaidų – pajamų santykis, %	63
10 lentelė AB „Šiaulių banko“ 2006 – 2010 metų duomenys koreliacijos koeficientui apskaičiuoti	63
11 lentelė AB „Šiaulių banko“ 2006 – 2010 metų koreliacijos koeficientai.....	64
12 lentelė Preliminarus AB „Šiaulių banko“ grynasis stabilaus finansavimo rodiklio apskaičiavimas.....	68
13 lentelė Banko investicijų struktūra 2006 – 2010 metais.....	70
14 lentelė Apklaustų „Šiaulių“ banko klientų pasiskirstymas pagal socialines – demografines charakteristikas (absoliučiais skaičiais (N) ir procentais).	73
15 lentelė AB „Šiaulių banko“ prognozuojamas nuosavybės grąžos apskaičiavimas	77
16 lentelė AB „Šiaulių bankas“ prognozuojamos pridėtinės ekonominės vertės apskaičiavimas	78
17 lentelė AB „Šiaulių banko“ turto grąžos ir kapitalo grąžos rodiklių dinamika 2006–2014 metais.	80
18 lentelė AB „Šiaulių bankas“ rodikliai 2006 – 2010 metais Berstein modeliui apskaičiuoti	81

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Pagrindiniai banko pelningumo rodikliai.	20
2 pav. Kiekybinio vertinimo sistema.	21
3 pav. Pagrindinės investavimo priemonės išdėstytos pagal riziką.	30
4 pav. VP portfelio, sudaryto iš rizikingų ir nerizikingų aktyvų kombinacijos.	32
5 pav. Diversifikacijos rūšys.	33
6 pav. AB „Šiaulių banko“ juridinių ir fizinių asmenų paskolų dinamika 2006 – 2010m., tūkst.litų.	36
7 pav. AB „Šiaulių bankas“ indėlių dinamika 2006 – 2010m., tūkst. litų.	37
8 pav. AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoras banko“ pelno dinamika 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.	38
9 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ 2010 – 2011 metų III ketvirčių grynojo pelno palyginamoji analizė, (tūkst., Lt).....	39
10 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ 2006 – 2010 metų grynujų palūkanų ir grynujų paslaugų ir komisinių pajamų palyginamoji analizė (tūkst., Lt).	40
11 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ grynujų palūkanų pajamų 2010 ir 2011 m. I ir II ketvirčių dinamika (tūkst., Lt).	41
12 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ turto ir įsipareigojimų dinamika 2006 – 2010 metais (tūkst., Lt.)	43
13 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ turto ir įsipareigojimų dinamika 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio (mln., Lt.)	44
14 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2006 – 2010 metais, (mln., Lt).	45
15 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ nuosavybės dinamika 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.	46
16 pav. AB „Šiaulių banko“ palūkanų apyvartų dinamika 2006 – 2010 metais, (%)	46
17 pav. AB „Šiaulių bankas“ turto struktūra 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.	48
18 pav. AB „Šiaulių banko“ įsipareigojimų struktūra, %.....	49
19 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, ROA rodiklio analizė.	52
20 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, ROE rodiklio analizė.....	53
21 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų grynujų palūkanų maržos analizė.	54
22 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, šalies komercinių bankų palūkanų skirtumo (maržos) analizė.....	57
23 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, bendro Lietuvos komercinių bankų palūkanų išlaidų analizė.	58
24 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų atidėjinių paskolų nuostoliams padengti koeficiento analizė.....	58
25 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų finansinio svorto koeficiento analizė, %.....	60
26 pav. AB „Šiaulių bankas“ veiklos išlaidos 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.	61
27 pav. AB „Šiaulių banko“ bankroto įvertinimas 2006 – 2010 metais. Bonity indeksu.	64
28 pav. AB „Šiaulių banko“ kapitalo pakankamumo rodiklio analizė, %.	65

29 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų likvidumo rodiklio analizė.	66
30 pav. AB „Šiaulių banko“ maksimalios paskolos vienam skolininkui kitimas 2006–2010m. (%) .	66
31 pav. AB „Šiaulių banko“ bendras kapitalo Bazelio II palyginimas su nauju Bazeliu III, %	67
32 pav. AB „Šiaulių banko“ bendras kapitalo poreikis Bazelio II palyginimas su nauju Bazeliu III, tūkst., litų.	68
33 pav. AB „Šiaulių banko“ paslaugų ir komisinių pajamų ir sąnaudų už operacijas vertybiniais popieriais dinamika 2006 – 2010 metais, (tūkst., Lt.).	69
34 pav. AB „Šiaulių bankas“ aktyvų pasiskirstymas tradicinėje ir netradicinėje rinkoje 2006 – 2010 metais.	69
35 pav. AB „Šiaulių banko“ vidutinio penkerių metų investicijų portfelio sudėtis, %	70
36 pav. AB „Šiaulių banko“ investicijos nuosavybės VP rinkoje dinamika 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.	71
37 pav. AB „Šiaulių banko“ nuosavybės VP portfelio dinamika 2006 – 2010 metais, %	72
38 pav. Vidutinė naudojimosi AB „Šiaulių banko“ paslaugomis trukmė pagal metus ir amžiaus grupes.	74
39 pav. Bankų vertinimo modeliai.	76
40 pav. Banko vertės nustatymo pridėtinės ekonominės vertės metodu schema.	78
41 pav. Nuosavo kapitalo kompleksinės analizės schema.	81
42 pav. Veiksnių darančių įtaką nuosavo kapitalo pelningumui apskaičiavimo schema.	81
43 pav. Prognozuojama banko investicijų struktūra į skolos VP 2011 - 2013m., tūkst.,Lt.	83
44 pav. Prognozuojama banko investicijų struktūra į nuosavybės VP 2011-2013m. tūkst., Lt.	84
45 pav. AB „Šiaulių banko“ netradicinės veiklos prognozės 2011-2013m. bendroje jo veikloje,% .	84

IVADAS

Temos aktualumas. Paskutiniu metu pasaulio finansų ir bankininkystės sektoriuose vyko ir vyksta didžiulės permainos. Tokio masto sukrėtimų ir praradimų bankai praktiškai niekada neturėjo. Ekspertai¹ pripažįsta, kad paskutiniu metu bankininkystės sektoriuje prasidėjo reikšmingi pokyčiai, ir jie labai daug ką pakeis. Prancūzijos prezidento Nicolas Sarkozy pasakyti žodžiai: „Baigėsi bankų paslapčių laikotarpis“². Po tokių permainų bankininkystės sektorius juda viena kryptimi – griežtesnis veiklos reglamentavimas, griežtesnė priežiūra, didesnė kontrolė.

Vieni iš aktyviausių finansų sistemos dalyvių – komerciniai bankai. Bankininkystė – viena svarbiausių ūkio šakų, darančių didelę įtaką visai šalies ekonomikos raidai, stabilumui ir efektyvumui. Stiprėjant konkurencijai tarp Lietuvos bankų, ypač aktualus tampa Lietuvos komercinių bankų veiklos efektyvumo didinimas. Ekonominio nestabilumo laikotarpiu, kai padidėjusi sisteminė rizika bankų sektoriuje, kyla grėsmė finansų rinkų stabilumui, tai padidina bankų efektyvumo vertinimo svarbą. Pagrindiniu tikslu turėtu būti laikoma banko efektyvumo didinimas bei konkurencijos Lietuvos bankų sektoriuje stiprinimas. Finansinės institucijos negali apsiriboti vien egzistuojančiomis tradicinėmis veiklomis, kurios šiandien duoda pelną. Finansinės paslaugos – bene svarbiausias ekonomikos sektorius šiuolaikinėje visuomenėje. Vis daugiau finansines paslaugas teikiančių institucijų, paskatintos klientų finansinių poreikių, įvairių inovacijų ir kitų veiksnių, išplėtė savo tradicinės veiklos ribas ir pradėjo teikti finansines paslaugas ne tik bankininkystės srityje, tačiau ir draudimo, investavimo į vertybinius popierius, pensijų fondų. Naujų finansinių instrumentų atsiradimas verčia finansines institucijas ieškoti galimybių efektyviai valdyti turimus išteklius, bei analizuoti veiklos efektyvumą lemiančius veiksnius. Pagrindinis bankininkystės tikslas – efektyvus ir veiksmingas išteklių panaudojimas. Ši tema visuomet svarbi ir aktuali, tačiau pastarojo meto įvykiai verčia dar daugiau dėmesio skirti banko efektyvumui. Nepaisant to, kad šalies bankų sistema yra susiformavusi, laikas nuo laiko vykstančios krizės verčia ieškoti naujų vertinimo ir valdymo galimybių, naujų problemų sprendimo metodų, kurie galėtų užtikrinti finansinį stabilumą. Šiandieninis finansų pasaulis neįsivaizduojamas be efektyviai ir sklandžiai veikiančios finansų sistemos. Efektyvi bankų veikla užtikrina nepertraukiamus finansinius ir ekonominių atsiskaitymų procesus. Tik patikima ir saugi finansų sistema užtikrina ilgalaikį ir tvarų šalies ekonomikos augimą, tikslingai perskirsto išteklius ir prisideda prie ilgalaikio kainų stabilumo.

Finansų sistema, o ypač komerciniai bankai – svarbi Lietuvos ekonomikos grandis. Tik stabili finansų sistema efektyviai paskirsto išteklius, prisideda prie ilgalaikio kainų stabilumo ir šalies

¹SEB banko vyriausioji analitikė V. Tauraitė, „Danske Bank“ vyresnioji analitikė Baltijos šalims V. Klyvienė, „MC Wealth Management“ vykdomasis partneris M. Čiuželis, „DnB Nord“ finansų analitikė J. Rojaka.

²Aušra Radzevičiūtė. *Ekonomika bankininkystė. „Valstybė: Bankininkystės revoliucija“*. Prieiga per internetą [<http://klubas.pinigusrautas.lt/files/ausrai.pdf>][žiūrėta 2011.11.26].

ekonomikos augimo. Lietuvos bankas, siekdamas, kad šalies finansų sistema veiktų stabiliai, atlieka nuolatinę šalies kredito įstaigų ir mokėjimo sistemų priežiūrą. Po paskutinių finansų sistemą sukūrusių įvykių AB „Snore banko“ bankroto, kyla klausimas, ar reglamentavimas Lietuvoje yra pakankamas, kad komerciniai bankai vistiek gali bankrutuoti?

Dabartinėje Lietuvos bankininkystės sistemoje pastebimos teigiamos tendencijos. Kreditų įstagos grynas nuostolis sumažėjo nuo 369,6 mlrd. litų iki 276,2 mlrd. litų, t.y. 25,27%, turtas sumažėjo 82,4 mlrd. litų iki 81,7 mlrd. litų, t.y. 3,0%, kapitalo grąža nuo -4,35% šoktelėjo į viršų 4,01% ir siekė 0,34%.

Komercinių bankų veiklos vertinimo metodai plačiai nagrinėjami užsienio mokslinėje literatūroje: A. Damodaran (2000), T.E. Copeland, W.D. Miller (1995). Komercinių bankų veiklos efektyvumo vertinimo netradicinėje veikloje problemas nagrinėjo Š. Kraujalis (2001), V. Snieška (1999), S. Kropas (1998), D. Kuzmickas (1999), A.B. Никишин (2001), F. R. Edwards, F. M. Mishkin (1995).

Problema. Sparti finansinių priemonių plėtra, kelia finansų sektoriui stabilumo ir efektyvumo problemų. Aštrėjanti konkurencija bankų sektoriuje skatina bankus vis daugiau dėmesio skirti veiklos valdymui, pasirenkant priimtinausią ir veiksmingiausią rizikos valdymą. Būtina įvertinti veiksnius, kurie lemia banko finansinio turto, rizikos bei pelningumo valdymą. Šalyje veikiančių komercinių bankų priežiūra neturi ir negali suteikti tokių garantijų, kad bankas nebankrutuotų.

Tyrimo objektas – komercinio banko ekonominiai veiklos rodikliai.

Darbo tikslas – išanalizuoti komercinio banko veiklos efektyvumui įvertinti naudojamus metodus ir vadovaujantis šiais metodais, įvertinti komercinio banko veiklos efektyvumą.

Siekiant užsibrėžto tikslo sprendžiami tokie uždaviniai:

1. Išanalizuoti autorių siūlomus metodus, skirtingus mokslinius požiūrius ir teorijas komercinio banko veiklos efektyvumui vertinti;
2. Išanalizuoti AB „Šiaulių bankas“ veiklos efektyvumą reglamentuojančius normatyvus ir rodiklius;
3. Įvertinti AB „Šiaulių bankas“ finansinę padėtį 2006 – 2010 m. laikotarpyje;
4. Pateikti pasiūlymus AB Šiaulių bankas veiklos efektyvumo tobulinimui.

Hipotezė: Komercinio banko veiklos priežiūra neužtikrina ir negarantuoja, kad bankas nebankrutuos, efektyviai veikiantys bankai, gali bankrutuoti.

Tyrimo metodika ir metodologiniai pagrindai. Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, vertikaliosios, horizontaliosios ir santykinių rodiklių analizės būdai. Taip pat naudoti tradiciniai tyrimo būdai, tokie kaip grupavimas, statistinių duomenų lyginamoji analizė, dinamikos eilutės, augimo tempai, grafinis vaizdavimas, prognozavimas, modeliavimo metodas, apibendrinimas. Rezultatai ir duomenys pateikti lentelėse ir grafikuose.

Darbo atsiribojimai: magistro darbe neanalizuojamos ir nevertinamos AB „Snoro banko“ bankroto aplinkybės, ir jį įtakojantys veiksniai. Taip pat darbe atsiribojama, nuo kitų LR bankrutavusių bankų.

Darbo struktūra: magistro darbas susideda iš trijų dalių. Pirma magistro dalis skirta teorinės literatūros nagrinėjimui. Plačiai išnagrinėta LR komercinių bankų veiklos reguliavimą reglamentuojantys įstatymai, nauja Bazelis III taikymo metodika. Apžvelgti banko veiklos, banko rizikų valdymo, banko kapitalo pakankamumo vertinimo metodai. Daug dėmesio skiriama netradicinei banko veiklos analizei. Antroje magistro dalyje: atlikta balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų vertikaliosios ir horizontaliosios analizės, santykinų rodiklių analizė, banko padėtis tarp kitų šalies komercinių bankų, išlaidų struktūros rodiklių analizė, pajamų ir pelno priklausomybės analizė, bankroto įvertinimas, riziką ribojančių normatyvų analizė, netradicinės veiklos įvertinimas. Trečiojoje magistro dalyje analizuojamos ir projektuojamos banko veiklos perspektyvos. Taip pat pateikiama atliktos apklausos analizė. Pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

Magistro darbo apimtis 84 puslapiai (45 paveikslai, 18 lentelių). Darbą sudaro įvadas, trys pagrindiniai skyriai, 16 poskyrių, išvados, pagrindinių sąvokų žodynas, priedai.

1. KOMERCINIO BANKO VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Pagal pobūdį bankininkystė skirstoma į tris rūšis: centrinę, komercinę ir kooperatinę. *Centrinė bankininkystė* vykdo pinigų emisiją, depozitų ir minimalių rezervų politiką, valdo operacijas susijusias su vyriausybės vertybiniais popieriais, ir reguliuoja bei kontroliuoja valstybės bankinės veiklos sferą. *Komercinė bankininkystė* vykdo beveik visas bankų operacijas, išskyrus pinigų emisiją. Jų pagrindinė veikla – kreditinis klientų aptarnavimas. Komercinė bankininkystė skirstoma į komercinius bankus ir komercinius specializuotus bankus. *Kooperatinė bankininkystė* tai mažmeninė ir komercinė bankininkystė, organizuojama pagal kooperatinius principus. Kooperatinė bankininkystė – tai kredito unijos. Kooperatinė bankininkystė pasak Jaskelevičiaus (2011) šiuo metu Lietuvoje užima arti 2 proc. kapitalo rinkos, tuo tarpu kaimyninėje Lenkijoje kooperatinė bankininkystė siekia 20 proc. rinkos. Panaši padėtis yra ir daugelyje kitų Europos valstybių. Šiuo metu Seime svarstomos Kreditų unijų įstatymo pataisos, kurios galėtų sukurti palankesnes konkurencines sąlygas. Tiek komercinės, tiek kooperacinės bankininkystės veiklą prižiūri centrinis bankas.

1.1. Banko veiklos reguliavimas ir tikslai

LR bankų veiklą reglamentuojančiame LR komercinių bankų įstatyme bankas apibrėžiamas kaip LR įsteigta kredito įstaiga, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionaliųjų rinkos dalyvių ir jų skolinimu ir prisiima su tuo susijusią riziką bei atsakomybę (LR, 2004). Literatūros šaltiniuose sutinkami įvairūs banko sąvokos apibūdinimai. Keletas iš jų pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė

Banko sąvokos apibūdinimas

	Apibrėžimas	Autorius
B A N K A S	tai akcinio kapitalo pagrindu veikianti įmonė, kuri verčiasi indėlių bei kitų gražintinų lėšų priėmimu ir paskolų teikimu bei prisiima su tuo susijusią riziką ir atsakomybę, taip pat užsiima kita šio įstatymo nustatyta veikla.	Buckiūnienė (2003, 145p.)
	apibrėžiamas kaip kredito institucija, savo veiklą grindžianti priimdama indėlius ar kitas gražintinas lėšas iš juridinių ar fizinių asmenų bei teikdama kreditą ir prisiimdama su tuo susijusią riziką ir atsakomybę.	Martinkus (2000, 46p.)
	tai indėlių priėmimo įstaiga gaunanti piniginius indėlius iš asmenų bei visuomeninių ar kitokių organizacijų, ir įsipareigojanti juos gražinti indėlininkui pateikus reikiamą dokumentą.	Žilinskas (1996, 172p.)
	kredito įmonė, kurios pagrindinis verslas yra kredito operacijos, t.y. kredito ėmimo (pasyvinės) bei kredito teikimo (aktyvinės) operacijos.	Jurgutis (1940, 9p.)

Šaltinis: sudaryta autorės.

Bankų veikla yra reglamentuojama ir varžoma teisės aktais. Pagrindiniai teisės aktai pateikti 2 lentelėje.

Banko veiklą reglamentuojantys įstatymai		
Metai	Dokumento pavadinimas	Esmė
2011m. gruodžio 22d. Nr. XI – 1868	LR elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymas	Nustato asmenis, turinčius teisę leisti elektroninius pinigus LR, elektroninių pinigų leidimo ir išpirkimo sąlygas.
2007m. sausio 18d. Nr. X - 1023	LR vertybinių popierių įstatymas	Nustatyto prospekto rengimo, tvirtinimo ir skelbimo bei oficialių siūlymų teikimo tvarką, taip pat periodinės ir einamosios informacijos atskleidimo ir saugojimo reikalavimus.
2004m. kovo 30d. Nr. IX - 2085	LR Bankų įstatymas	Reglamentuoja bankų ir užsienio bankų, veikiančių LR, taip pat jų padalinių steigimo, licencijavimo, veiklos, įstaigos ir pertvarkymo bei priežiūros tvarką, kad bankų sistema būtų stabili, patikima, efektyvi ir saugi.
2002m. rugsėjo 10d. Nr. IX - 1068	LR Finansų įstaigų įstatymas	Nustato, kokios paslaugos yra laikomos finansinėmis paslaugomis, reikalavimus finansų įmonių ir kredito įstaigų, kurios verčiasi finansinių paslaugų teikimu.
2002m. birželio 20d. Nr. IX - 975	LR indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas	Nustato indėlių, laikomų LR įstatymų nustatyta tvarka įsteigtuose bankuose, LR įsteigtuose užsienio bankų filialuose draudimo tvarką ir šių indėlių draudimo išmokų dydį bei bankų prisiimtų įsipareigojimų investuotojams draudimo tvarką ir draudimo išmokų dydį.
2000m. liepos 13d. Nr. VIII – 1835	LR Akcinių bendrovių įstatymas	Reglamentuoja įmonių, kurių teisinė forma yra akcinė bendrovė, steigimą, valdymą, veiklą, reorganizavimą, pertvarkymą, atskyrimą ir likvidumą, akcininkų teises ir pareigas.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Raškinis, D. (2002) ir Raškinis, V. (2002) teigia, kad nuo priežiūros veiksmingumo priklauso finansų sistemos stabilumas ir finansų įstaigos veiklos efektyvumas, skatinantis šalies finansų plėtrą ir pritraukiantis į šalį kapitalo bei užsienio investicijų srautus. LR bankų įstatyme yra nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kuriuos privalo vykdyti visi Lietuvos komerciniai bankai. Normatyvų dydžius ir jų apskaičiavimo metodiką nustato Lietuvos bankas. Riziką ribojantys normatyvai – tai komerciniams bankams taikomi apribojimai, kuriais siekiama sumažinti jų veiklos riziką. Komercinių bankų įstatymas nustato šiuos riziką ribojančius normatyvus: kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios paskolos vienam skolininkui, didelės paskolos bei maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta. Lietuvos bankas teisės aktais gali nustatyti kitus normatyvus, neprieštaraujančius Bazelio bankų priežiūros komiteto rekomendacijoms ir Europos Sąjungos direktyvoms. Lietuvos bankas vykdo nuolatinę kredito ir mokėjimų įstaigų finansinės būklės analizę, vertina jų veiklą, kontroliuoja, kaip vykdomi veiklos riziką ribojantys normatyvai ar kiti reikalavimai, analizuoja kredito ir mokėjimo įstaigų sistemos veiklos rodiklius bei tendencijas, suteikia prižiūrimoms įstaigoms veiklos licencijas, leidimus, sutikimus. Lietuvos bankas nuolat inspektuoja ir tikrina kredito įstaigas (paprastai ne rečiau kaip kartą per metus komercinius bankus). Inspektuojant komercinius bankus, daugiausia dėmesio skiriama jų veiklos didžiausios rizikos sritims – tikrinama, kaip valdoma kredito, likvidumo, rinkos ir operacinės rizikos, ar veiksmingas

šių rizikų valdymas. Lietuvos bankas komerciniams bankams yra nustatęs visuomenei skelbiamos informacijos reikalavimus. Tokia informacija padeda komercinio banko klientams, investuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims geriau įvertinti banko veiklos rezultatus, jo atliekamas operacijas bei banke vykstančius rizikos valdymo procesus. Kita vertus, didesnis skaidrumas taip pat skatina komercinius bankus tiksliau vertinti ir kontroliuoti prisiimamą riziką.

LR Bankų įstatyme 2004 m. kovo 30 d. Nr. IX-2085 26 straipsnyje nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kuriuos privalo vykdyti visi Lietuvos komerciniai bankai. Normatyvų dydžius ir jų apskaičiavimo metodiką nustato Lietuvos bankas.

Kapitalo pakankamumo normatyvas - banko skaičiuotino kapitalo ir turto (aktyvų) bei nebalansinių įsipareigojimų, įvertintų pagal riziką santykis, turi būti ne mažesnis kaip 8 procentai (LB, 2010 m. spalio 21 d. Nr. 03-127 (2006 m. lapkričio 9 d. nutarimo Nr. 138 „Dėl kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrųjų nuostatų“ pakeitimo)).

Likvidumo normatyvas - banko likvidaus turto santykis su einamaisiais įsipareigojimais negali būti mažesnis negu 30 procentų (LB, 2008 m. gegužės 29 d. Nr. 87 (2004 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 87 „Dėl likvidumo normatyvų skaičiavimo bendrųjų nuostatų“ pakeitimo“)).

Maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas - leidžiamas bendrosios (išskyrus eurus) atviros pozicijos dydis - ne daugiau kaip 25 procentų banko kapitalo, o vienos valiutos (išskyrus eurus) ar tauriųjų metalų atviros pozicijos dydis - ne daugiau kaip 15 procentų banko kapitalo (LB, 1999 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 197 „Dėl maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo skaičiavimo taisyklių“).

Maksimalios paskolos vienam skolininkui. Paskolų suma vienam skolininkui negali viršyti 25 procentų banko kapitalo. Paskolų suma, banko suteikta jį patrunuojančiai įmonei, kitoms šios patrunuojančios įmonės dukterinėms įmonėms arba savo paties dukterinėms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali viršyti 75 procentų banko kapitalo, jeigu Lietuvos bankas vykdo konsoliduotą visos finansinės grupės priežiūrą. Jeigu Lietuvos bankas nevykdo konsoliduotos visos finansinės grupės priežiūros, paskolos suma, banko suteikta jį patrunuojančiai įmonei, kitoms šios patrunuojančios įmonės dukterinėms įmonėms arba savo dukterinėms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali viršyti 20 procentų banko kapitalo (LB, 2000 m. gegužės 18 d. Nr. 76 „Dėl maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų apskaičiavimo taisyklių“).

Didelių paskolų normatyvas - banko suteiktų didelių paskolų bendroji suma neturi viršyti 800 procentų banko kapitalo (LB, 2000 m. gegužės 18 d. nutarimu Nr. 76 „Dėl maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų apskaičiavimo taisyklių“).

Visuomenei skelbiamos informacijos reikalavimą arba skaidrumą ECB apibrėžia, kaip banko atvirą, aišką ir laiku pateiktą plačiąjai visuomenei ir rinkoms visą aktualią informaciją apie savo strategiją, vertinimus, politikos sprendimus ir procedūras. Bazelio komiteto 1988 m. dokumente

„Bankų skaidrumo didinimas“ teigiama, kad bankas, rinkoje vertinamas kaip saugus ir tinkamai valdomas, galėtų užtikrinti palankesnius santykius su investuotojais, kreditoriais, indėlininkais ir kitais partneriais, palyginti su banku, kuris yra laikomas rizikingesniu. Bankai turi viešai skelbti solo ir konsoliduotąsias finansinės grupės ketvirčio (praėjus trims, šešiams, devyniems mėnesiams) ataskaitas. Taip pat viešai skelbiamos banko, banko finansinės grupės ir visos banko grupės metų ataskaitos. Ketvirčio ataskaitas bankai privalo ne vėliau, kaip per 35 dienas nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos paskelbti savo internetinėse svetainėse (LB, 2010). Titarenko (2000) teigia, kad bankų skelbiamos informacijos apie savo veiklą nepakanka jų prisiimamai rizikai visapusiškai įvertinti. Remiantis kartą per metus bankų publikuojamomis metinėmis finansinėmis ataskaitomis, neįmanoma susidaryti teisingos nuomonės apie bankų finansinę būklę, nes ši informacija nesudaro galimybės stebėti bankų veiklos visus metus. 2010m. spalio 21d. Lietuvos banko valdyboje patvirtinti minimalūs reikalavimai visuomenei skelbiamai informacijai (LB, 2010m. spalio 21d. Nr. 22 „Dėl minimalių visuomenei skelbiamos informacijos reikalavimų“). Šiame teisės akte reglamentuojama Lietuvoje veikiančių komercinių bankų informacijos apie jų veiklą viešo publikavimo tvarka, nustatyti minimalūs reikalavimai atskleidžiamos informacijos turiniui, jos publikavimo periodiškumui bei apibrėžtas Lietuvos banko vaidmuo informuojant visuomenę apie konkrečių bankų ir visos kredito įstaigų sistemos būklę. Visuomenei skelbiama informacija turi atitikti tarptautinėje praktikoje pripažintus informacijos kokybės reikalavimus: svarbumo, patikimumo, palyginamumo, tikrumo ir teisingumo. Pagrindinis principas, kuriuo bankai turi vadovautis, skelbdami informaciją visuomenei, yra informacijos svarbumas. Informacija apie banko veiklą yra svarbi, jeigu jos neatskleidus, atskleidus neišsamiai arba neteisingai, informacijos vartotojas gali priimti neteisingus sprendimus (LB, 2010). Bankas savo informacijos skelbimo visuomenei gali numatyti ir viešai skelbti ir kitą, negu nustatyta Lietuvos banko dokumente, informaciją, jeigu mano, kad visuomenė tą informaciją turėtų žinoti. Taip pat bankas gali neatskleisti informacijos, jeigu dėl tos informacijos atskleidimo pablogėtų banko konkurencinė padėtis arba banko investicijos į sistemas ar produktus taptų mažiau vertingos. Tokiu atveju bankas turi informuoti, kokia informacija yra neatskleista, neatskleidimo priežastį ir pateikti bendresnio pobūdžio informaciją (LB, 2010).

Komercinių bankų priežiūrą vykdo Lietuvos banko Kredito įstaigų priežiūros departamentas. Kredito įstaigos priežiūros tikslas – stebėti, kontroliuoti, ar Lietuvos banko licenciją turinčios kredito įstaigos vykdo Lietuvos banko teisės aktų nustatytus bei Tarptautinių apskaitos standartų ir Bazelio komiteto sprendimų reikalavimus. Pasak Vaškėlaičio (2006) bankų priežiūra yra būtina stengiantis palaikyti bendrą bankų sistemos stabilumą. Kaip teigia S. Kropas (2011) tarptautinė finansų krizė, be kitų dalykų, parodė ir nepakankamą finansų sistemos priežiūrą daugelyje pasaulio regionų bei paskatino debatus apie priežiūros tarnybų veiklos reformas visais lygiais. Po pasaulinės

finansų krizės Bazelis III planuoja pakeitimus, kadangi finansų krizė atskleidė nepakankamos priežiūros reguliavimo spragas bei sisteminio reguliavimo būtinumą. Taip pat finansų krizės mastas išryškino nepriimtina riziką, susijusią su dabartiniu finansų įstaigų reguliavimu. S. Kropas (2011) teigia, kad finansų rinkų reguliavimas turi būti sustiprintas. Bazelio III pakeitimai reikalingi, nes:

- ✓ reikalingos naujos ir papildomos priemonės pagerinti bankų sektoriaus gebėjimą susidoroti su sukrėtimais, kylančiais dėl finansinių ir ekonominių sunkumų,
- ✓ reikalinga pagerinti bankų rizikos valdymą ir vadovavimą,
- ✓ atsirado būtinybė labiau stiprinti bankų veiklos skaidrumą ir informacijos atskleidimą.

S. Kropas (2010) teigia, kad šiuo metu vieni iš aktualiausių klausimų – tai naujos bankų veiklos reguliavimo priemonės, kurios ne tik, kad nepagerins situacijos Lietuvoje, bet ją gali ir reikšmingai pabloginti. 2 priede pateikta, laipsniškas Bazelio III įgyvendinimas. Nagrinėjamos problemos – nauji sistemos Bazelis III aspektai. *Likvidumo rizikos valdymas*. Tarptautinės finansų rinkos tarpusavyje yra itin susijusios, tačiau iki šiol pasaulyje likvidumo rizikai skiriamas dėmesys buvo nepakankamas, o bendri likvidumo rizikos vertinimo standartai neegzistavo (LB, 2011). Per krizę paaiškėjo, kad pagal esamą likvidumo rizikos valdymo praktiką nepakankamai visapusiškai įvertinama rizika, susijusi su pakeitimu vertybiniais popieriais, kai paties banko suteiktų paskolų rizika paskirstoma investuotojams, sudėtingų finansinių priemonių naudojimu, naudojant trumpalaikes priemones. Šie veiksniai prisidėjo prie kai kurių finansų įstaigų žlugimo, gerokai susilpnino daugelį kitų, kilo grėsmė finansiniam stabilumui, prireikė viešojo sektoriaus pagalbos. Siekiant padidinti finansų įstaigų atsparumą trumpalaikiai likvidumo rizikai, Bazelio III reikalavimuose nustatyti du nauji likvidumo rodikliai. Nuo 2015m. bus pradėtas taikyti likvidumo padengimo rodiklis. Taikant likvidumo padengimo rodiklį finansinių įstaigų bus reikalaujama per 30 dienų suderinti grynuosius netenkamo likvidumo srautus, panaudojant aukštos kokybės likvidžiojo turto rezervą. Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis apskaičiuojamas banko aukštos kokybės likvidų turtą padalijant iš išmokų per ateinančias 30 dienų. Gauta rodiklio reikšmė turi būti didesnė negu 100 proc., t.y. bankas turi būti sukaupęs pakankamą likvidžių (pinigų, VVP ir pan.) atsargą, kuri užtikrintų sklandžią banko veiklą vieną mėnesį. Numatomų išmokų dydis apskaičiuojamas įvertinant galimą indėlių ir trumpalaikių įsipareigojimų sumažėjimą. Skaičiuojant rodiklį daroma prielaida, kad tarpbankiniai indėliai ir kitos trumpalaikės (iki 1 mėn.) finansinės priemonės nepratęsimos (LB, 2011).

Siekiant išspręsti finansavimo problemas, kurių kyla dėl turto ir įsipareigojimų terminų neatitikimo komisija svarstys įvesti grynąjį stabilaus finansavimo rodiklį (angl. *net stale funding ratio*). Taikant grynąjį stabilaus finansavimo rodiklį, įstaigų būtų reikalaujama užtikrinti stabilią finansavimo struktūrą vienus metus įstaigai būdingomis nepalankiausiomis sąlygomis, pvz.: iš

esmės sumažėjus pelningumui ir mokumui. Siekiant užtikrinti, kad ilgojo laikotarpio turtas būtų finansuojamas stabiliais įsipareigojimais (kapitalas, ilgesnio negu 1m. laikotarpio įsipareigojimai, stabili indėlių ir kitų finansavimo šaltinių dalis ir t.t.). Poreikis padidinti vidutinio ir ilgojo laikotarpių banko įsipareigojimus padės išvengti per didelės priklausomybės nuo trumpalaikio skolinimosi. Pradėjus taikyti grynąjį stabilaus finansavimo rodiklį, bankai privalės ilginti finansavimosi terminus, o tai gali kelti vidutinio ir ilgojo laikotarpių įsipareigojimų paklausą ir tokių priemonių kainą (LB, 2011).

3 lentelė

Preliminari grynojo stabilaus finansavimo rodiklio skaičiavimo metodika

Turimas stabilus finansavimas	Svoris	Reikalingas stabilus finansavimas	Svoris
Pirmojo ir antrojo lygio kapitalas	1,00	Grynieji pinigai, lėšos centriniuose bankuose	0,00
Skolos įsipareigojimai (ilgesnio negu 1m. laikotarpio)	1,00	Didesnio reitingo VVP	0,05
Stabili terminuotųjų indėlių dalis	0,90	Nefinansinių institucijų skolos VP	0,20
Mažiau stabili terminuotųjų indėlių dalis	0,80	Kitos skolos ir nuosavybės VP	0,50
Indėliai iki pareikalavimo	0,80	Suteiktos paskolos	0,65 – 0,85
Finansavimas rinkoje (trumpesnis negu 1m. laikotarpio)	0,50	Kitas turtas	1,00
		Kreditavimo įsipareigojimai	0,05

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Basel Committee on Banking Supervision, Basel III. International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring, December 2010. Bank of International Settlements.

Kapitalo pakankamumo rizikos valdymas. Krizei prasidėjus finansinės įstaigos neturėjo pakankamo kiekio kokybiško kapitalo. Vertinant pagal patirtą riziką daugelis įstaigų neturėjo pakankamo kiekio aukščiausios kokybės kapitalo priemonių, kad galėtų veiksmingai padengti patirtus nuostolius ir išsaugoti savo veiklos tęstinumą.

Taip pat nuo 2013 m. ES kredito įstaigos pradės teikti duomenis priežiūros institucijoms apie svertinio rodiklio dydį solo ar konsoliduotu pagrindu. Svertinis rodiklis – papildomas banko kapitalo įvertinimo rodiklis, rodantis bendrą I lygio kapitalo ir turto bei nebalansinių straipsnių santykį procentais. Planuojama, kad iki 2016 m. pabaigos Europos Komisija pateiks Europos Parlamentui ir Tarybai šio rodiklio poveikio efektyvumo vertinimą. Po 2016 m. svertinis rodiklis gali tapti privalomu priežiūriniu rodikliu, kurio dydis ir galutinė skaičiavimo tvarka bus nustatyti vėliau.

Vertinant Bazelio III ilgalaikį ekonominį poveikį, Bazelio komiteto atliktoje analizėje padarė išvadą, kad ilgalaikėje perspektyvoje sistema duos ekonominę naudą.

LRV 2010 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 580 patvirtintoje LR finansų rinkos priežiūros institucijų sujungimo koncepcijoje akcentuojama, kad ES nėra aiškaus ir vienodo finansų rinkos

priežiūros modelio, kuris galėtų būti pritaikytas visose ES valstybėse narėse. 2012 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos finansų rinkos priežiūros reforma, pagal kurią Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisija ir Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija yra likviduojamos, o jų teisės ir pareigos perduodamos Lietuvos bankui. Finansų rinkų funkcionavimo priežiūrai naudojami įvairūs modeliai. S. Kropas (2011) išskiria šiuos pagrindinius finansų rinkos priežiūros modelius:

- 1) įsteigiama viena finansų rinkos priežiūros institucija, kuri prižiūri rizikos ribojimą ir paslaugų teikimą (vadinamasis centralizuotas modelis);
- 2) įsteigiama priežiūros institucija, kuri prižiūri vertybinių popierių rinką, ir viena ar kelios priežiūros institucijos, kurios prižiūri draudimo, pensijų rinkas;
- 3) įsteigiamos atskiros paslaugų teikimo ir rizikos ribojimo priežiūrą vykdančios priežiūros institucijos (vadinamasis Twin-Peaks modelis).

Ekspertai (G20), globaliai įvertinę priežiūros modelius konstatavo, kad priežiūros sistemos besiremiančios „twin peaks“ modelio principais yra artimiausios optimaliam. Šis modelis organizuojamas pagal nustatytus tikslus. Reguliacinės funkcijos yra atskiriamos dar dviejų institucijų: viena vykdo finansinių įstaigų saugumo ir tvirtumo priežiūrą, o kita koncentruojasi verslo etikos reguliavimo ir vartotojų apsaugos srityje. „Twin peaks“ priežiūros modeliu naudojasi Australijos, Olandijos priežiūros sistemos. Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje bei Prancūzijoje einama link „twin peaks“ modelio.

„Twin peaks“ modelis sukurtas šio dešimtmečio pradžioje, laikomas optimaliu dabartinėmis sąlygomis, kuomet ribos tarp tradicinių sektorių tampa vis labiau nykstančios. Šio modelio pranašumas yra tame, kad nei viena priežiūros rūšis negali būti dominuojanti, nes riziką ribojanti ir verslo etikos priežiūra atliekamos atskirai. Pasak S. Kropo (2011) mažoje rinkoje – tokioje kaip Lietuvos – šių funkcijų konsolidavimas vienoje institucijoje turi privalumų:

- a) paprasčiau pasiekti balansą tarp stabilumo ir vartotojų apsaugos, tai palengvina rinkos dalyviams užduotį atitikti abiejų reguliavimų reikalavimus,
- b) galima pasiekti masto ekonomijos teikiant reikiamą informaciją priežiūrai.

S. Kropas (2011) išskiria šiuos argumentus už priežiūros unifیکavimą Lietuvoje:

- a) Lietuvos rinka yra labai maža, todėl joje sudėtinga užtikrinti adekvačius administracinius gebėjimus visose institucijose,
- b) Lietuvos finansų rinkoje vyrauja bankininkystės sektorius, kurio aktyvai sudaro 84 procentus viso finansų sektoriaus aktyvų,
- c) be bankų sektoriaus aktyvų, daugelis lizingo, draudimo bendrovių ar finansų maklerio įmonių yra bankų dukterinės įmonės.

Pasak Šenavičiaus, Talučio (2012) ištikus pasaulinei finansų krizei Europos Sąjungos valstybės narės turėjo iš naujo apsvarstyti tradicinio finansų rinkos priežiūros modelio efektyvumą. Tokia

tendencija turėjo įtakos ir Lietuvos finansų rinkos tobulinimui. Lietuvos finansų rinkos, kaip vienos iš mažiausių ir paprasčiausių finansų rinkų Europos Sąjungoje, priežiūrai efektyviausiai taikytinas centralizuotos priežiūros modelis.

Apibendrinant, galime patvirtinti daugelio autorių išsakytą nuomonę, kad bankų reguliavimas yra būtinas, norint palaikyti visą Lietuvos finansų rinkos stabilumą. Pagrindiniai priežiūros tikslai susiję su banko sistemos stabilumo užtikrinimu, indėlių apsauga ir kreditorių interesais, sisteminės bankų krizės ir bankų žlugimo apsauga, teisingu konkurencijos bankininkystės sektoriuje išlaikymu, bankininkystės veiksmingumo profesionalumo stiprinimu. Susiformavusių šalies bankų sistemą, sukrėtusi krizė, reikalauja naujų vertinimo ir valdymo galimybių.

1.2. Banko veiklos vertinimo metodai.

Nagrinėjant bankų veiklą yra svarbu teisingai pasirinkti vertinimo metodus. Kaip teigia R. Ginevičius, A. Podviezko (2011) komercinių bankų veikla įvairialypė, todėl vertinimas turi apimti daug įvairių šios veiklos aspektų. Bankininkystės veiklai nagrinėti nėra suformuota konkrečios sisteminės metodikos finansinės būklės įvertinimui ir šis klausimas atskirai dažniausiai nėra nagrinėjamas. Tačiau pastebima, kad daugelis finansų analitikų Tauraitė, V., Klyvienė, V., Čiuželis, M.³ didelį dėmesį skiria bankinės rizikos rūšims, per kurių prizmę paliečia ir banko finansinės būklės įvertinimo aspektus. Finansinės bankų veiklos analizė teikia gana daug išsamios informacijos, kuri gali būti panaudota įvairiems tikslams. Finansiniais rodikliais aprašytos informacijos svarba priklauso nuo to, kas juos naudoja. Kadangi bankų veiklos analizės teikiama informacija reikalinga įvairiems ekonominiams subjektams. Kreditoriui svarbiausi mokumo ir finansinio stabilumo rodikliai, investuotojui – ūkinės veiklos efektyvumo ir banko ekonominio potencialo rodikliai. Vidinės analizės metodai skiriasi pagal taikymo sritį, tikslą ir metodiką. Metodai yra grupuojami. Strumickas, Valančienė (2006) išskiria šias bankų vidinio vertinimo metodikas:

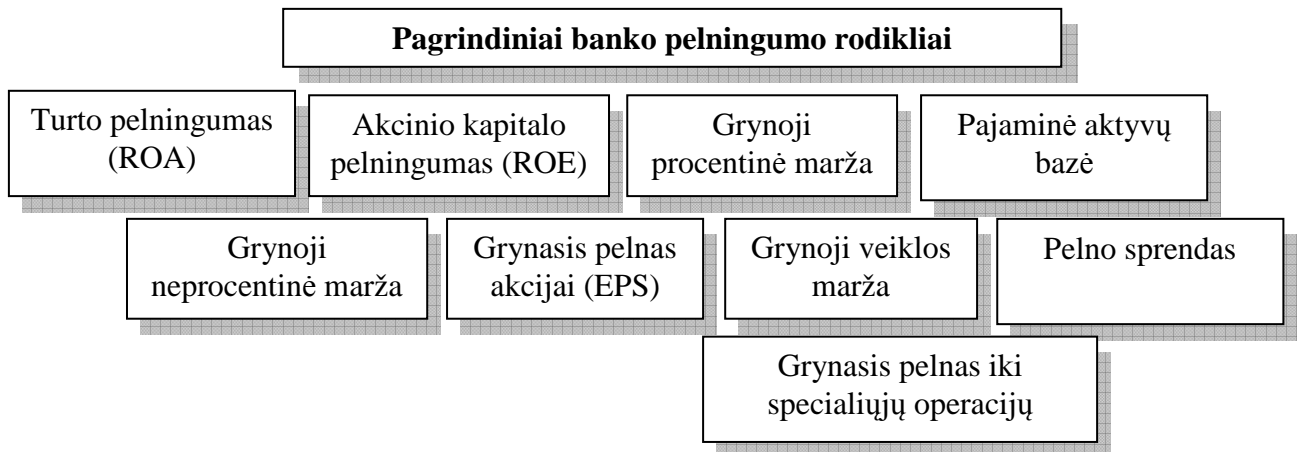
1. Pelno (pajamų) vertinimu paremtų metodų grupė;
2. Palyginimų pagrįstų metodų grupė;
3. Turtu pagrįstų metodų grupė;
4. Vertinimas pagal pinigų srautus;
5. Pelningumo rodikliai.

Pelno rodikliai yra vieni svarbiausių banko veiklos efektyvumo kriterijų. (Smalenskas, 2007).

Pasak lietuvių autorių (Kvedaraitė (1995); Mackevičius, Poškaitė (1998); Smalenskas (1997); Lazauskas (2005)) pelningumo rodikliai geriausiai apibendrina galutinius banko veiklos rezultatus.

³SEB banko vyriausioji analitikė V. Tauraitė, „Danske Bank“ vyresnioji analitikė Baltijos šalims V. Klyvienė, „MC Wealth Management“ vykdomasis partneris M. Čiuželis, „DnB Nord“ finansų analitikė J. Rojaka.

Iš 1 paveikslo rodiklių sprendžiama, kokią realią naudą gauna akcininkai, rizikuodami investuoti savo kapitalą. Vaškelaitis (2003) labiausiai pasaulyje paplitusiu banko pelningumo rodikliu įvardija turto pelningumą. Turto pelningumas – paprasčiausiai ir geriausiai banko veiklos efektyvumą parodantis rodiklis. Turto pelningumas (ROA - *return on average assets*) – parodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui, parodo, kaip banko vadovai maksimizuoja aktyvų pelningumą (Strumickas, Valančienė, 2006). Šis rodiklis rodo viso banko turto naudojimo efektyvumą. Kuo aukštesnis rodiklis, tuo efektyviau naudojamas turtas (Smalenskas, 2007). ROA dar vadinamas investicijų pelningumu arba bendrojo kapitalo pelningumu (Obi, 1999).

1 pav. Pagrindiniai banko pelningumo rodikliai.

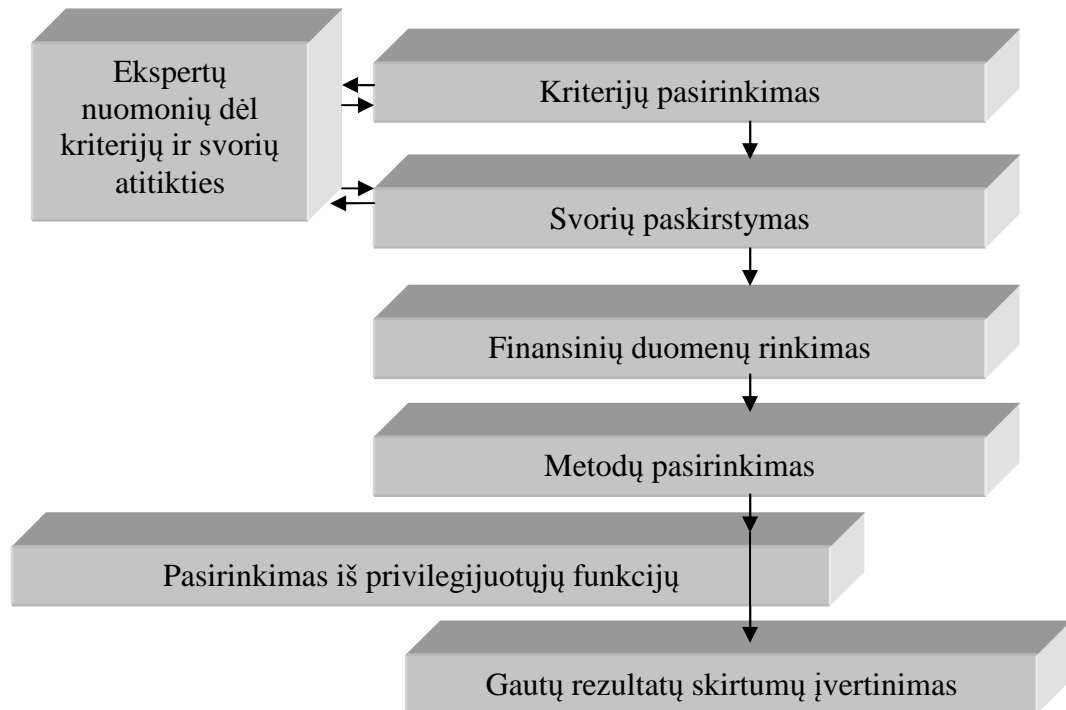
Šaltinis: M. Strumickas, L. Valančienė „Bankų vidinio vertinimo efektyvumo didinimas“, 2006, 159 p.

Nuosavybės graža ROE (*retur on common equity*) – tai akcininkų investicijų pelningumas, jis yra svarbiausias banko veiklos efektyvumo matas (Obi, 1999). ROE (*retur on common equity*) – pelningumo akcininkams rodiklis, nustatantis grynojo pelno dydį, tenkantį akciniam kapitalui ir parodantis kaip greitai atsiperka akcininkų investuotas kapitalas (Strumickas, Valančienė, 2006). ROE koeficientas vadinamas akcijų pelnu arba kapitalo pelno norma. Kuo aukštesnis banko ROE rodiklis, tuo bankas patrauklesnis investuotojams, tuo bankas efektyviau panaudoja akcininkų kapitalą, užtikrina didelius dividendus, trumpesnis atsipirkimo laikas. 13 – 16% rentabilumo lygis vertinamas kaip normalus. Nuosavo kapitalo pelningumas (ROE) apskaičiuojamas veikos pelną (po privilegijuotų, bet prieš paprastų akcijų dividendų išmokėjimą) padalijus iš grynosios materialiosios vertės (turtas – įsipareigojimai) (Cibulskienė, Grigaliūnienė, 2006).

$$ROE = \frac{\text{Grynosios} \cdot \text{pajamos}}{\text{Akcininkų} \cdot \text{nuosavybė}} \quad (1)$$

Akcininkams labai svarbus kapitalo pelningumo rodiklio dydis, nes pagal jo dydį akcininkai priima sprendimus dėl galimo kapitalo investavimo. Pelningumo rodikliai yra kompleksiniai todėl vien jų analizės neužtenka, reikia palyginimų su kitų bankų rodikliais. Dauguma rodiklių gali nieko nereiškėti, o kad jie taptų reikšmingi, reikia palyginti juos su ankstesniais to pačio banko rodikliais

arba šakos norma (Rutkauskas, Martinkutė, 2007). R. Ginevičius, A. Podviezko (2011) savo straipsnyje „Komerčių bankų vertinimas“ parodo, kad indėlių draudimo polisai nevisiškai apsaugo indėlininkus nuo galimų indėlių praradimų, ir tai patvirtina komerčių bankų patikimumo ir stabilumo vertinimo reikšmę. 2 paveiksle pateikiama komerčių bankų stabilumo ir patikimumo kiekybinio vertinimo sistema.

2 pav. Kiekybinio vertinimo sistema.

Šaltinis: Ginevičius, R., Podviezko, A., (2011). „A Framework of evaluation of Commercial Banks“. Intellectual Economics. No.: 1(9), p. 42.

Bankų vertinimo metodai iš investuotojų pusės:

1. Absoliutūs metodai:
 - a) diskontuotų dividendų modelis (*Dividendo Discount Model = DDM*),
 - b) dividendų augimo modelis (*dividendų Growth Model*).
2. Palyginamieji metodai:
 - a) P/E (Price to Earnings),
 - b) P/B (Price to book value),
 - c) ROE (Return of Equity),
 - d) ROA (Return of Assets).

Diskontuotų dividendų modelis (Dividendo Discount Model = DDM) – šį modelį Strumickas ir Valančienė (2006) rekomenduoja naudoti, kai bankas moka dividendus ir / ar superka savo akcijas per laiką panašiu lygiu – tokiu, koks yra laisvas pinigų srautas nuosavybei. DDM daugiausia naudojamas akcijų parinkimui į investicinį portfelį, kai reikia išanalizuoti daug firmų ieškant investicinių alternatyvų. Cibulskienė, Butkus (2009) išskiria šiuos DDM rodiklio trukūmus: diskonto norma nėra apibrėžta ir ne visos įmonės moka dividendus.

Dividendų augimo modelis (dividendų Growth Model) – laukiamų dividendų įvertinimas. Spartaus augimo laikotarpio ir tikėtino augimo pelno, tenkančio vienai akcijai santykis. Numatomas augimas apskaičiuojamas, arba naudojami pagrindiniai. Norvaišienė (2004) išskiria šio metodo ypatumą – laikotarpį, kuriam praėjus laukiama, kad dividendai augs pastoviu tempu.

P/E (Price to Earnings) – kainos ir pelno vienai akcijai santykis. P/E rodiklis rodo, kiek investuotojas esamu laiko momentu yra linkęs mokėti už vieną litą banko pelno (Norvaišienė, 2004). P/E yra akcijos rinkos kaina, padalyta iš pelno, tenkančio vienai akcijai. Šis rodiklis naudingas, kai įmonė auga ir dirba pelningai, tačiau jeigu praeitais metais patyrė nuostolių, geriau naudoti kitus akcijų įvertinimo rodiklius.

$$P/E = \frac{\text{Akcijos.rinkos.kaina}}{\text{Grynasis.pelnas.vienai.akcijai(EPS)}} \quad (2)$$

Trūkumas, kad šis rodiklis nieko neparodo apie banko veiklos perspektyvą, kuri yra vienas iš svarbiausių kriterijų priimant sprendimą investuoti ar ne. Cibulskienė, Butkus (2009) išskiria šiuos P/E rodiklio trukūmus: neįvertina rizikos, neatspindi pageidaujamo kapitalo prieaugio, svarbiausia, jog P/E rodiklis neįvertina laiko veiksnio. P/E rodiklis yra vaizdžiausias jis parodo, kiek investuotojas moka už vieną banko pelno litą. Žemas P/E rodiklis dažnai reiškia abejotiną bendrovės perspektyvą.

P/B (Price to book value) – akcijos buhalterinė vertė. Ji parodo, kokia įmonės balanse esančios savininkų nuosavybės dalis tenka vienai akcijai.

$$P/B = \frac{\text{Turtas} - \text{Įsipareigojimai}}{\text{Išleistų.akcijų.skaičkaitai}} \quad (3)$$

Šį rodiklį galima interpretuoti, kaip sumą, kurią gali atgauti akcijos savininkas, jeigu įmonė staiga nutrauktų savo veiklą. Cibulskienė, Butkus (2009) išskiria P/B rodiklio trukūmą – galima manipuliuoti rodiklio reikšme, priklausomai nuo apskaitos skirtumų.

Apibendrinant analizuotą mokslinę literatūrą apie banko veiklos vertinimą, galime daryti išvadą, kad idealaus arba universalaus metodo banko finansinei būklei nustatyti neegzistuoja. Nėra vieningos nuomonės, tuo labiau metodikos, kaip reikėtų vertinti banko veiklos efektyvumą. Reikia skaičiuoti kiek įmanoma daugiau ir įvairių rodiklių, kurie padėtų susidaryti kuo išsamesnį banko veiklos modelį. Finansiniai rodikliai rodo dabartinę banko veiklą ar istorinius rodmenis todėl jie labai naudingi kai reikia įvertinti banko kiekybinius esamos veiklos aspektus. Vertinant bet kurią įmonę ar banką ne ką mažiau svarbu ir kokybiniai aspektai: šalies ir verslo šakos perspektyvos, konkurencija, verslo skaidrumas ir atvirumas, vadovų kompetencija.

1.3. Banko rizikos: valdymas ir ją įtakojantys veiksniai.

Rizikos įvertinimas ir jos valdymas yra bene svarbiausia visų finansinių sprendimų sritis (Gaidienė, 1998). Šiaulių bankas, kaip ir bet kuri kita veikianti institucija, savo veikloje susiduria su įvairių rūšių rizika. Bankai su įvairia rizika susiduria nuolat. Kaip teigia Kancerevyčius (2009) bankininkystėje pasireiškia visos rizikos. Rizika yra nuolatinė ekonominės bei finansinės veiklos dalis. Nevaldoma rizika gali žymiai paveikti veiklos rezultatus, todėl vienas iš pagrindinių banko uždavinių yra ne tik apriboti ar minimizuoti riziką, kylančias dėl bankinės veiklos operacijų, bet sukurti patikimą patiriamų rizikų valdymo sistemą, kuri leistų pasiekti optimalų rizikos ir pelno santykį. Šios sistemos sudėtinės dalys ir jų tarpusavio sąveikos principai nustatomi banko valdybos patvirtintoje banko veiklos rizikos valdymo politikoje. Įvairūs autoriai skirtingai apibūdina riziką. Rizikos apibrėžimai, pateikiami 3 lentelėje.

4 lentelė

Rizikos apibūdinimas.

Rizika – tai įvykių, kurie gali turėti neigiamos įtakos įgyvendinant banko tikslus ir vykdant funkcijas, atsiradimo galimybę, vertinama pagal įvykio tikimybę ir padarinius.	Buckiūnienė (2011, 24p.)
Rizika – tai faktiškas pelningumo nukrypimas nuo planuoto.	Mituzienė (2005, 112p.) Gaidienė (1998, 18p.)
Rizika – tai galimybė įvykti nepageidaujamam įvykiui	Lazauskas (2005, 56p.)
Rizika - tai galimas nukrypimas nuo laukiamo rezultato (dažniausiai pinigų srautų arba pelno)	Kvedaraitė (1997, 23p.)

Šaltinis: sudaryta autorės.

Skiriami du banko rizikos tipai: dinaminė ir statistinė rizika. Vaškelaitis (2003), Masilionis (1998) išskiria penkias bankų rizikos rūšis:

a) *kredito rizika* – tai rizika patirti nuostolius dėl Banko skolininko nesugebėjimo laiku įvykdyti savo finansinius įsipareigojimus bankui (Dzizevičiūtė, 2005). Kredito rizika užima bene svarbiausią vietą banko rizikų sistemoje, todėl tinkamas kredito rizikos valdymas yra labai svarbus komercinio banko veiklai. Valdydamas kreditų portfelio riziką bankas siekia didžiausio pelno esant tam tikrai rizikai arba mažiausios rizikos esant konkrečiam pelnui. Tai darydamas bankas gali būti pasyvus arba aktyvus, t.y. pasirinkti vieną ar kitą strategiją (Valvonas, 2004). Kaip teigia Valvonas (2007), kad ir kokią bankas pasirinktų kredito rizikos valdymo strategiją, jis turi taikyti kreditų koncentracijos rizikos stebėjimo, vertinimo ir vadovybės informavimo sistemą, kuri užtikrintų tinkamą kreditų portfelio paskirstymą ir galimybę kontroliuoti banko prisiimamą kredito riziką. Laikantis pasyvios strategijos, kreditų portfelio rizika daugiausia valdoma taikant limitus;

b) *likvidumo rizika* - tai rizika, kad bankas tam tikru momentu neturės pakankamai likvidžių lėšų, kad pilnai įvykdytų savo įsipareigojimus su minimaliomis išlaidomis (Titarenko, 1997). Likvidumas apibrėžiamas kaip banko sugebėjimas užtikrinti savo įsipareigojimų vykdymą ir paskolų paklausos patenkinimą, palaikant atitinkamą aktyvų ir pasyvų portfelių apimtį ir sudėtį

(Titarenko, 1997). Autorė apibūdintų likvidumo rizika taip: likvidumo rizika – banko gebėjimas patenkinti savo indėlininkų ir kreditorių reikalavimus. Banko likvidumas yra svarbiausias jo patikimumo bruožas (Kudinska, 2002). Bankai valdydami likvidumo riziką, vertina indėlių sumažėjimo tikimybę ir prognozuoja galimas prarasti lėšas (Vasarevičienė, 2009). Banko likvidumo riziką galima įvertinti pagal šiuos rodiklius (Katkus, 2000):

- banko likvidus turtas/visas turtas;
- banko likvidus turtas/banko trumpalaikiai įsipareigojimai.

Kuo didesnis šis santykis, tuo lengviau bankui patenkinti jo kreditorių reikalavimus. Likvidumo rizika yra didžiausia tada, kai bankas nesugeba atsiskaityti su kreditoriais. Kaip teigia Vaškelaitis (2006) bankų likvidumas garantuoja finansinį stabilumą ir sklandų mokėjimų sistemos funkcionavimą. Beveik kiekvienas banko sandoris daro poveikį likvidumui, tačiau žymiai daugiau veiksnių, kurie lemia banko likvidumą, nepriklauso nuo banko. Būtų galima išskirti šiuos veiksnius:

- turto likvidumas;
- įsipareigojimų pastovumas;
- grynujų pinigų srautai.

Šių veiksnių pokyčiai, galiausiai veda į nemokumą ir kredito įstaigos žlugimą, nes bankas negali šiems veiksniams daryti įtakos;

c) *palūkanų normų kitimo rizika* – rizika, kad bankas patirs nuostolių dėl palūkanų normų svyravimo. Vaškelaitis (2003) teigia, kad palūkanų normos poveikis gali būti dvejopas: palūkanų normų pokyčių įtaka gali būti ne tik neigiama, bet ir teigiama. Palūkanų normos rizikos valdymo tikslas – sumažinti neigiamą palūkanų normų svyravimo įtaką, daromą grynosioms ir dabartinei veiklai (Cevruk, 1994). Palūkanų normos riziką, kurią paprastai patiria bankai, sudaro šios rizikos formos: perkainojimo rizikos, pelningumo kreivės rizikos, pagrindinės ir pasirinkimo rizikos. Efektyvus palūkanų normos rizikos valdymas išlaiko šią riziką tokio lygio, kad nekiltų pavojaus banko saugumai ir veiklos stabilumui (Mixailov, 2003);

d) *veiklos (operacinė) rizika* – operacinė rizika apibrėžiama kaip nuostolių atsiradimo rizika dėl įmonės vidaus procentų trūkumą, darbuotojų daromų klaidų, informacinių sistemų funkcionavimo ir technologijų sutrikimų, dėl išorinių veiksnių poveikio (Mixailov, L.M., 2003);

e) *mokumo (kapitalo) rizika* - rizika, kad banko aktyvų vertė bus mažesnė už įsipareigojimų sumą (išskyrus akcininkams priklausančią dalį), bankas taps nemokus ir netgi žlugs (Ragauskas, J., Senkus, A., 1998).

Bankininkystei vis labiau skverbiantis į naujas veiklos sritis, keičiasi ir rizikos rūšys: vis svarbesnė tampa rinkos rizika, kuri suprantama kaip ilgųjų ir trumpųjų pozicijų vertės jautrumas pokyčiams rinkoje (S. Kropas, D. Vengraitis, G. Šidlauskas ir kt. 1998). Kaip teigia V. Titarenko (1997) formaliai visos rizikos rūšys gali būti atskirtos viena nuo kitos, realiai to padaryti

neįmanoma. Įvairios rizikos dažniausiai persipina kiekvienoje bankinėje operacijoje ir veikia viena kitą. Taip, galima iš anksto priimti sprendimus mažinančius riziką, tačiau jos išvengti neįmanoma. Haubrich (2001) išskiria tris rizikos atsiradimo priežastis ir teigia, kad kiekviena iš jų ypač svarbi banko rizikos valdymui:

- 1) pirmoji priežastis - susijusi su valdymo kontrolės stoka;
- 2) antroji priežastis - susijusi su vadovų sąmoningai prisiimti tam tikra rizika;
- 3) trečioji priežastis - susijusi su banko prisiimta tam tikra rizika, kurios.

Bazelio bankų priežiūros komitetas (BCBS, 2000) yra nurodęs, kad daugiausia problemų kredito įstaigoms kelia:

- a) per daug liberalios kreditavimo sąlygos,
- b) prastas paskolų portfelio rizikos valdymas,
- c) nepakankamas besikeičiančios ekonominės ar kitokios aplinkos vertinimas.

Įvairūs autoriai skirtingai klasifikuoja veiksnius, sukeliančius riziką. Dubauskas (2001) išskiria vidinius ir išorinius rizikos veiksnius. Prie vidinių priskiriami tokie veiksniai, kaip banko konkurencinė strategija, išteklių naudojimas, veiklos organizavimo principai, paslaugų paklausa, specialistų kvalifikacija. Prie išorinių veiksnių priskiriama valstybės politika, valdymo struktūrų stabilumas, teisinė įsakymų sistema, ekonominė būklė (Dubauskas, 2001).

5 lentelė

Rizikos valdymo apibūdinimas

Rizikos valdymas (risk management)	Autorius
procesas, kai identifikuojamos, įvertinamos, stebimos ir kontroliuojamos visos patiriamos rizikos.	Kancerevyčius, 2009, 245p.
geriau padeda siekti verslo tikslų ir padeda sėkmingai įgyvendinti strategijas.	Ciuhureanu, 2005, 15p.
tai jau ne pasyvus nusiteikimas rizikuoti, o metodų ir priemonių visuma aktyviai veikti ateitį ir gauti minimalų nukrypimą nuo laukiamų rezultatų.	Kvedaraitė, 1997, 28p

Šaltinis: sudaryta autorės.

Belikov (2010) teigia, kad vienas iš pagrindinių rizikos valdymo tikslų padidinti banko stabilumą, sumažinti kai kurią arba visą banko vertės praradimo tikimybę. Soboleva, Dobrin (1998) teigia, kad rizikos valdymo pagrindinis tikslas yra suteikti bankų institucijoms galimybę pasiekti savo tikslų. Nors riziką mažinančius sprendimus galima iš anksto numatyti ir priimti, tačiau jos išvengti neįmanoma. Rizikos valdymo procesas yra sudėtingas: nustatant, analizuojant ir įvertinant riziką. Rizikos valdymas turėtų būti neatskiriamas nuo: banko valdymo, veiklos efektyvumo skatinimo, nuolatinės analizės išlaidų/pajamų reakcijos į rizikas.

Veiklos aplinka turi išskirtinį bruožą – ji nuolat kinta. Dėl šios glaudžios atskirų ūkinės veiklos dalyvių sąveikos, prekinės verslininkystės rizika iš vienu ūkio sferų gali persikelti į kitas. Tai būdinga kiekvienai verslo rizikos formai. Bendroji rizika susideda iš (Obi, 1999):

- a) sisteminės rizikos. Sistemine rizika – tai rizika, kuri veikiama įvairių veiksnių, nulemiančių visą rinką, jos neišvengsi diversifikacijos būdu (Gaidienė, 2005).
- b) nesisteminės rizikos. Nesisteminė rizika- tai rizika, nesusijusi su valstybės politika ir ekonomika (Gaidienė, 2005).

Bankų sistema yra itin jautri sisteminei rizikai. Vaškelaitis (2006) išskiria šias priežastis, kurios bankų sistemai yra pavojingesnės negu kitoms:

- a) staigiau įvyksta,
- b) plačiau išplinta šakoje, dėl ko būna daugiau žlugimo atvejų,
- c) didesnė kreditorių (depozitorių) nuostoliai įmonėse,
- d) išplinta už bankų sistemos ribų, paliečia visus sektorius, makroekonomiką kitų šalių.

Norint įvertinti sisteminės rizikos laipsnį finansų rinkose, būtina žinoti rizikos komponentų dydį ir struktūrą, rizikos perdavimo dydį ir kryptį, o taip pat rizikos pasiskirstymą ekonomikos viduje. Tokie duomenys reikalingi priežiūros institucijoms (Partnoy, Skeel, 2006).

Šalies bankai daug dėmesio skiria rizikai. Vertindami riziką Lietuvos komerciniai bankai kol kas renkasi paprastesnius metodus, o sudėtingesnius žada įdiegti ateityje. Kaip teigia Cross (2008) visi bankai turi dar erdvės tobulinti rizikos valdymą. Sudėtingėjanti finansų rinkai, sudėtingesni tampa ir rizikos įvertinimo modeliai. Prie sudėtingesnių priskiriamas „*value at risk*“ (VAR) modelis. VAR modelis yra statistinis modelis, kurį taikant išmatuojama potenciali ekonominių nuostolių rizika. VAR modelio rezultatas – finansinių priemonių portfelio potencialių nuostolių dėl rinkos kainų kitimo kiekybinis įvertinimas tam tikru laikotarpiu su tam tikra tikimybe. Taikant VAR modelį, įvertinama užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, nuosavybės vertybinių popierių kainos, biržos prekių kainos rizika. Taikant VAR modelį, bankas gali tiksliau diversifikuoti riziką ir išlaikyti veiksmingą rizikos valdymo procesą banke. Taikydamas VAR modelį bankas gali tiksliau nustatyti kapitalo poreikį, reikalingą rinkos rizikai padengti, siekdamas vykdyti kapitalo pakankamumo normatyvą. (Lietuvos banko duomenys). Taikydami VAR modelį bankai galėtų naudoti šiuos pagrindinius metodus: variacijos – kovariacijos metodą, istorinio modeliavimo metodą, Monte Karlo simuliaciją. *Variacijos – kovariacijos metodas* yra parametrinis metodas, kurį taikant apskaičiuojama finansinių priemonių rizikos vertė, darant prielaidą, kad šių finansinių priemonių rinkos veiksniai ir šių priemonių pelnas (nuostolis) yra pasiskirstę pagal normaliojo pasiskirstymo dėsnį. *Istorinio modeliavimo metodas* yra metodas, kurį taikant finansinių priemonių rizikos vertė apskaičiuojama panaudojant surinktus duomenis apie rinkos rizikos veiksnių praėjusio laikotarpio pokyčius (istoriją). *Monte Karlo simuliacijos metodas* yra metodas kurį taikant

imituojami įvairūs rinkos rizikos veiksnių pokyčių scenarijai. Kiekvienas scenarijus sukuria galimą finansinių priemonių rizikos vertę per pasirinktą laikotarpį ateityje.

Apibendrinant analizuotą literatūrą galime pritarti daugelio autorių nuomonei, kad bankininkystė yra tiesiogiai susijusi su įvairiomis finansinėmis rizikomis. Pagrindinį rizikos valdymo tikslą galėtume išreikšti kaip būdą užkirsti kelią galimiems nepageidaujamiems reiškiniams. Nustačius šaltinius sukeliančius riziką ieškoti būdų sumažinti jos poveikį bei sukurti rizikos valdymo vertinimo metodikas. Taip pat rizikos valdymo metodikos reikalauja sudėtingos kontrolės procedūros.

1.4. Banko kapitalo pakankamumo vertinimo metodai.

Bankams kapitalo reikia todėl, kad galėtų išlaikyti fiksuotus aktyvus, apsaugoti indėlininkus ir kreditorius nuo nelauktų nuostolių, kuriuos gali patirti bankas. Vertinant kapitalo pakankamumą sunkiausia įvertinti specialiųjų atidėjinių, reikalingų aktyvų nuostoliams padengti ir ypač blogoms paskoloms padengti, pakankamumą. Tradiciškai yra naudojamos dvi kapitalo pakankamumo įvertinimo sistemos – banko savų ir skolintų lėšų santykis ir aktyvų, įvertintų pagal rizikos laipsnį, santykis (Ivaškevičius, Sakalas, 1997). Banko turtas pagal riziką skirstomas į keturias grupes (Katkus, 2000):

- *pirmoji grupė – balansinio turto rizika lygi nuliui* (grynieji pinigai, privalomosios atsargos, vyriausybių ir centrinių bankų skolos vertybiniai popieriai ir kt.);
- *antroji grupė – balansinio turto rizika lygi 20 proc.* (paskolos, išduotos valstybių valdymo įstaigoms, trumpalaikės paskolos šalies bankams, indėliai šiuose bankuose ir lėšos korespondentinėse sąskaitose ir kt.);
- *trečioji grupė – balansinio turto rizika lygi 50 proc.* (paskolos išduotos vietinėms valdymo įmonėms, paskolos, visiškai apdraustos įkeistu būstu ir kt.);
- *ketvirtoji grupė – balansinio turto rizika lygi 100 proc.* (ilgalaikės paskolos šalies bankams, terminuotieji indėliai šiuose bankuose, paskolos verslo įmonėms ir kt.).

Vaškelaitis (2003), Čiapas (1999), Jasevičienė (2000) išskiria tris pagrindines kapitalo funkcijas:

Apsauginė kapitalo funkcija pati svarbiausia, nes banko kapitalas yra nenumatytų nuostolių amortizavimo priemonė, leidžianti bankui toliau tęsti savo veiklą. Kadangi pagrindinė aktyvų dalis finansuojama iš indėlininkų lėšų, ši funkcija yra susijusi su indėlininkų interesais, kurie bankui patyrus didelių nuostolių, galėjo tikėtis atgauti bent dalį savo indėlių. Atsiradus indėlių draudimo mechanizmui, smulkus indėlininkai tapo visiškai apsaugoti, bet to negalima pasakyti apie stambiuosius. Kuo banko kapitalas didesnis, tuo labiau visuomenė pasitiki banku. Be to, banko

kapitalas yra tolesnės banko plėtros pagrindas. Cevruk (2008) teigia, kad bankas turintis pakankamai kapitalo gali būti patikimas, net jei iš veiklos patiria nuostolių.

Operatyvinė kapitalo funkcija. Banko funkcionavimui užtikrinti reikia kapitalo, kurį būtų galima panaudoti nekilnojamo turto, transporto priemonių, įrengimų, kompiuterių sistemų ar kito reikiamo turto įsigijimui. Ši kapitalo funkcija ypač akivaizdi kuriant naują banką, kai banko kapitalas naudojamas pradinei jo veiklai užtikrinti (ilgalaikio turto finansavimui).

Reguliavimo kapitalo funkcija susijusi su priežiūros institucijų taikomomis reguliavimo priemonėmis, siekiant, kad bankai išlaikytų atitinkamo kapitalo lygį. Ši funkcija glaudžiai susijusi su apsaugine kapitalo funkcija, nes kapitalo pakankamumas griežtai reglamentuojamas bankų stabilumo sumetimais. Banko kapitalas naudojamas kaip atramos taškas vertinant įvairių banko veiklos riziką.

Kuo kapitalo pakankamumo rodiklis didesnis, palyginti su praėjusiais ataskaitiniais laikotarpiais bei kitų bankų analogiškais rodikliais, tuo daugiau banko veikla yra padengta nuosavo kapitalo ištekliais, tuo daugiau indėlininkai ir kiti kreditoriai gali pasitikėti jo stabilumu (Vaškelaitis, 2003). Kita vertus, pernelyg didelė rodiklio reikšmė (didesnis kaip 20 proc.) rodo, kad banko veikla nukreipta į nerizikingus ir kartu ne itin pelningus projektus. Tokiu atveju bankas vykdo pasyvią politiką, pritraukdamas laisvas lėšas (Vaškelaitis, 2003). Bankai, kaip ir kitos kredito institucijos, stengiasi palaikyti kaip įmanoma mažesnę kapitalo lygį, nes tai didina finansinio svarto efektą bei gražos rodiklį (ROE (P:K)). Kapitalo didinimas mažina gražos rodiklius, nes nuosavybė yra daug brangesnis finansavimo šaltinis negu skolintas kapitalas. (Titarenko, 1997). Tačiau bankas su didesniu kapitalu gali pigiau skolintis bei greičiau plėsti savo veiklą. Bankininkystės praktika rodo, kad du pagrindiniai kapitalo papildymo būdai:

- a) iš vidaus šaltinių;
- b) iš išorinių šaltinių.

Pagrindinis vidaus šaltinis yra, banko nepaskirstytas pelnas. Kaip teigia, Mixailov (2003) pelno reinvestavimas – labiausiai priimtinas ir gana pigus banko finansavimo būdas. Viena iš svarbiausių veiksmų bankui pritraukiant kapitalą ateityje – stabili dividendų politika.

Didinant kapitalą, švelninami pelningumo nepastovumo padariniai ir minimizuojama banko bankroto tikimybė. Todėl kapitalo rizikos valdymo tikslas - optimalus kapitalo dydžio nustatymas. Kapitalo rizikos valdymas, o kartu ir minimalaus kapitalo pakankamumo poreikio vykdymas, stipriai įtakoja banko plėtros galimybes. Bankui nepakanka sukurti stabilią plėtros strategiją, jis privalo atsižvelgti į slypintį kapitalo rinkos pavojų bei tenkinti valstybinių finansų rinkos institucijų keliamus reikalavimus kapitalo dydžiui.

Minimalaus kapitalo reikalavimas skatina bankus:

- a) *įvertinti banko augimą minimalaus kapitalo poreikio ribose.* Šiuo atveju bankai turi galimybę plėsti savo veiklą tik nepaskirstyto pelno ir papildomo išorinio finansavimo (didinant skolos lygį kapitalo struktūroje) dėka. Augimas vidinių išteklių pagalba priklauso nuo turto gražos rodiklio (ROA) ir dividendų, tenkančių vienai akcijai (Div:akc.sk.) rodiklio. Didesnis turto gražos rodiklis ir sumažintas dividendų vienai akcijai rodiklis sustiprina augimo galimybes.
- b) *keisti kapitalo struktūrą.* Keičiant kapitalo struktūrą ir didinant skolos laipsnį kapitalo struktūroje, bankai pasiryžę plėstis greičiau negu tai leidžia uždirbamas pelnas. Šiuo atveju reikėtų įvertinti optimalią kapitalo struktūrą, kuri stipriai įtakoja bankų rinkos vertės svyravimus, o auganti rinkos vertė - tai pagrindinis sėkmingos bankų plėtros matas. Kapitalas gali būti formuojamas iš nuosavybės arba leidžiant skolos vertybinius popierius (obligacijas). Kadangi nuosavybės išlaidos visada yra didesnės už skolos išlaidas, bankai linkę naudotis finansinio svarto privalumais ne tik minimalaus kapitalo pakankamumo ribose, bet ir sprendžiant palankiausios kapitalo struktūros klausimą.

Ivaškevičius D., Sakalas A. (1997) teigia, kad labai aktuali bankuose kapitalo pakankamumo problema. Kai banko aktyvai didėja sparčiau nei pagrindinis kapitalas, didėja bankroto tikimybė. Tiksliai nustatyti reikiamą kapitalo sumą sunku, tačiau jo turi užtekti šioms pagrindinėms funkcijoms:

- 1) banko operacijoms finansuoti;
- 2) indėlininkų ir kitų kreditorių interesams apsaugoti;
- 3) indėlininkų ir kontrolės organų pasitikėjimui užtikrinti.

Kapitalo rizikos įvertinimui dažniausiai pasitelkiamas kapitalo santykio su visu turtu rodiklis, nors egzistuoja ir daugiau kapitalo pakankamumo vertinimo metodų.

Apibendrinant analizuotą literatūrą galime teigti, kad likvidumo valdymas – sudėtingas procesas. Dažniausiai naudojamos dvi kapitalo pakankamumo įvertinimo sistemos – banko savų ir skolintų lėšų santykio ir aktyvų, įvertintų pagal rizikos laipsnį, santykio. Pagrindinės kapitalo funkcijos: apsauginė, operatyvinė, reguliavimo. Kapitalo rizikai įvertinti dažniausiai naudojamas kapitalo santykio su visu turtu rodiklis.

1.5. Banko aktyvų panaudojimo netradicinėje veikloje efektyvumo analizė.

Pastaraisiais metais vis daugiau finansines paslaugas teikiančių institucijų, paskatintos klientų finansinių poreikių, įvairių inovacijų ir kitų veiksnių, išplėtė savo tradicinės veiklos ribas ir pradėjo teikti paslaugas ne tik bankininkystės srityje, tačiau ir draudimo, investavimo į vertybinius popierius. Bankai turėdami išskirtines sąlygas teikti tradicines paslaugas: kreditavimas, indėlių priėmimas, atsiskaitymai ir t.t., pritraukia daug finansinių resursų. Pritraukus resursus bankai naudoja savo veiklai finansų rinkoje plėsti ir yra suinteresuoti teikti klientams paslaugas netradicinėse bankų veiklos srityse. Sparti finansinių priemonių veikla, kelia finansų sektoriaus

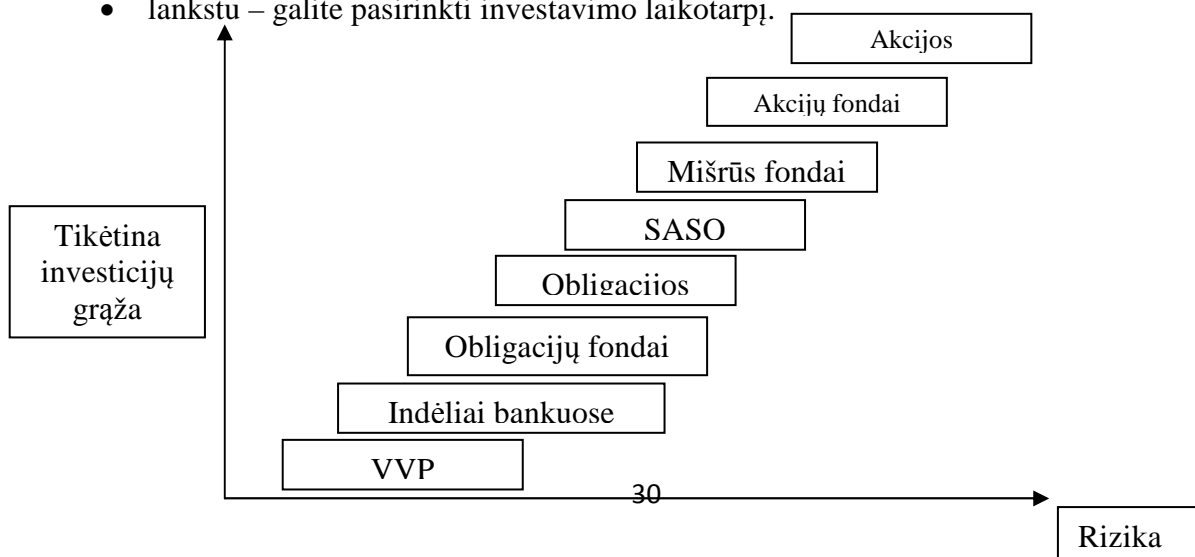
stabilumo ir efektyvumo problemų (V. Aleknevičienė, V. Deltuvaitė, 2008). Kaip teigia G. Piciu (2011) netradicinė bankininkystė (finansinių produktų, prekiautoja išvestinėmis finansinėmis priemonėmis) turėtų būti reglamentuojama kaip ir tradicinė bankininkystė, kadangi bankų sistemos stabilumas turi būti išlaikytas, o bankų sistema turėtų būti pertvarkoma taip, kad pasiektų finansinį stabilumą ilgalaikėje perspektyvoje. G. Piciu (2011) siūlo vieną iš galimų reguliavimo sistemos būdų (pereinamaisiais laikotarpiais):

- a) bankų veiklos struktūros keitimas (mažinant tradicinės veiklos ir plečiant ne tradicinės veiklos),
- b) netradicinės veiklos analizę, orientuotą į bankų finansinį efektyvumą.

S. Kropas (2010) teigia, kad mūsų šalies komerciniai bankai dirba tradiciškai – priima indėlius ir išduoda paskolas, jie nedalyvauja taip vadinamame kazino bankininkystės versle ir intensyviai neprekiauja išvestinėmis finansinėmis priemonėmis. S. C. Valverde (2006) teigia, kad teikiamų banko paslaugų diversifikacija leidžia bankams padidinti savo pajamas, nes pajamos iš netradicinės veiklos (kurios apima ne palūkanų pajamas) gali „kompensuoti“ mažesnę palūkanų maržą tradicinių segmentų (indėlių, paskolų). Legenzova (2001) teigia, kad finansinių produktų pasiūlos plėtra ypač svarbi bankų veiklos ypatybė. Konkurecingoje rinkoje gali egzistuoti tiek universalūs bankai, tiek specializuoti bankai, teikiantys paslaugas VP rinkoje. Taip pat pabrėžia, kad bankai galėtų vykdyti skolų keitimosi nuosavybe sandorius arba tiesiogiai įsigyti nuosavybės VP, aktyviai dalyvauti valdant nefinansines bendroves.

Netradicinė bankų veikla suprantama, kaip vidutinės ir ilgalaikės trukmės investicijos į skolos ar nuosavybės vertybinius popierius, taip pat tokių operacijų kaip lizingas, faktoringas, konsultacijų paslaugų vystymas. Rutkauskas (2007) teigia, kad bankai noriai investuoja lėšas į Vyriausybės vertybinius popierius. Tai būtų galima paaiškinti tuo, kad VVP turi daug privalumų ir galimybių:

- saugu – Vyriausybės vertybiniai popieriai yra viena iš saugiausių investicijų, nes garantuojama valstybės turtu;
- likvidu – nes juos galima bet kada pirkti ir parduoti rinkoje nesulaukus išpirkimo termino, o įkeitus VVP, iš banko galima gauti trumpalaikes paskolas;
- lankstu – galite pasirinkti investavimo laikotarpį.

3 pav. Pagrindinės investavimo priemonės išdėstytos pagal riziką.
Šaltinis.: <http://www.investavimas.lt/2011/10/kas-yra-investavimo-rizika/>

Kokios grąžos norima iš investicijų? Atsakymas paprastas: norima uždirbti kuo daugiau, bet su kuo mažesne rizika. Tačiau investicijų pasaulyje taip nebūna: jeigu norime didelės grąžos, turime prisiimti ir didesnę riziką, jeigu norime garantijų, turime pasitenkinti maža grąža (3 pav.).

Šiandien vertybinių popierių portfelis vadovaujasi dviem strategijomis. Hagstrom (2008) išskiria: aktyvaus portfelio strategiją ir indeksinį investavimą. Aktyvieji portfelio valdytojai kaip teigia Hagstrom (2008) nuolatos „perka ir parduoda“, o pasyvieji „perka ir laiko“. Aktyvaus portfelio valdytojai remiasi prielaida, kad šiandien nupirkti dalykai rytoj pabrangs. Tačiau šiandieniniame sudėtingame finansų pasaulyje numatyti rytojų labai sunku. Pasyvasis, nemėgstantis rizikuoti, bet norintis gauti naudos iš ilgalaikio investavimo į akcijas. Šiuolaikinė vertybinių popierių portfelio teorija yra trijų originalių įdėjų derinys (Urnėžius, 2005). Jų autoriai:

- Haris Markovičius (Harry Markowitz) – pirmasis išmatavo investicijų grąžos ir rizikos ryšį, kovariaciją, jis įvertino viso portfelio rizikingumą;
- Bilas Šarpas (Bill Sharpe) – sukūrė matematinį modelį CAMP (*capital asset pricing model*). Šiame modelyje buvo išskirta sisteminė ir nesisteminė rizika. Jis ėmė naudoti tokias vertybinių popierių charakteristikas, kaip α (alfa charakterizuoja vertybinių popierių laukiamą pelningumą, kai rinkos pelningumas lygus 0) ir β (beta koeficientas – vertybinių popierių pelningumo jautrumas rinkos indekso pelningumo pokyčiams) koeficientai;
- Eženas Fama (Eugene Fama) – sukūrė efektyvios rinkos teoriją (efficient market theory: EMT). Jis teigė, kad efektyvioje rinkoje neįmanoma nieko numatyti, nes akcijų kainos prisiderina pernelyg greitai.

Rutkauskas (2007) išskiria pirminę ir antrinę vertybinių popierių rinką. Pirminėje – išleidžiami nauji vertybiniai popieriai, antrinėje – vertybiniai popieriai perparduodami.

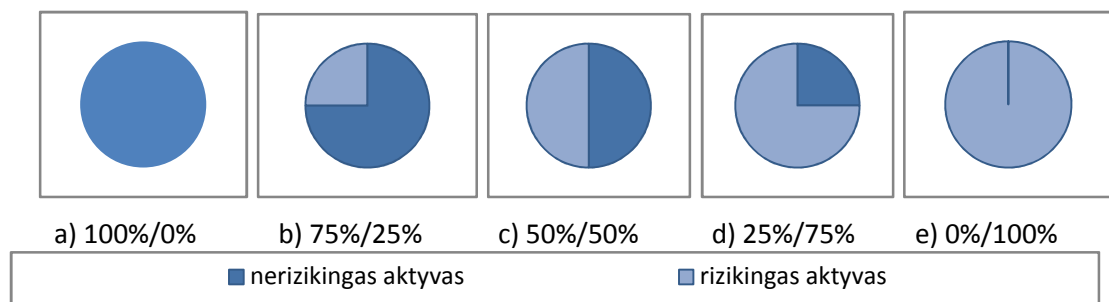
Hagstrom (2008) teigia, kad ir kokiais investavimo metodais naudojami bankai, jie pasirenka aktyvią arba pasyvią investavimo strategiją. Kraujalis (2001), teigia, kad nedideli bankai dažniausiai pasyviai valdo savo vertybinių popierių portfelį ir taiko paprastas jų įsigijimo ir saugojimo strategijas. Tokių strategijų privalumai: reikia mažiau įgūdžių investavimo srityje, sutaupomas laikas investicijoms valdyti, mažesnės operacijų išlaidos.

Vertybinių popierių portfelis – tai fizinio ar juridinio asmens investicinis portfelis, kurį sudaro ne mažiau kaip du skirtingas savybes turintys aktyvai (Cibulskienė, Butkus, 2009). Haraty, Lim, Wunsch (2002) teigia, kad gerai sudarytas portfelis yra toks, kuris balansuoja tarp aukšto ir žemo rizikingumo vertybinių popierių tam, kad pasiekti investuotojo laukiamą pelningumą. Kitaip tariant

optimalus portfelis yra toks, iš kurio investuotojas gauna didžiausias pajamas, prisiimdamas kuo mažesnę riziką. Pagal Gaidienę (1995) investuotojas, formuodamas vertybinių popierių portfelį, visada teiks pirmenybę tam portfeliui, kuris yra mažiau rizikingas, iš kurio tikisi gauti daugiau pajamų, palyginti su alternatyviais portfeliais. Tai yra bendroji taisyklė.

Anot Levy (1996) investuotojas siekdamas investicijų didesnio pelningumo diversifikuoja savo portfelį įvairiomis vertybinių popierių rūšimis, kuris yra sudaromas iš skirtingų svorių. Kaip matome iš pateikto 4 paveikslą tai VP portfelis gali būti sudarytas iš:

- a) 100% nerizikingų aktyvų ir 0% rizikingų aktyvų;
- b) 75% nerizikingų aktyvų ir 25% rizikingų aktyvų;
- c) 50% nerizikingų aktyvų ir 50% rizikingų aktyvų;
- d) 25% nerizikingų aktyvų ir 75% rizikingų aktyvų;
- e) 0% nerizikingų aktyvų ir 100% rizikingų aktyvų.

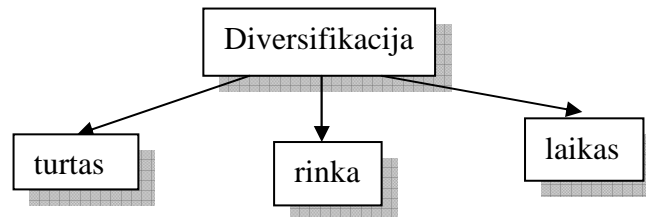

4 pav. VP portfelio, sudaryto iš rizikingų ir nerizikingų aktyvų kombinacijos.

Šaltinis.: sudaryta autorės remiantis Cibulskienė, D., Butkus, M. (2009). *Investicijų ekonomika: finansinės investicijos*. Šiauliai: Šiaulių Univeritetas. 145p.

Portfelis sudarytas iš įvairių rūšių investicijų, yra ne toks rizikingas negu tas, kurį sudaro vienos rūšies investicija. Warner, Lau (2004) teigia, kad portfelis, sudarytas iš vienos investicijos yra rizikingiausias, dviejų investicijų portfelis turi mažesnę riziką, o dvidešimties investicijų – mažiausia. Warner, Lau (2004) padarė išvadą, kad didėjant VP skaičiui portfelyje, rizika mažėja, tačiau iki tam tikros ribos – kol nesisteminė rizika tampa lygi sisteminei (rinkos) rizikai. Investicijų portfelio diversifikavimo esmę apibrėžia šiuolaikinė portfelio teorija, kuri teigia, kad viso investicijų portfelio rizika yra mažesnė negu kiekvienos investicijos atskirai (Dudzevičiūtė, 2004). Daugelis autorių sutinka (Dudzevičiūtė, 2004; Gaidienė, 1995; Haraty, Lim, Wunsch, 2002; Buckiūnienė, 2005), kad vienas iš svarbiausių rizikos mažinimo būdų yra portfelio diversifikacija. Diversifikacija – tai lėšų skirtų investicijoms, paskirstymas tarp įvairių tarpusavyje nesusijusių objektų. Nuostoliai, patirti iš vieno objekto, gali būti padengti pajamomis (pelnu), gautomis iš kitų investuojamų objektų, tuo mažinant galimus absoliučius nuostolius (Dudzevičiūtė, 2004). Arba kitaip tariant tai procesas, kurio metu į portfelį įtraukiami skirtingi finansiniai instrumentai su tikslu padidinti pajamas arba sumažinti riziką (5 pav.). Trumpai aptarsime diversifikaciją pagal turtą, rinką ir laiką. *Diversifikacija pagal turtą*. Tai tokia diversifikacija, kuri pataria investuoti į įvairų

turtą, bet jokiū būdu ne į vieną. Pavyzdžiui investuoti tik į nekilnojamąjį turtą – rizikinga. Geriau investuoti į nekilnojamąjį turtą, medieną, naftą, o neramiais ir pavojingais laikais investuoti į auksą. Malkiel, Ellis (2011) investavimą į auksą vadina užuovėja investuotojams arba „apsauga nuo Armagedono“.

5 pav. Diversifikacijos rūšys.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Malkiel, G. B., Ellis, D.C. (2011). „Investavimo principai“. Kaunas: 7 strategijos, 77 – 95p.

Diversifikacija pagal rinką. Tai tokia diversifikacija, kaip užsienio rinkose tarp Europos ir Azijos gali atnešti naudos. Malkiel, Ellis (2011) posakis „kai Jungtinės Valstijos peršąla, visas kitas išsivystęs pasaulis gauna plaučių uždegimą“. Ūkio veikla ir akcijų rinkos skirtingose išsivysčiusiose šalyse nebūtinai eina koja kojon. *Diversifikacija pagal laiką.* Tai tokia diversifikacija, kuri pataria investuoti renkantis skirtingą laiką, neinvestuoti visko vienu metu, o investuoti reguliariai ir periodiškai.

Malkiel, Ellis (2011) siūlo, norintiems išlaikyti veiksmingą portfelio diversifikaciją naudoti perbalansavimo techniką. Perbalansavimas – tai periodiškas portfelio skirtingų investicijų paskirstymo tikrinimas. Kai pastebime, kad investicijos nukrypo nuo užsibrėžto tikslo, jas perskirstome taip, kad grįžtume prie pageidaujamo. Perbalansavimas investicinį portfelį daro labiau prognozuojamą, mažina riziką ir padidina grąžą.

Bankui sudarant savo investicijų portfelį, tikslinga jį išskaidyti į dvi dalis:

1. sudarytą pagal bendrus strateginius banko tikslus (pavyzdžiui, didelės banko investicijos į šalies Vyriausybės vertybinius popierius, siekiant garantuoti banko aktyvų likvidumą);
2. sudarytą pagal teorinius vertybinių popierių pasirinkimo kriterijus. Ši dalis turėtų optimizuoti bendrą banko investicijų vertybinių popierių portfelį ir garantuoti pakankamą pelningumą esant apibrėžtai investicijų rizikai (Kraujalis, 2001).

Banko investicijos tiksliausiai apibūdina netradicinę banko veiklą. Norint apskaičiuoti bankų aktyvų panaudojimą netradicinėje veikloje reiktų pasinaudoti šia matematine išraiška:

$$A_n = I_b + L_{Fb} - L_{Fgr}; \quad (4)$$

A_n – banko aktyvai netradicinėje banko srityje;

I_b – banko investicijos į skolos, išdo ir nuosavybės vertybinius popierius;

L_{Fb} – banko paskolos finansų institucijoms;

L_{Fgr} – finansinės grupės paskolos finansų institucijoms.

Apibendrinant analizuotą literatūrą galima daryti išvadą, kad investuotojas – ar tai būtų finansų institucija, ar investicinė įmonė, ar fizinis asmuo – pirmiausia turi nuspręsti, kiek ir kokios rizikos jis pajėgus prisiimti. Investuotojas visada teiks pirmenybę portfeliui, kuris yra mažiau rizikingas ir, iš kurio tikisi gauti daugiau pajamų, lygindamas keletą investicinių portfelių. Investicinio portfelio sudarymui įtaką daro ir asmeniniai investuotojai prioritetai rizikos ir pajamų atžvilgiu (vieni investuotojai – pasyvūs, kiti – aktyvūs). Skirtingas polinkis rizikuoti veikia ir portfelio sudarymo struktūrą.

2. AB ŠIAULIŲ BANKAS VEIKLOS EFEKTYVUMO ĮVERTINIMAS 2006 – 2010 METAIS

AB „Šiaulių banko“ veiklos efektyvumo įvertinimui buvo pasirinkta atlikti:

Tyrimas	Tikslas
AB „Šiaulių banko“ patikimumo ir stabilumo empirinį tyrimą, kiekybinę analizę.	išsiaiškinti ar po paskutinių įvykių, kai buvo AB „Snoro bankui“ paskelbtas bankrotas pasikeitė AB „Šiaulių banko“ klientų požiūris į AB „Šiaulių banko“ patikimumą, saugumą.
Įvertinti AB „Šiaulių banko“ finansinę padėtį tarp kitų šalies komercinių bankų.	nustatyti kokią rinkos dalį užima AB „Šiaulių bankas“ turto, paskolų bei indėlių rinkoje.
Atlikti balanso, pelno (nuostolio) vertikaliąsias ir horizontaliąsias analizes (palyginti su AB „Snoro banku“).	išanalizuoti balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų dinamiką, ir palyginti su AB „Snoro banko“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų dinamika siekiant išsiaiškinti ar panašūs augimo tempai, kokios tendencijas.
Atlikti santykinę rodiklių analizę (jas palyginti su Lietuvos komercinių bankų, bei AB „Snoro banku“).	apskaičiuoti AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų santykinis rodiklius ir atlikti pelningumo, efektyvumo ir finansinio svėro rodiklių analizę, bei gautus rezultatus palyginti tarpusavyje.
Įvertinti išlaidų struktūros rodiklius.	nustatyti artimiausią banko perspektyvą
Atlikti pajamų ir pelno priklausomybės analizę.	nustatyti priklausomybę tarp banko pajamų ir grynojo pelno (koreliacija)
Atlikti bankroto įvertinimą Bonity indeksu.	nustatyti AB „Šiaulių banko“ bankroto tikimybę.
Atlikti riziką ribojančių normatyvų analizę.	Įvertinti AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ LB nustatytą veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą.
Įvertinti banko netradicinę veiklą.	Nustatyti kokią investavimo strategiją naudoja AB „Šiaulių bankas“, išanalizuoti nuosavybės VP, VVP dinamiką.

2.1. AB „Šiaulių bankas“ finansinės padėties įvertinimas

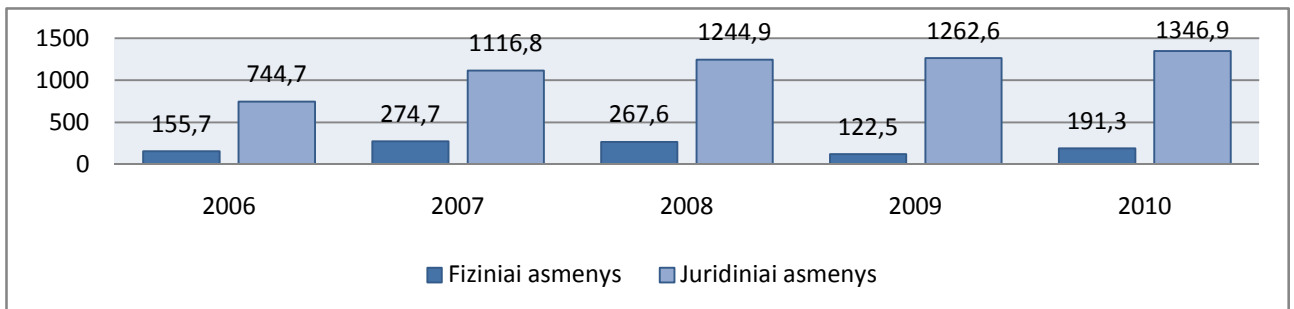
Šiuo metu (pagal Lietuvos Banko 2012 metų duomenis) Lietuvoje veikia 20 bankų: 8 Lietuvos banko licenciją turintys komerciniai bankai, 12 užsienio šalių bankų filialų ir 2 užsienio banko atstovybės.

2010 m. pabaigoje veikiančių šalies komercinių bankų bei užsienio bankų skyrių turtas (aktyvai), bankų pateiktų 2011 m. sausio 1 d. audituotų finansinių ataskaitų duomenimis sudarė 81,7 mlrd. litų ir per metus sumažėjo 5,5 mlrd. litų arba 6,2%.

Iš pateiktų 15 priede duomenų matome, kad per metus trijų didžiausių bankų (AB „SEB bankas“, AB „Swedbank“, AB „DnB bankas“) valdomo turto rinkos dalis sumažėjo nuo 86,29% iki 84,32% (didžiausios rinkos praradimas teko AB „SEB bankas“, kurio rinkos dalis per metus sumažėjo 2,62 procentinio punkto). Per metus labiausiai banko rinkos dalį padidino AB „Ūkio bankas“ 1,63 procentinio punkto. AB „Šiaulių banko“ turtas per 2010m. išaugo 13,4% ir siekė 2,3 mlrd. litų. Galima daryti išvadą, kad bankų sektoriui būdinga didelė koncentracija – trys didžiausi

bankai kontroliuoja beveik 85% rinkos. Toks didelis koncentracijos laipsnis didina sisteminę riziką, nes didelio banko bankrotas atsilieptų visam bankiniam sektoriui.

Iš pateiktų 15 priede duomenų matome, kad didžiausią paskolų rinkos dalį užima AB „SEB bankas“, t.y. 37,3%, tačiau ši dalis per metus sumažėjo 1,2 procentinio punkto. Rinkos dalį daugiausia padidino AB „Šiaulių bankas“ (0,30 procentinio punkto), AB „Ūkio bankas“ (0,30 procentinio punkto). Kreditų grynąja verte portfelis nagrinėjamu laikotarpiu AB „Šiaulių banke“ padidėjo 3,24% iki 1657 mln. litų. Pagal suteiktų paskolų rinkos dalies dydį AB „Šiaulių bankas“ lenkia: AB „Citadele banką“, AB „Finastą“, ir UAB „Medicinos banką“. AB „Šiaulių banko“ paskolų pasiskirstymas tarp juridinių ir fizinių asmenų pateiktas 6 paveiksle.

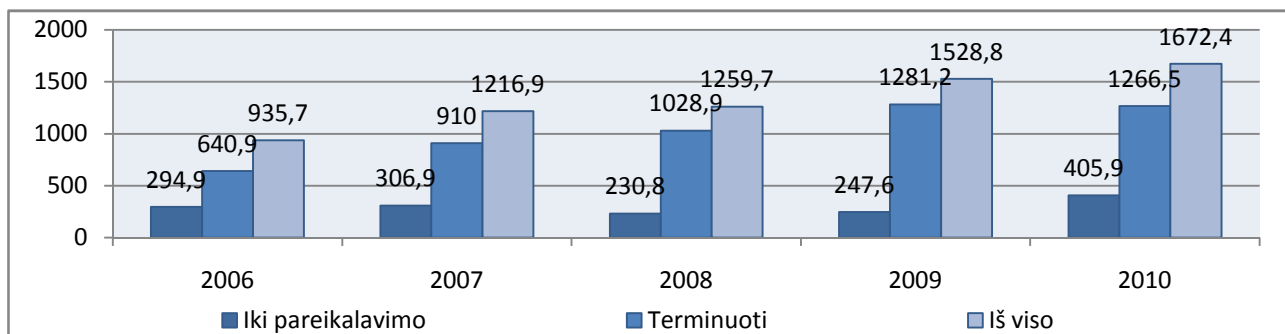

6 pav. AB „Šiaulių banko“ juridinių ir fizinių asmenų paskolų dinamika 2006 – 2010m., tūkst. litų.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

AB „Šiaulių banke“ dominuoja juridiniams asmenims suteiktos paskolos. Smulkiam ir vidutiniui verslui tenka labai didelė paskolų dalis. 2006 m. ji siekė 82,7%, 2007 m. mažėjo 1,8 procentinio punkto ir siekė 80,9%. 2008m. didėjo 1,9 procentinio punkto 82,8%. 2009 m. sparčiai didėjo 8,2 procentinio punkto ir siekė 91,1%. Tam didžiausios įtakos turėjo 2009 m. rugsėjo 18 d. laimėtas Lietuvos Respublikos (LR) ūkio ministerijos skelbtas konkursas daliai Lietuvos valstybės biudžeto asignavimų, skirtų kredituoti smulkiajam ir vidutiniam verslui. Taip pat 2009 m. spalio 15 d. pasirašyta 2,4 mln. eurų sutartis su žemės ūkio ministerija, dėl tikslinės paskolos, teikiant lengvatinius kreditus žemės ūkio sektoriui. 2010 m. mažėjo 3,3 procentinio punkto ir juridinių paskolų dalis siekė 87,8%. Ši dalis išliko didelė dėl 2010 m. sausio 20 d. pasirašytos bendradarbiavimo sutarties tarp Europos investicijų fondo (EIF) ir AB „Šiaulių banko“ dėl 40 mln. eurų Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms kredituoti. Vidutinė 2006 – 2011 m. juridinių paskolų dalis siekė 85%. Suteiktų paskolų dalis fiziniams asmenims vidutiniškai siekė 15%. Didžiausia dalis 19% siekė 2007 m., mažiausia tik 8,9% 2009 m. Mažiausias, nes 2009 m. didžiulis dėmesys buvo skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui finansuoti.

Šalies bankuose laikomų indėlių suma 2010 m. sausio 1 d. sudarė 45,4 mlrd.litų ir per metus padidėjo 4,3 mlrd. litų arba 10,5%. Klientų laikomos lėšos išlieka vienu pagrindiniu bankų pritraukiamų resursų šaltiniu. Iš pateiktų 15 priede duomenų matome, kad mažesnieji bankai 2010 metais didino savo užimamos rinkos dalį. Didžiausią rinkos dalį 1,8% padidino AB DnB bankas, 0,8% AB „Ūkio bankas“. Didžiausios dalies indėlių rinkos, t.y. 2,8% neteko AB „SEB bankas“. AB

„Šiaulių banko“ rinkos dalis išliko nepakitusi. 2009 metais kaip ir 2010 metais AB „Šiaulių bankas“ užėmė 5% indėlių ir akredityvų rinkos. Tokį indėlių rinkos stabilumą galima paaiškinti ir pagrįsti 2011 metų sausio – vasario mėn. atliktos apklausos rezultatais. 40,3% apklaustų respondentų ateityje neplanuoja keisti AB „Šiaulių banko“ į kitą banką, 11,3% respondentų daugiau jau nei 10 metų kartu su AB „Šiaulių banku“ ir 33,9% apklaustų respondentų nurodė, kad AB „Šiaulių bankas“ yra patikimas. AB „Šiaulių banko“ indėliai už 2006 – 2010 metus pateikti 7 paveiksle.

7 pav. AB „Šiaulių bankas“ indėlių dinamika 2006 – 2010m., tūkst. litų.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Iš 7 paveikslo pastebime, kad indėliai AB „Šiaulių banke“ kasmet didėjo. Nuo 2006 iki 2010 metų indėlių dydis padidėjo beveik 1,8 kartus (t.y. nuo 921,0 tūkst. litų 2006m. iki 1672,4 tūkst. litų 2010 m.). Didesnę dalį indėliuose visą analizuojamą laikotarpį sudarė terminuoti indėliai vidutiniškai 76,9% visų indėlių. Terminuotų indėlių dalis keturis metus iš eilės augo vidutiniškai po 1025,5 tūkst. litų arba 19,6% kasmet, o 2010 metais mažėjo 14,7 tūkst. litų arba 1,2%. Indėliai iki pareikalavimo priešingai, tris metus nuo 2006 iki 2009m. mažėjo vidutiniškai po 297,2 tūkst. litų arba 12,6% kasmet, o 2010 metais sparčiai didėjo 158,0 tūkst. litų arba 64,0%. AB „Šiaulių banke“ laikomi indėliai yra apdrausti pagal LR indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą (Nr. IX – 975, 2002 – 06 – 20).

Ekonominis sunkmetis neigiamai veikė bankų veiklos rezultatus. Bankų pateiktų 2011 m. sausio 1 d. audituotų finansinių ataskaitų duomenimis, bankų grynas nuostolis buvo 276,2 mlrd. litų, lyginant su 2009 metais grynas bankų nuostolis sumažėjo 93,4 mlrd. litų, nuostolio mažėjimui teigiamos įtakos turėjo šie veiksniai:

- sumažėjusios bankų operacinės išlaidos (20,5 mln., litų arba 4,47%);
- sumažėjusios palūkanų išlaidos 84,6 mln., litų, indėlių apimtys didėjo 4,3%.

Apibendrinant užimamos rinkos dalis, galime daryti išvadą, kad Lietuvos bankų sektoriui būdinga didelė koncentracija – trys didžiausi bankai⁴ - kontroliuoja 85% rinkos. Klientams suteiktų paskolų rinkoje trijų didžiausių bankų⁵ koncentracija atitinkamai sumažėjo nuo 80,2% iki 79,1%. AB „Šiaulių bankas“ užėmė 3,9% paskolų rinkos. Didžiąją dalį AB „Šiaulių banko“ paskolų sudarė

⁴ AB „SEB bankas“, AB „Swedbank“, AB „DnB bankas“.

⁵ AB „SEB bankas“, AB „Swedbank“, AB „DnB bankas“.

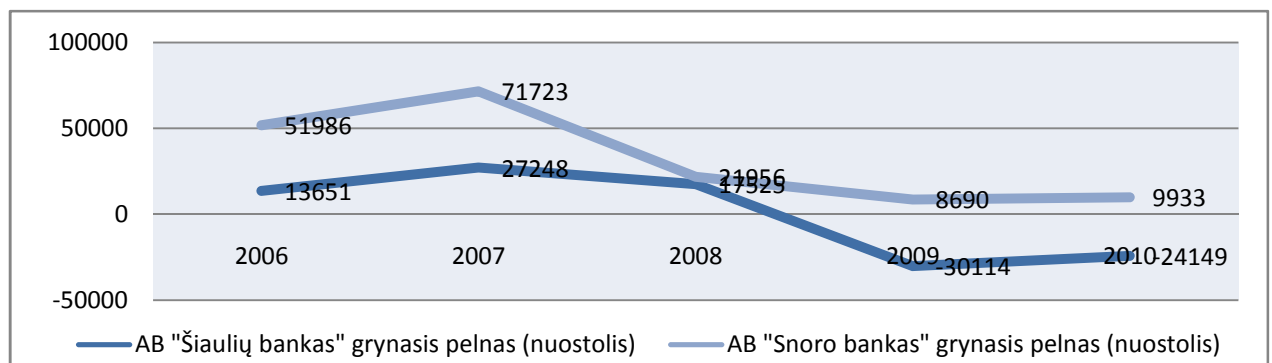
juridiniams asmenims suteiktos paskolos. Klientų indėlių rinkoje trijų didžiausių bankų⁶ koncentracija atitinkamai sumažėjo nuo 90,1% iki 87,8%. AB „Šiaulių bankas“ užėmė 5% indėlių rinkos. Didesnę dalį indėliuose visą analizuojamą laikotarpį sudarė terminuoti indėliai vidutiniškai 76,9% visų indėlių.

2.2. AB „Šiaulių banko“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų analizė

AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų analizei buvo naudojami 2006 – 2010 metų duomenys (3,4,6,7,8,9 priedai) taip pat 2010 ir 2011 metų pirmų dviejų ketvirčių (5,10,11 priedai). Iš balanso galima konkrečiai sužinoti apie pinigines lėšas ir banko klientų mokumą, kredito išteklius ir jų pasiskirstymą, apie paties banko patikimumą ir stabilumą. AB „Šiaulių banko“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitos skelbiamos viešai kas ketvirtį, bei kasmet audituota balanso ir pelno (nuostolio) ataskaita skelbiama po visuotinio akcininkų susirinkimo internetiniame AB „Šiaulių banko“ tinklalapyje (www.sb.lt). AB „Snoro banko“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitos paimtos iš internetinio NASDAQ OMX Vilnius tinklalapio (www.nasdaqomxbaltic.com).

2.2.1. AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji 2006 – 2010 metų pelno (nuostolio) ataskaitos analizė

Po spartaus ekonomikos augimo 2009 metais visas šalies ūkis patyrė smarkų kritimą. 2009 – ieji finansiškai nepalankūs buvo ir bankams: AB „Šiaulių bankui“ bei AB „Snoro bankui”.

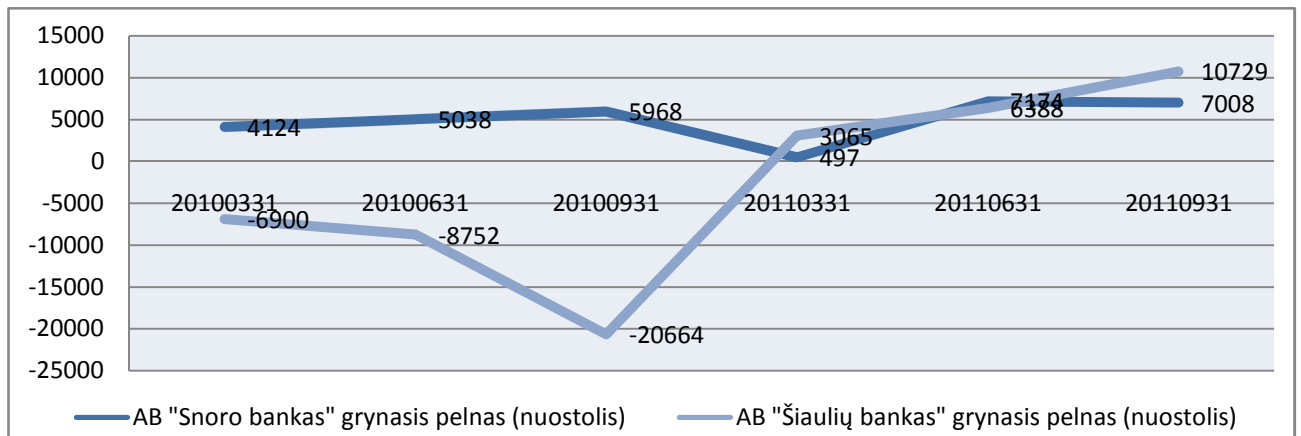
8 pav. AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoro banko“ pelno dinamika 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

AB „Šiaulių bankas“ 2009 metais patyrė 30,1 mln., litų grynojo nuostolio, t.y. uždirbo puse trečio karto mažiau negu 2008 metais kai bankas gavo 17,5 mln., litų grynojo pelno, AB „Snoro bankas“ uždirbo 8,7 mln. litų grynojo pelno, ir taip pat kaip ir AB „Šiaulių bankas“ uždirbo puse trečio karto mažiau negu 2008 metais kai bankas gavo 21,9 mln., litų grynojo pelno. 2010 metais AB „Šiaulių bankas“ patyrė 24,1 mln., litų grynojo nuostolio, t.y. 20% mažesnis nuostolis negu 2009 metais, kai bankas patyrė 30,1 mln., litų grynojo nuostolio, tuo tarpu AB „Snoro bankas“

⁶ AB „SEB bankas“, AB „Swedbank“, AB „DnB bankas“.

2010 metais uždirbo 9,9 mln., litų grynojo pelno, t.y. 14,3% didesnis pelnas negu 2009 metais, kai bankas uždirbo 8,7 mln., litų grynojo pelno. Analizuojant AB „Šiaulių bankas“ ir AB „Snoro bankas“ 2010 - 2011 metų trijų pirmų ketvirčių duomenis, AB „Snoro bankas“ 2010 metų pirmus tris ketvirčius dirbo sėkmingai ir kiekvieną ketvirtį nuosekliai didino savo grynąjį pelną, tuo tarpu AB „Šiaulių bankas“ dirbo nuostolingai. Išanalizavus AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoro banko“ 2006 – 2010 metų pelno dinamiką pastebimos panašios abiejų bankų pelno kitimo tendencijos. Tačiau AB „Snoro banko“ nuosmukio laikotarpiu pelno mažėjimas žymiai didesnis negu AB „Šiaulių banko“. 2008 metais AB „Snoro banko“ pelno kritimas siekė net 69,4% arba 50 mln., litų, tuo tarpu AB „Šiaulių banke“ pelno kritimas siekė 35,7% arba 9,7 mln., litų, t.y. 33,7% mažesnis pelno kritimas nei AB „Snoro banke“. Veiklos rezultatų pagyvėjimo laikotarpiu AB „Snoro banko“ pelno augimas žymiai spartesnis lyginant su AB „Šiaulių banku“. 2010 metais AB „Snoro banko“ augimas siekė 14,3% arba 1,2 mln., litų, iki 9,9 mln., litų, tuo tarpu AB „Šiaulių bankas“ patyrė 24,1 mln., litų nuostolių.

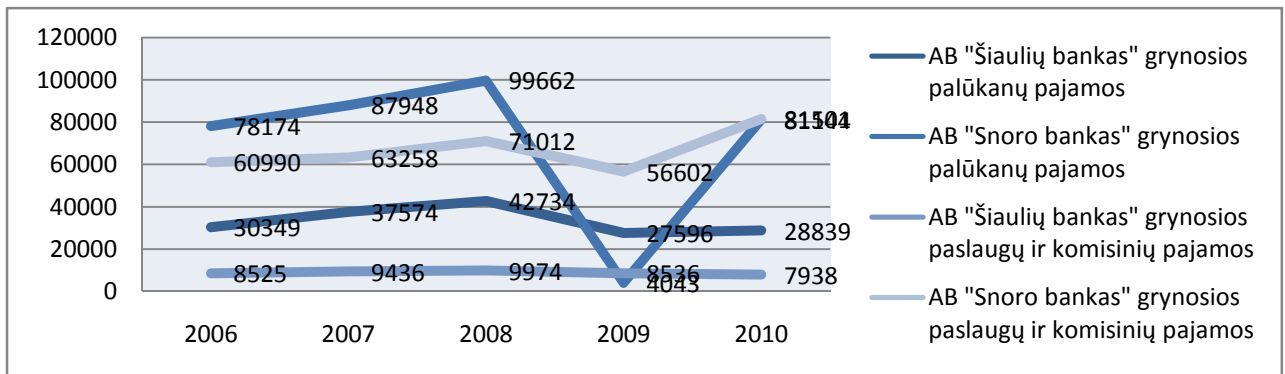

9 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ 2010 – 2011 metų III ketvirčių grynojo pelno palyginamoji analizė, (tūkst., Lt)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

Visai kitokia situacija 2011 metų I ketvirtį AB „Snoro bankas“ uždirbo 0,5 mln. litų, ir lyginant su 2010 metų I – uoju ketvirčiu, grynojo pelno uždirbo net 8 kartus mažiau, tuo tarpu AB „Šiaulių bankas“ 2011 metų I ketvirtį uždirbo 3 mln. litų grynojo pelno ir lyginant su 2010 metų I – uoju ketvirčiu, tai grynasis pelnas po patirtų nuostolių, kai AB „Šiaulių bankas“ patyrė 6,9 mln. litų grynojo nuostolio. Lyginant 2011 metų II ketvirtį AB „Snoro bankas“ uždirbo 7,1 mln. litų t.y. 14 kartų daugiau negu 2011 metų I ketvirtį kai AB „Snoro bankas“ uždirbo 0,5 mln. litų ir 42% daugiau lyginant su 2010 metų II – uoju ketvirčiu, kai AB „Snoro bankas“ uždirbo 5 mln. litų. AB „Šiaulių banke“ taip pat pastebimas ryškus pajamų augimas 2011 metų II ketvirtį AB „Šiaulių bankas“ uždirbo 6,4 mln. litų t.y. 2 kartus daugiau negu 2011 metų I ketvirtį kai AB „Šiaulių bankas“ uždirbo 3 mln. litų ir lyginant su 2010 metų II – uoju ketvirčiu, kai AB „Šiaulių bankas“ patyrė 8,7 mln. litų grynojo nuostolio. 2011 metų III – ajį ketvirtį AB „Šiaulių bankas“ uždirbo 10,7

mln. litų, tuo tarpu prieš metus patyrė 20,6 mln. litų grynojo nuostolio, o lyginant su 2011 metų II - uoju ketvirčiu grynasis pelnas išaugo 67,9% t.y.4,3 mln. litų.

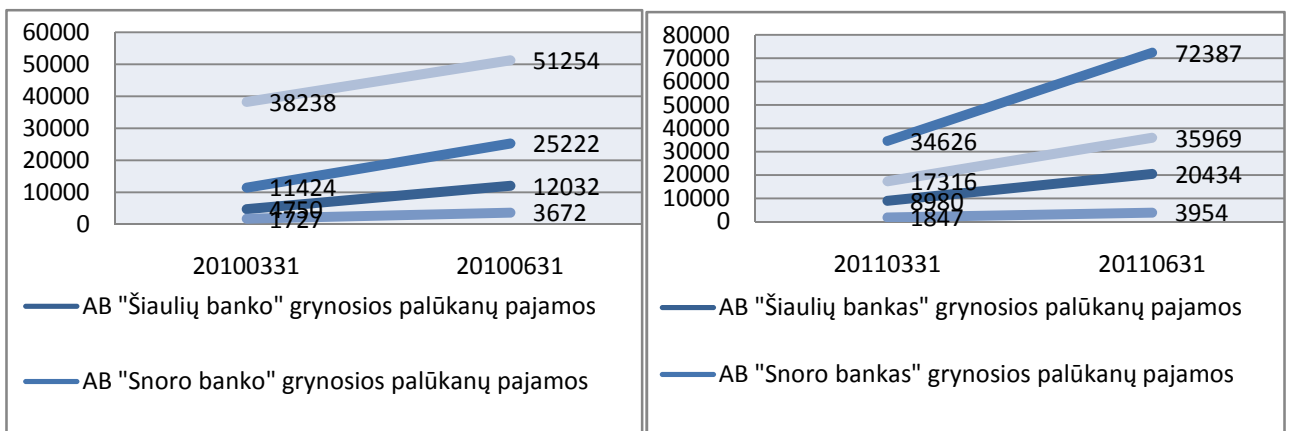
10 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ 2006 – 2010 metų grynujų palūkanų ir grynujų paslaugų ir komisinių pajamų palyginamoji analizė (tūkst., Lt).

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

Nuo 2006 metų nuosekliai augo svarbiausios tiek AB „Šiaulių banko“, tiek AB „Snoro banko“ veiklos pajamos – grynosios palūkanų pajamos. 2007 metais AB „Šiaulių banko“ grynosios palūkanų pajamos siekė 37,6 mln. litų arba 23,8% daugiau negu 2006 metais, kai grynosios palūkanų pajamos siekė 30,3 mln. litų ir lyginant su AB „Snoro banko“ grynosiomis palūkanų pajamomis, kurios 2007 metais siekė 87,9 mln. litų arba 12,5 % daugiau negu 2006 metais, kai grynosios palūkanų pajamos siekė 78,2 mln. litų. 2008 metais AB „Šiaulių banko“ grynosios palūkanų pajamos siekė 42,7 mln. litų arba 13,7% daugiau negu 2007 metais, o AB „Snoro banko“ palūkanų pajamos siekė 99,6 mln. litų arba 13,3% daugiau negu 2007 metais. 2009 metais AB „Šiaulių banko“ grynosios palūkanų pajamos siekė 27,6 mln. litų arba 35,4% mažiau palyginus su 2008 metais, o AB „Snoro banko“ palūkanų pajamos siekė tik 4 mln. litų arba net 95,6% mažiau palyginus su 2008 metais. 2010 metais AB „Šiaulių banke“ pastebimas nežymus augimas banko grynosios palūkanų pajamos siekė 28,8 mln. litų ir lyginant su 2009 metais augo 1,2 mln. litų arba 4,5%, tuo tarpu AB „Snoro banke“ grynosios palūkanų pajamos siekė 81 mln. litų ir lyginant su 2009 metais išaugo net 76 mln. litų arba net 20 kartų. Per visą 2006 – 2010 metų analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banko“ grynosios palūkanų pajamos sumažėjo nuo 30,3 mln. litų iki 28,8 mln. litų, t.y. 1,5 mln. litų arba 5,2%, tuo tarpu AB „Snoro banko“ grynosios palūkanų pajamos padidėjo nuo 78,2 mln. litų iki 81,2 mln. litų, t.y. 3 mln. litų arba 3,8%. Per visą 2006 – 2010 metų analizuojamą laikotarpį didžiausios grynujų palūkanų pajamų augimas pastebimas AB „Snoro banke“ 2010 metais, AB „Šiaulių banke“ – 2007 metais, didžiausias kritimas AB „Snoro banke“ 2009 metais, AB „Šiaulių banke“ – 2008 metais. Analizuojant 2010 metų AB „Snoro banko“ grynujų palūkanų pajamų žymų augimą, kai palūkanų pajamos siekė 81,2 mln. litų arba 1907% didesnės negu 2009 metais, kai palūkanų pajamos siekė vos 4 mln. litų. 77 mln. litų augimui įtakos turėjo 2010 metais išaugęs 29% arba 950 mln. litų lyginant su 2009 metais paskolų portfelis, taip pat sumažėjusios palūkanų išlaidos, kurios 2010 metais lyginant su 2009 metais sumažėjo 7,5 mln.

litų arba 23,1%. Analizuojant 2007 metų AB „Šiaulių banko“ grynujų palūkanų pajamų augimą, kai grynosios palūkanų pajamos siekė 94,6 mln. litų arba 57,9% didesnės negu 2006 metais, kai grynosios palūkanų pajamos siekė 59,9 mln. litų. 34,6 mln. litų augimui įtakos turėjo 2007 metais išaugęs 71,5% arba 642 mln. litų lyginant su 2006 metais paskolų portfelis. AB „Šiaulių banko“ didžiausias grynujų palūkanų pajamų kritimas pastebimas 2009 metais, tam didžiausios įtakos turėjo išaugusios palūkanų išlaidos, kurios 2008 metais siekė 34,7 mln. litų ir lyginant su 2009 metais išaugo 23% arba 21,1 mln. litų, tokiam sparčiam palūkanų išlaidų kilimui didžiausią įtaką turėjo pastebimai rinkoje padidėjusios indėlių palūkanos. AB „Šiaulių banko“ grynosios paslaugų ir komisinių pajamos dėl sumažėjusio klientų aktyvumo ir operacijų skaičiaus per praėjusius 2010 metus sumažėjo 7% ir siekė 7,9 mln. litų lyginant su 2009 metais kai grynosios paslaugų ir komisinių pajamos siekė 8,5 mln. litų. Didžiausias augimas pastebimas 2007 metais kai grynosios paslaugų ir komisinių pajamos siekė 9,4 mln. litų ir lyginant su 2006 metais išaugo 10,7% kai grynosios paslaugų ir komisinių pajamos siekė 8,5 mln. litų.

Analizuojant paskutinių 2011 metų dviejų ketvirčių duomenis (analizuojame, tik 2011 metų du ketvirčius, nes AB „Snoro bankas“ nepateikė už III – čią ketvirtį finansinės banko atskaitomybės, dėl įvykusio įvykio (iškelto bankroto AB „Snoro bankui“) tai turėjo padaryti valstybė), pelno (nuostolio) ataskaitose pastebime ryškius augimus lyginant I ketvirtį su II ketvirčiu.

11 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ grynujų palūkanų pajamų 2010 ir 2011 m. I ir II ketvirčių dinamika (tūkst., Lt).

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

Tiek AB „Šiaulių banke“, tiek AB „Snoro banke“ grynosios palūkanų pajamos ir grynosios paslaugų ir komisinių pajamos 2011 - ūjų metų pirmus ketvirčius sparčiai augo. AB „Šiaulių banko“ grynosios palūkanų pajamos augo 127,5% arba 11,4 mln. litų ir sudarė 20,4 mln. litų, AB „Snoro banke“ – 109,0% arba 37,7 mln. litų ir sudarė 72,4 mln. litų, lyginant su 2010 metų pirmaisiais ketvirčiais grynosios palūkanų pajamos 2010 metais augo šiek tiek sparčiau atitinkamai 153,3% arba 7,3 mln. litų ir 120,8% 13,8 mln. litų. AB „Šiaulių banko“ grynosios paslaugų ir komisinių pajamos augo 114% arba 2,1 mln. litų ir sudarė 3,9 mln. litų, AB „Snoro banke“ – 107,7% arba 18,6 mln. litų ir sudarė 18,6 mln. litų, lyginant su 2010 metų pirmaisiais ketvirčiais

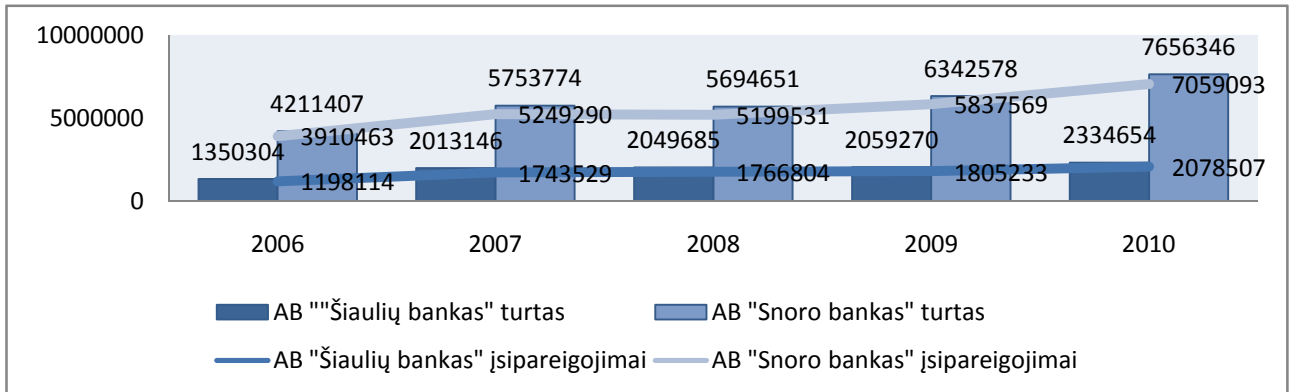
grynosios paslaugų ir komisinių pajamos 2011 metais augo šiek tiek lėčiau atitinkamai 112,6% arba 1,9 mln. litų ir 34,04% 13 mln. litų.

Finansinė krizė stipriai paveikė beveik visas ūkio šakas Lietuvoje, ne išimtis ir bankai. BVP mažėjimas, nedarbo lygio augimas, mokesčių didinimas, darbo užmokesčio bei kitų išmokų mažinimas turėjo įtakos ir finansiniam klientų stabilumui. Mažėjant banko klientų mokumui išaugo pradelstų bei nuvertėjusių paskolų dalis. Pagrindinė AB „Šiaulių banko“ bei AB „Snoro banko“ veiklos finansinių rezultatų blogėjimo priežastis specialiųjų atidėjinių blogoms paskoloms sudarymas. 2010 metais kaip ir 2009 metais paskolų nuvertėjimo apimtys išliko vis dar didelis. 2010 metais AB „Šiaulių bankas“ suformavo 43,9 mln. litų specialiųjų atidėjinių, tai 11,8% mažiau negu 2009 metais, kai specialiųjų atidėjinių buvo suformuota 49,7 mln. litų. Visai kitokia situacija AB „Snoro banke“. 2010 metais AB „Snoro bankas“ suformavo 217,8 mln. litų specialiųjų atidėjimų, ir net 55,8% daugiau negu 2009 metais, kai specialiųjų atidėjimų buvo suformuota 139,8 mln. litų. Specialiųjų atidėjinių didėjimą galima sieti su ekonominio sunkmečio laikotarpiu Lietuvoje. Nors AB „Šiaulių banko“ išlaidos specialiųjų atidėjimų blogoms paskoloms 2010 metais mažėjo 11,8%, o veiklos pajamos didėjo, to nepakako teigiamam rezultatui gauti. Abejotinų aktyvų atidėjiniai neigiamai veikė banko finansinį rezultatą. 2010 metus AB „Šiaulių bankas“ baigė, turėdamas 24,1 mln. litų grynojo nuostolio, tačiau nors Lietuvos ekonomika 2010 metais ir toliau buvo veikiamą nuosmukio, Šiaulių banko veiklos rezultatai nežymiai pradėjo rodyti pagyvėjimą. 2010 metais AB „Snoro banke“ kaip ir AB „Šiaulių banke“ pastebimas veiklos rezultatų pagyvėjimas ir lyginant su 2009 metais pelnas išaugo 14,3% arba 1,2 mln. litų ir siekė 9,9 mln. litų. Analizuojant 2011 metų pirmus du ketvirčius, taip pat pastebimi ryškūs specialiųjų atidėjinių didėjimai. AB „Šiaulių banko“ 2011 metų I ketvirtį lyginant su II ketvirčiu atidėjiniai blogoms paskoloms išaugo nuo 0,16 mln. litų iki 2,8 mln. litų, daugiau negu 18 kartų. Tuo tarpu prieš metus tuo pačiu laikotarpiu taip pat pastebimas 107,9% augimas nuo 8,9 mln. litų iki 18,6 mln. litų. AB „Snoro banke“ situacija kiek kitokia. 2011 metų I ketvirtį lyginant su II ketvirčiu atidėjiniai blogoms paskoloms nežymiai sumažėjo nuo 23,6 mln. litų iki 23,4 mln. litų, t.y. 0,65%. Tuo tarpu prieš metus tuo pačiu laikotarpiu pastebimas 80,49% augimas nuo 26,5 mln. litų iki 47,8 mln. litų.

Apibendrinant horizontaliąją pelno (nuostolio) ataskaitą galime teigti, kad finansinė krizė stipriai paveikė ne tik visas ūkio šakas Lietuvoje, bet ir bankus. AB „Šiaulių bankas“ 2009m. patyrė 30,1 mln., litų grynojo nuostolio, 2010m. 24,1 mln. litų grynojo nuostolio, tuo tarpu AB „Snoro bankas“ dirbo pelningai 2009m. uždirbo 8,7 mln., litų grynojo pelno, 2010m. uždirbo 9,9 mln., litų grynojo pelno. Pagrindinė AB „Šiaulių banko“ bei AB „Snoro banko“ veiklos finansinių rezultatų blogėjimo priežastis specialiųjų atidėjinių blogoms paskoloms sudarymas.

2.2.2. AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji 2006 – 2010 metų balanso analizė

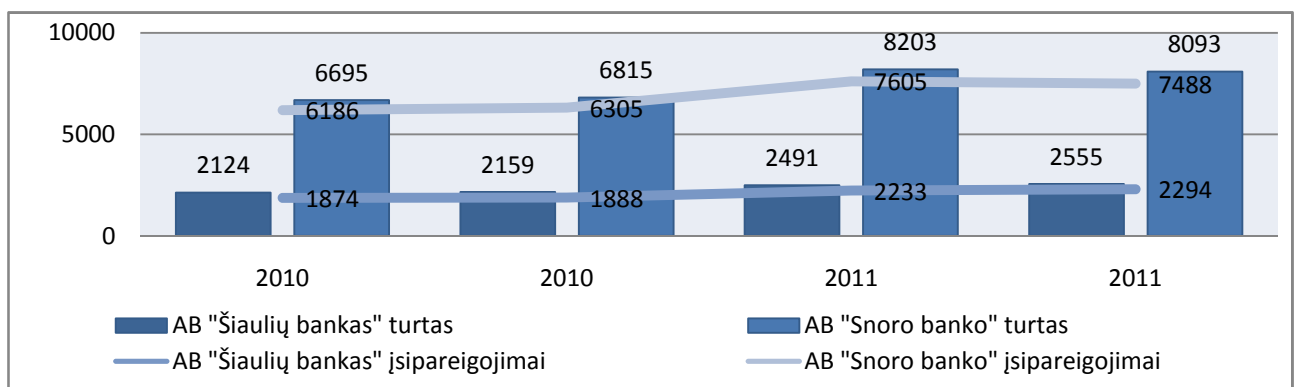
Horizontali balanso analizė įvertina turto vertės ir įsipareigojimų dydžio bei jų sudėties kitimą. Horizontali balanso analizė atliekama lyginant nagrinėjamų metų ir praeitų (arba bazinių) metų balanso duomenis, apskaičiuojant jų pasikeitimą litais ir procentais.

12 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ turto ir įsipareigojimų dinamika 2006 – 2010 metais (tūkst., Lt.)
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

Kaip matyti iš 12 paveikslo, bankų turtas nuolat augo. AB „Šiaulių banko“ turtas per 2010 metus išaugo 13,4% ir siekė 2334 mln. litų, AB „Snoro banko“ turtas per 2010 metus išaugo 20,7% ir siekė 7656 mln. litų. Per visą analizuojamą laikotarpį pastebima bankų turto augimo tendencija, AB „Šiaulių banko“ turtas išaugo nuo 1350 mln. litų 2006 m. iki 2334 mln. litų 2010m., t.y. 984 mln. litų arba 72,8%. AB „Snoro banko“ turtas išaugo nuo 4211 mln. litų 2006 m. iki 7656 mln. litų 2010 m., t.y. 3444 mln. litų arba 81,8%. Didžiausias augimas pastebimas 2007 metais AB „Šiaulių banke“, kai banko turtas siekė 2013 mln. litų ir lyginant su 2006 m. išaugo 49%. Tam didžiausios įtakos turėjo 2007 metais 642 mln. litų arba 71,4% išaugusios klientams suteiktos paskolos, bei nuo 0,5 mln. litų iki 13,7 mln. litų išaugę vertybiniai popieriai skirti pardavimui. Turto straipsniuose 2010 metais pastebimas augimas. AB „Šiaulių banko“ 2010 metais lyginant su 2009 metais turto straipsniai augo, išskyrus ilgalaikiojo materialaus turto sumažėjo 3,3% arba 1,5 mln. litų. Labiausiai augo gautinos sumos iš kitų bankų ir finansinių institucijų 87,3% arba 1,9 mln. litų, pinigai ir lėšos centriniuose bankuose augo 23,6% arba 39,8 mln. litų, 3,3% arba 52 mln. litų augo klientams suteiktos paskolos. AB „Snoro banke“ 2010 metais taip pat augo dauguma turto straipsnių, išskyrus ilgalaikiojo materialaus turto sumažėjo 13,8% arba 19,3 mln. litų ir 92,5% arba 174 mln. litų sumažėjo gautinos sumos iš kitų bankų ir finansinių institucijų. Analizuojant 2011 metų pirmus du ketvirčius ir lyginant juos su 2010 metų pirmais du ketvirčiais pastebime, kad tiek AB „Šiaulių banke“, tiek AB „Snoro banke“ turtas augo. AB „Šiaulių banke“ augo 63 mln. litų arba 2,6% ir lyginant su 2010 metais pirmais du ketvirčiais augimas buvo mažesnis 1% arba 29,2 mln. litų ir kai augo 34,8 mln. litų arba 1,6%. AB „Snoro banke“ turtas mažėjo 110 mln. litų arba 1,3% ir lyginant su 2010 metais pirmais du ketvirčiais turtas augo 1,8% arba 120,0 mln. litų. Lyginant 2010 metų pirmą ketvirtį su 2011 metų pirmu ketvirčiu AB „Šiaulių banke“ turtas augo 99,9 mln. litų arba

65,8%, AB „Snoro banke“ turtas sumažėjo 106,2 mln. litų arba 7,9%. Lyginant 2010 metų antrą ketvirtį su 2011 metų antru ketvirčiu AB „Šiaulių banke“ turtas augo 51,5 mln. litų arba 40,2%, AB „Snoro banke“ turtas augo 276,0 mln. litų arba 28,6%. Įsipareigojimai AB „Šiaulių banke“ lyginant su AB „Snoro banke“ augo sparčiau nei turtas. Per 2010 metus AB „Šiaulių banke“ įsipareigojimai išaugo 15,14% ir siekė 2078 mln. litų. AB „Snoro banke“ įsipareigojimai išaugo 20,93% ir siekė 7059 mln. litų. AB „Šiaulių banke“ labiausiai didėjo įsipareigojimų straipsniuose 2010 metais klientams mokėtinos sumos 9,4% arba 143 mln. litų, skolos vertybiniai popieriai 27,4% arba 1,1 mln. litų ir 55,53% arba 131 mln. litų padidėję įsiskolinimai kitiems bankams ir finansų institucijoms. AB „Snoro banke“ taip pat labiausiai didėjo klientams mokėtinos sumos 27,08% arba 1352 mln. litų, 105% arba 186 mln. litų padidėję įsiskolinimai kitiems bankams ir finansų institucijoms, o skolos vertybiniai popieriai mažėjo 60,5% arba 314 mln. litų. Tiek AB „Šiaulių banke“, tiek AB „Snoro banke“ klientams mokėtinos sumos visą analizuojamą laikotarpį augo AB „Šiaulių banke“ vidutiniškai kasmet po 16,6% arba 187 mln. litų, AB „Snoro banke“ vidutiniškai kasmet po 20,6% arba 809 mln. litų.

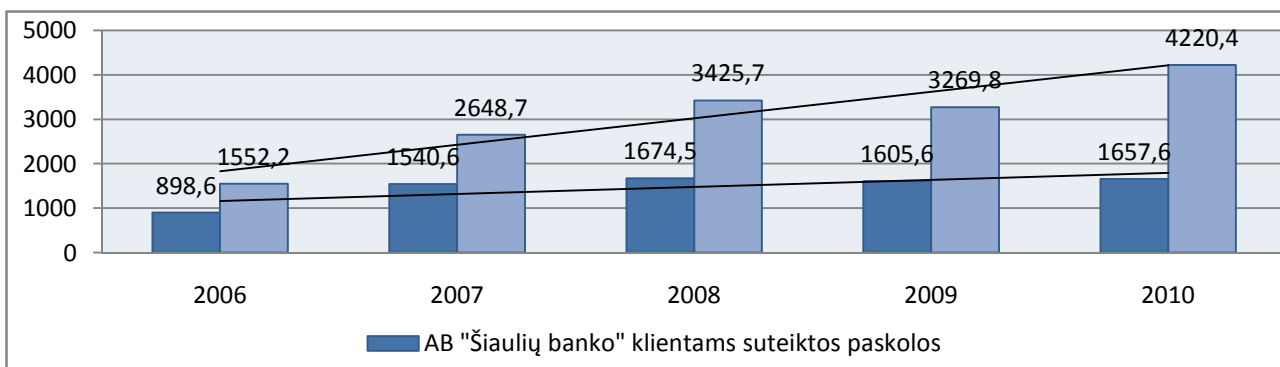
13 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ turto ir įsipareigojimų dinamika 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio (mln., Lt.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

Analizuojant 2011 metų I ir II ketvirčius (13 pav.) įsipareigojimai didėjo AB „Šiaulių banke“ 2,8% arba 61,6 mln. litų ir siekė 2294 mln. litų, tuo tarpu AB „Snoro banke“ įsipareigojimai mažėjo 1,5% arba 117 mln. litų. Lyginant su 2010 metų I ir II ketvirčiais AB „Šiaulių banke“ įsipareigojimai didėjo lėčiau ir augo 0,7% arba 13 mln. litų ir siekė 1888 mln. litų, AB „Snoro banke“ augo 1,9% arba 119 mln. litų. Lyginant 2010 metų I ketvirtį su 2011 metų I ketvirčiu AB „Šiaulių banke“ įsipareigojimai padidėjo 19,1% arba 358 mln. litų, AB „Snoro banke“ įsipareigojimai padidėjo 22,9% arba 1419 mln. litų. Lyginant 2010 metų II ketvirtį su 2011 metų II ketvirčiu AB „Šiaulių banke“ įsipareigojimai padidėjo 21,5% arba 406 mln. litų, o AB „Snoro banke“ 18,7% arba 1183 mln. litų. 2011 metų I ir II ketvirčius sparčiau augo ir klientams mokėtinos sumos AB „Šiaulių banke“ augo 2% arba 35 mln. litų, tuo tarpu 2010 metais tuo pačiu laikotarpiu augimas buvo vos 0,16% arba 3,7 mln. litų. AB „Snoro banke“ 2011 metų I ir II ketvirtį klientams

mokėtinos sumos mažėjo 5,4% arba 347 mln. litų tuo tarpu 2010 metais augo 6,4% arba 337 mln. litų.

Iš AB „Šiaulių banko“ bei AB „Snoro banko“ metinių balansinių ataskaitų matyti, kad klientams suteiktos paskolos sudaro didelę dalį banko turto. Klientams suteiktos paskolos augo nuolat ir pastebima didėjimo tendencija (tai rodo 14 pav. trendo linijos). Ši augimo tendencija išliks ir klientams suteiktos paskolos augs. Per visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banko“ paskolos klientams augo nuo 898,6 mln. litų iki 1657,6 mln. litų, t.y. 84,5%, AB „Snoro banke“ augimas įspūdingas nuo 1552,2 mln. litų iki 4220,4 mln. litų, t.y. 171,9%. Didžiausi augimai pastebimi 2007 metais AB „Šiaulių banke“ – 642,0 mln. litų, t.y. 71,5%, AB „Snoro banke“ – 1096,5 mln. litų, t.y. 70,6%.

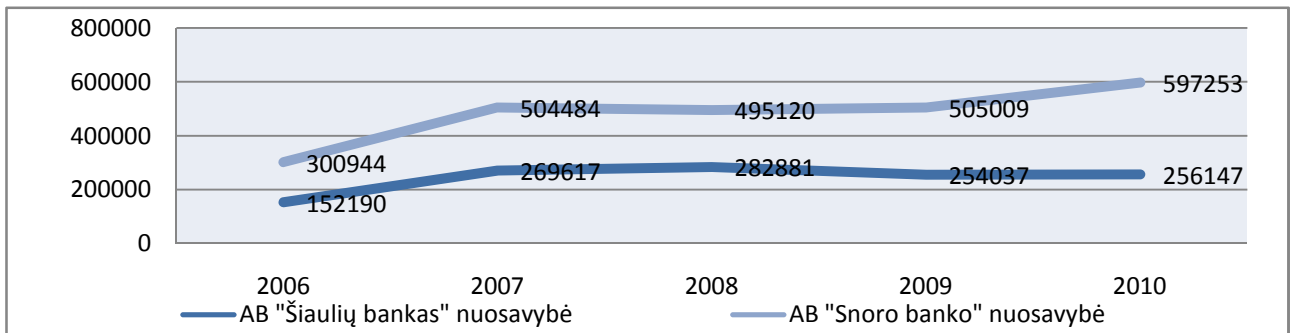

14 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2006 – 2010 metais, (mln., Lt).
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

Tokį spartų augimą galėjo lemti rinkos augimas, besikeičiantys įstatymai bei susiklosčiusios palankesnės sąlygos skolintis. Klientams suteiktos paskolos sudaro žymiai didesnę dalį banko turto, tačiau augimą užtikrino ir lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose augimas 2006 – 2010 metais. Atitinkamai AB „Šiaulių banko“ nuo 94,132 mln. litų iki 208,397 mln. litų t.y. 121,4%, AB „Snoro banko“ nuo 964,6 mln. litų iki 1399,8 mln. litų t.y. 45%. Analizuojant ir lyginant 2010 metų pirmą ketvirtį su 2011 metų pirmu ketvirčiu AB „Šiaulių banke“ klientams suteiktos paskolos augo 146,9 mln. litų arba 9,3%, AB „Snoro banke“ klientams suteiktos paskolos augo 734,7 mln. litų arba 21,1%. Lyginant 2010 metų antrą ketvirtį su 2011 metų antru ketvirčiu AB „Šiaulių banke“ klientams suteiktos paskolos augo 291,7 mln. litų arba 18,3%, AB „Snoro banke“ klientams suteiktos paskolos mažėjo 8,1 mln. litų arba 0,2%.

Siekdamas sudaryti sąlygas sparčiam augimui, banko akcininkai didino banko kapitalą. Akcinis kapitalas buvo didinamas iš banko lėšų ir papildomais įnašais. Nagrinėjamu laikotarpiu akcininkų nuosavybė panašiai didėjo abiejuose analizuojamuose bankuose (15 pav.). AB „Šiaulių banko“ akcininkų nuosavybė padidėjo 1,7 karto t.y. nuo 152,2 mln. litų 2006 metais iki 256,2 mln. litų 2010 metais, AB „Snoro banko“ akcininkų nuosavybė padidėjo 2 kartus t.y. nuo 300,9 mln. litų 2006 metais iki 597,2 mln. litų 2010 metais. Sparčiausiai akcininkų nuosavybė augo 2006 metais AB „Šiaulių banke“ 117,4 mln. litų arba 77,16%, AB „Snoro banke“ 203,5 mln. litų arba 67,6%.

Šiuos sparčius augimus lėmė akcinio kapitalo augimas AB „Šiaulių banke“ 47,7% arba 51,9 mln. litų, AB „Snoro banke“ 61,1% arba 96,1 mln. litų,

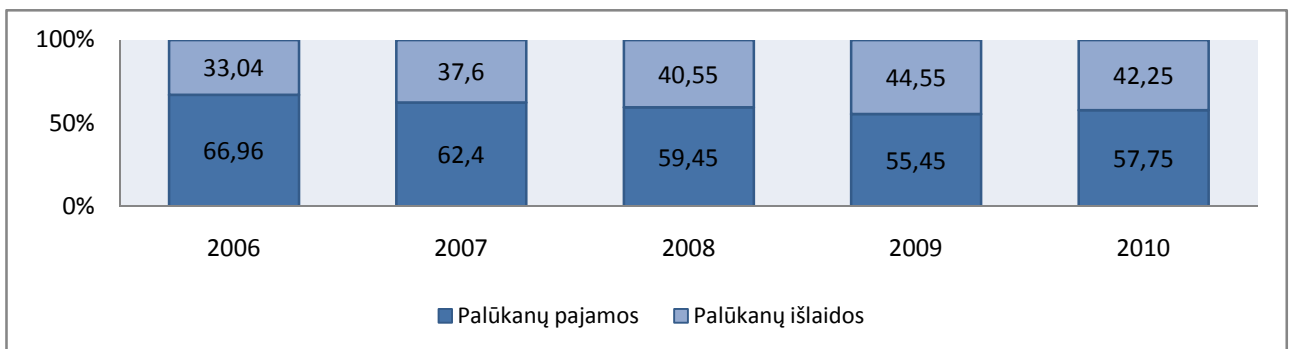

15 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ nuosavybės dinamika 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ duomenimis.

Apibendrinant horizontaliąją balanso analizę galime teigti, kad per visą analizuojamą laikotarpį abiejuose bankuose sparčiai augo turtas (AB „Šiaulių banke“ – 72,8%, AB „Snoro banke“ – 81,8%) bei įsipareigojimai (AB „Šiaulių banke“ – 73,5%, AB „Snoro banke“ – 80,5%). Turto augimą labiausiai įtakojo klientams suteiktų paskolų spartus augimas (AB „Šiaulių banke“ – 84,5%, AB „Snoro banke“ – 171,9%).

2.2.3. AB „Šiaulių bankas“ vertikalioji 2006 – 2010 metų pelno (nuostolio) ataskaitos analizė

Kiekvieną pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnį lyginsime su palūkanų pajamomis. Kaip ir daugumai komercinių bankų taip ir AB „Šiaulių bankui“ bei AB „Snoro bankui“ daugiausia pajamų atneša palūkanų pajamos.

16 pav. AB „Šiaulių banko“ palūkanų apyvartų dinamika 2006 – 2010 metais, (%)
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais.

2006 metais AB „Šiaulių banko“ palūkanų išlaidos sudarė 33,04% visų palūkanų apyvartos, t.y. 49,33% palūkanų pajamų. AB „Snoro banke“ rodikliai panašūs ir palūkanų išlaidos sudarė 32,33% visų palūkanų apyvartos, t.y. 47,78% palūkanų pajamų. 2007 metais AB „Šiaulių banke“ palūkanų išlaidos didėjo ir sudarė 37,6% visų palūkanų apyvartos, t.y. 60,3% palūkanų pajamų, tuo tarpu AB „Snoro banke“ lyginant su 2007 metais palūkanų išlaidos mažėjo ir sudarė 30,73% visų palūkanų apyvartos, t.y. 44,36% palūkanų pajamų. Palūkanų išlaidos didėjo AB „Šiaulių banke“ ir AB „Snoro banke“ ir 2008, ir 2009 metais atitinkamai AB „Šiaulių banke“ 40,55% ir 44,55% visų palūkanų apyvartos, t.y. 68,21% ir 80,35% palūkanų pajamų, AB „Snoro banke“ 41,43% ir 41,85%

visų palūkanų apyvartos, t.y. 70,74% ir 138,94% palūkanų pajamų. Palūkanų išlaidų didėjimas reiškia, kad ir AB „Šiaulių bankas“, ir AB „Snoro bankas“ uždirba palūkanų pajamas su vis didesnėmis sąnaudomis. Toks palūkanų išlaidų didėjimas nenaudingas bankams. Tačiau 2010 metais pastebimas palūkanų išlaidų mažėjimo reiškinys ir AB „Šiaulių banko“ palūkanų išlaidos sudarė 2,3 procentinio punkto palūkanų apyvartos mažiau lyginant su 2009 metais ir siekė 42,25% visų palūkanų apyvartos, t.y. 73,14% palūkanų pajamų, AB „Snoro banke“ palūkanų išlaidos sudarė 63,45% procentinio punkto palūkanų apyvartos mažiau lyginant su 2009 metais ir siekė 43,02% visų palūkanų apyvartos, t.y. 75,49% palūkanų pajamų.

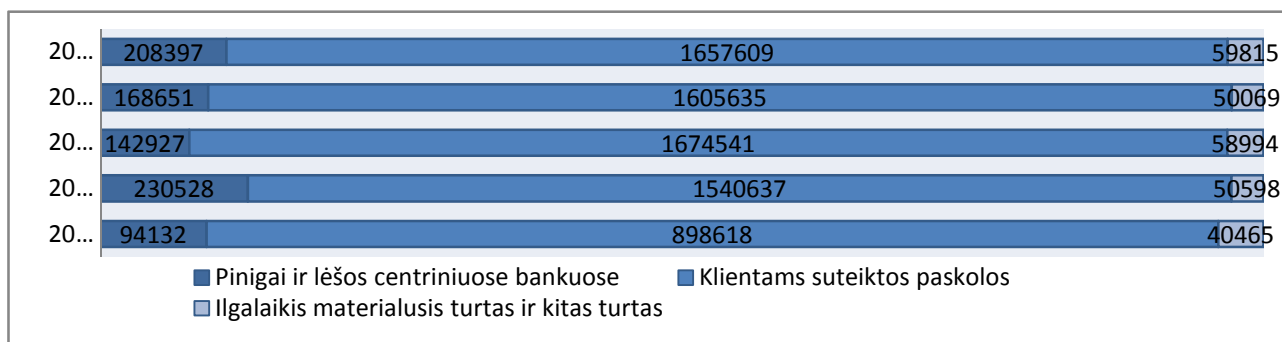
Neigiami pokyčiai buvo paslaugų ir komisinių pajamų dalies palūkanų pajamose mažėjimas AB „Šiaulių banke“. 2006 metais paslaugų ir komisinių pajamų dalis sudarė 20,5% palūkanų pajamų ir kasmet iki 2009 metų ši dalis mažėjo vidutiniškai po 3,8% kasmet ir sudarė atitinkamai 15,70% - 2007 metais, 11,3% - 2008 metais, 9,2% - 2009 metais. Teigiama, kad atitinkamai mažėjo paslaugų ir komisinių išlaidų dalis palūkanų pajamose AB „Šiaulių banke“ 2006 metais paslaugų ir komisinių išlaidų dalis sudarė 6,3% palūkanų pajamų ir kasmet iki 2009 metų ši dalis mažėjo vidutiniškai po 1,06% kasmet ir sudarė atitinkamai 5,7% - 2007 metais, 3,9% - 2008 metais, 3,13% - 2009 metais. AB „Snoro banke“ lyginant su AB „Šiaulių banku“ paslaugų ir komisinių pajamų dalis palūkanų pajamose 2006 metais net 20,9% didesnė negu AB „Šiaulių banke“. Visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banko“ paslaugų ir komisinių pajamų dalis palūkanų pajamose buvo mažesnė vidutiniškai 16,5% negu AB „Snoro banko“, taip pat paslaugų ir komisinių išlaidų dalis palūkanų pajamose buvo mažesnė vidutiniškai 0,2% negu AB „Snoro banke“. Kasmet mažėjo pelnas iš operacijų užsienio valiuta. Lyginamasis svoris AB „Šiaulių banke“ 2006 – 2009 metais sudarė atitinkamai 5,3%, 3,6%, 1,9%, 1,7%. Ir 2010 metais lyginamasis svoris padidėjo ir sudarė 2,5% palūkanų pajamų. Per analizuojamą laikotarpį teigiamą įtaką AB „Šiaulių banko“ grynajam pelnui turėjo operacinių išlaidų lyginamojo svorio mažėjimas. 2006 metais operacinių išlaidų lyginamasis svoris AB „Šiaulių banke“ siekė 53,3%, AB „Snoro banke“ – 35,6%. 2007 metais lyginamasis svoris sparčiai mažėjo ir AB „Šiaulių banke“ lyginant su 2006 metais sumažėjo 18,7% ir sudarė 34,6%, AB „Snoro banke“ lyginant su 2006 metais sumažėjo 18,8% ir sudarė 16,7%. 2008 ir 2009 metais AB „Šiaulių banke“ operacinių išlaidų lyginamasis svoris mažėjo atitinkamai 7,0% ir 4,0% ir siekė 26,6% (2008) ir 22,6% (2009). AB „Snoro banke“ 2008 ir 2009 metais situacija priešinga AB „Šiaulių bankui“. Operacinių išlaidų lyginamasis svoris augo atitinkamai 4,1% ir 6,5% ir siekė 20,6% (2008) ir 27,1% (2009). 2010 metais situacija tarp AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoro banko“ skiriasi. AB „Šiaulių banke“ lyginamasis svoris augo 4,1% ir siekė 26,6%, AB „Snoro banke“ lyginamasis svoris mažėjo 10,6% ir siekė 16,7%. Analizuojant 2011 metų pirmus du ketvirčius, teigiami pokyčiai AB „Šiaulių banke“ mažėjo palūkanų išlaidų lyginamasis svoris nuo 64,8% iki 61,7%, t.y. 3,1% ir lyginant su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu situacija žymiai geresnė,

nes 2010 metais lyginamasis svoris mažėjo nuo 83,9% iki 78,4%, t.y. 5,4%. Nežymiai didėjo paslaugų ir komisinių išlaidų lyginamasis svoris nuo 4,6% iki 4,75%, t.y. 0,15% ir lyginant su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu situacija panaši, lyginamasis svoris padidėjo nuo 3,2% iki 3,5% t.y. 0,3%. Nežymiai didėjo paslaugų ir komisinių pajamų lyginamasis svoris nuo 11,8% iki 12,2% t.y. 0,3% ir lyginant su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu lyginamasis svoris padidėjo nuo 9,1% iki 10,1% t.y. 1,0%. Panašūs pokyčiai ir AB „Snoro banke“ 2011 metų pirmų dviejų ketvirčių. AB „Snoro banke“ 2011 metų pirmais ketvirčiais mažėjo palūkanų išlaidų lyginamasis svoris nuo 60,6% iki 58,8% t.y. 1,8% ir lyginant su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu lyginamasis svoris mažėjo nuo 86,6% iki 84,6% t.y. 2,0%. Nežymiai didėjo paslaugų ir komisinių išlaidų lyginamasis svoris nuo 4,1% iki 4,6%, t.y. 0,5% ir lyginant su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu paslaugų ir komisinių išlaidų lyginamasis svoris didėjo nuo 2,2% iki 3,8% t.y. 1,6%. Nežymiai didėjo paslaugų ir komisinių pajamų lyginamasis svoris nuo 23,8% iki 25,1%, t.y. 1,3% ir lyginant su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu paslaugų ir komisinių pajamų lyginamasis svoris mažėjo nuo 46,9% iki 35,0% t.y. 11,1%.

Apibendrinant vertikaliąją pelno (nuostolio) ataskaitą galime teigti, kad kasmet vidutiniškai po 3,4% didėjančios palūkanų išlaidos bankams AB „Šiaulių bankui“ ir AB „Snoro bankui“ uždriba palūkanų pajamas su vis didesnėmis sąnaudomis. Teigiamą įtaką AB „Šiaulių banko“ grynajam pelnui turėjo kasmet po 3,8% paslaugų ir komisinių pajamų dalies didėjimas, kasmet po 1,06% paslaugų ir komisinių išlaidų dalies mažėjimas, kasmet po 6,6% operacinių išlaidų dalies mažėjimas palūkanų pajamose.

2.2.4. AB „Šiaulių bankas“ vertikalioji 2006 -2010 metų balanso analizė

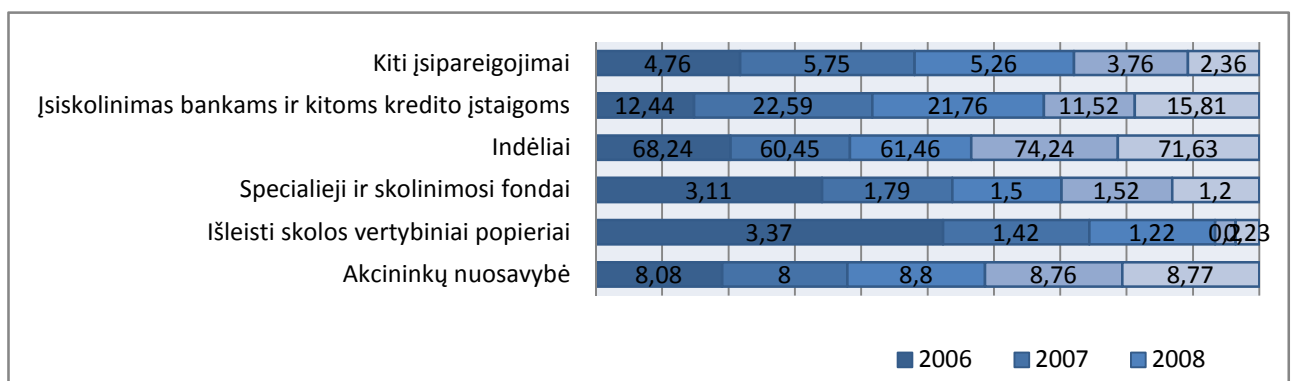
Vertikalios balanso analizės metu atskiri balanso ataskaitos straipsniai yra išreiškiami procentais, skaičiuojant nuo visos sumos (100 proc.). Taip galima išanalizuoti banko turto ar įsipareigojimų struktūrą.

17 pav. AB „Šiaulių bankas“ turto struktūra 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Tiek AB „Šiaulių banko“, tiek AB „Snoro banko“ turto struktūroje didžiausią dalį sudaro klientams suteiktų paskolų dalis banko turte. 2006 metais AB „Šiaulių banko“ klientams suteiktų paskolų dalis sudarė 898 mln. litų arba 66,5% viso turto ir lyginant su 2007 metais klientams

suteiktų paskolų dalis pastebimai išaugo ir sudarė 1540 mln. litų arba 76,5% viso turto. 2006 metais AB „Snoro banko“ klientams suteiktų paskolų dalis sudarė 1552 mln. litų arba 36,8% viso turto ir lyginant su 2007 metais klientams suteiktų paskolų dalis išaugo ir sudarė 2648 mln. litų arba 46% viso turto. Tarp AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoro banko“ 2006 metais klientams suteiktų paskolų dalis visame turte skiriasi 30,5 procentinio punkto. 2008 metais klientams suteiktų paskolų dalis AB „Šiaulių banke“ sudarė 1674 mln. litų arba 81,7% viso turto, t.y. 5,2% daugiau negu 2007 metais kai klientams suteiktų paskolų dalis sudarė 1540 mln. litų arba 76,5% viso turto ir 3,7% mažiau negu 2009 metais kai klientams suteiktų paskolų dalis sudarė 1605 mln. litų arba 77,8% viso turto. 2008 metais klientams suteiktų paskolų dalis AB „Snoro banke“ sudarė 3425 mln. litų arba 60,2% viso turto, t.y. 14,1% daugiau negu 2007 metais kai klientams suteiktų paskolų dalis sudarė 2649 mln. litų arba 46% viso turto ir 9,1% daugiau negu 2009 metais kai klientams suteiktų paskolų dalis sudarė 3279 mln. litų arba 51,5% viso turto. Per visą analizuojamą laikotarpį klientams suteiktų paskolų dalis visame turte augo abiejuose bankuose. AB „Šiaulių banke“ suteiktų paskolų dalis visame turte išaugo nuo 898 mln. litų arba 66,5% visame turte iki 1657 mln. litų arba 71% visame turte, t.y. išaugo 4,5% procentinio punkto, AB „Snoro banke“ suteiktų paskolų dalis visame turte išaugo nuo 1552 mln. litų arba 36,5% visame turte iki 4220 mln. litų arba 55,2% visame turte, t.y. išaugo 18,2% procentinio punkto. Nematerialaus turto dalis visame turte visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banke“ mažėjo nuo 1,5 mln. litų arba 0,11% visame turte 2006 metais iki 0,6 mln. litų arba 0,03% visame turte 2010 metais, pokytis vidutiniškai kasmet po 0,4 mln. litų arba 0,03% viso turto, o AB „Snoro banke“ didėjo nuo 2,5 mln. litų arba 0,06% visame turte 2006 metais iki 22,9 mln. litų arba 0,30% visame turte 2010 metais, pokytis vidutiniškai kasmet po 5,1 mln. litų arba 0,2%. Ilgalaikio materialaus turto dalis visame banko turte per visą analizuojamą laikotarpį kito nežymiai AB „Šiaulių banke“ nuo 36,3 mln. litų arba 2,69% visame turte 2006 metais iki 43,7 mln. litų arba 1,87% visame turte 2010 metais. AB „Snoro banke“ nuo 80,7 mln. litų arba 1,9% visame turte 2006 metais iki 121,3 mln. litų arba 1,6% visame turte 2010 metais.

18 pav. AB „Šiaulių banko“ įsipareigojimų struktūra, %.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais.

AB „Šiaulių banke“ kaip ir AB „Snoro banke“ didžiausią įsipareigojimų dalį sudaro indėliai (klientams mokėtinos sumos) Klientams mokėtinos sumos 2006m. sudarė 68,24% AB „Šiaulių

banke“ ir 79,46% AB „Snoro banke“ visų įsipareigojimų. 2007m. lyginant su 2006m. AB „Šiaulių banko“ klientams mokėtinos sumos dalis visuose įsipareigojimuose mažėjo 7,79% ir sudarė 60,45% visų įsipareigojimų, tam įtakos turėjo išaugę 12,06% išaugusi įsiskolinimų bankams ir kitoms institucijoms visų įsipareigojimų dalis. 2007m. AB „Snoro banke“ klientams mokėtinos sumos dalis visuose įsipareigojimuose mažėjo nežymiai 1,03% ir sudarė 78,4% visų įsipareigojimų. 2009m. tiek AB „Šiaulių banke“, tiek AB „Snoro banke“ pastebimas žymus klientams mokėtinų sumų dalies visuose įsipareigojimuose didėjimas atitinkamai 13,39% iki 84,69%, 10,44% iki 85,55%.

Per visą analizuojamą laikotarpį klientams mokėtinos sumos dalis įsipareigojimuose augo AB „Šiaulių banke“ nuo 68,24% iki 71,63%, t.y. 3,39%, AB „Snoro banke“ nuo 79,46% iki 89,91%, t.y. 10,45% visuose įsipareigojimuose.

Apibendrinant vertikaliąją balanso analizę galime teigti, kad didžiausią dalį turto struktūroje sudaro klientams suteiktų paskolų dalis visame banko turte. Per visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banke“ klientams suteiktų paskolų dalis banko turte išaugo 4,5% ir siekė 71% viso turto, AB „Snoro banke“ augo 18,2% ir siekė 55,2% viso turto. Didžiausią dalį įsipareigojimuose sudaro klientams mokėtinos sumos. Per visą analizuojamą laikotarpį klientams mokėtinos sumos dalis įsipareigojimuose augo AB „Šiaulių banke“ 3,39% ir siekė 71,63% visų įsipareigojimų, AB „Snoro banke“ augo 10,45% ir siekė 89,91% visų įsipareigojimų.

2.3. AB „Šiaulių banko“ santykinų rodiklių analizė

Finansinių ataskaitų analizei plačiai taikomi santykiniai rodikliai. Finansinių santykinų rodiklių analizė pasirinkta todėl, kad ja naudojantis galima lyginti labai skirtingų apimčių įmones. Santykinų rodiklių analizei pasirinkta atlikti pelningumo rodiklių, efektyvumo rodiklių bei finansinio svėrto rodiklių analizę. Taip pat gauti rezultatai lyginami su AB „Snoro banko“ bei Lietuvos komercinių bankų vidurkiu. Skaičiavimai pateikiami 12 priede. Pelningumo rodiklių analizėje plačiai išnagrinėta ROA ir ROE rodikliai, bei jų įtakojančių veiksnių pasikeitimai (pasikeitimų skaičiavimai pateikiami: ROA - 13 priede, ROE - 14 priede). Pelningumo rodiklių analizei be ROE ir ROA rodiklių buvo apskaičiuoti dar 11 banko pelningumą apibūdinančių rodiklių (rodikliai ir jų reikšmės pateikti 12 priede).

6 lentelė

Pelningumo rodikliai

Rodiklis	Parodo
Grynujų palūkanų marža	banko finansinės veiklos, susijusios su kreditavimu bei lėšų, už kurias mokamos palūkanos, pritraukimu, pelningumą.
Palūkanų pajamų ir turto santykio	banko sugebėjimą uždirbti palūkanų pajamų iš viso turto
Nepalūkanų pajamų ir turto santykio	kiek palūkanų pajamų uždirba vienas investuotas litas į turta
Veiklos pajamų ir turto santykio	kiek bendrų veiklos pajamų uždirba vienas investuotas litas į turta
Pajamų ir turto santykio	kiek vienas banko turto litas uždirba bendrų veiklos pajamų

6 lentelės tęsinys

Pelno maržos	kiek grynojo pelno uždirbama vienam palūkanų ir nepalūkanų pajamų litui
Palūkanų išlaidų ir turto santykio	išlaidų, susijusių su bankų lėšų šaltinių pritraukimu veiklai finansuoti, mastą
Nepalūkanų išlaidų ir turto santykio	
Palūkanas uždirbančio turto pajamingumo	kiek palūkanas uždirbančio turto litas sukuria palūkanų pajamų
Įsipareigojimų palūkanų kaštų normos rodiklio	kiek bankui kainuoja vienas įsipareigojimų litas
Palūkanų skirtumo (maržos)	ar efektyvi turto ir įsipareigojimų struktūra

Šaltinis.: sudaryta darbo autorės, remiantis NASDAQ OMX, www.nasdaqomxbaltic.com

Efektyvumo rodiklių analizei buvo analizuojami šie banko veiklos efektyvumą parodantys koeficientai:

- 1) Palūkanų išlaidų koeficientas – įvertina banko veiklos efektyvumą pritraukiant ir panaudojant finansinius išteklius;
- 2) Atidėjinių paskolų nuostoliams padengti koeficientas – skirtas paskolų portfelio kokybei bei kredito rizikai įvertinti;
- 3) Kompensavimo koeficientas – parodo, kokia dalis banko darbuotojų atlyginimų ir kitų išmokų tenka vienam banko grynujų pajamų litui.

Finansinio svorto rodiklių analizei buvo analizuojami šie banko veiklos efektyvumą parodantys koeficientai ir rodikliai:

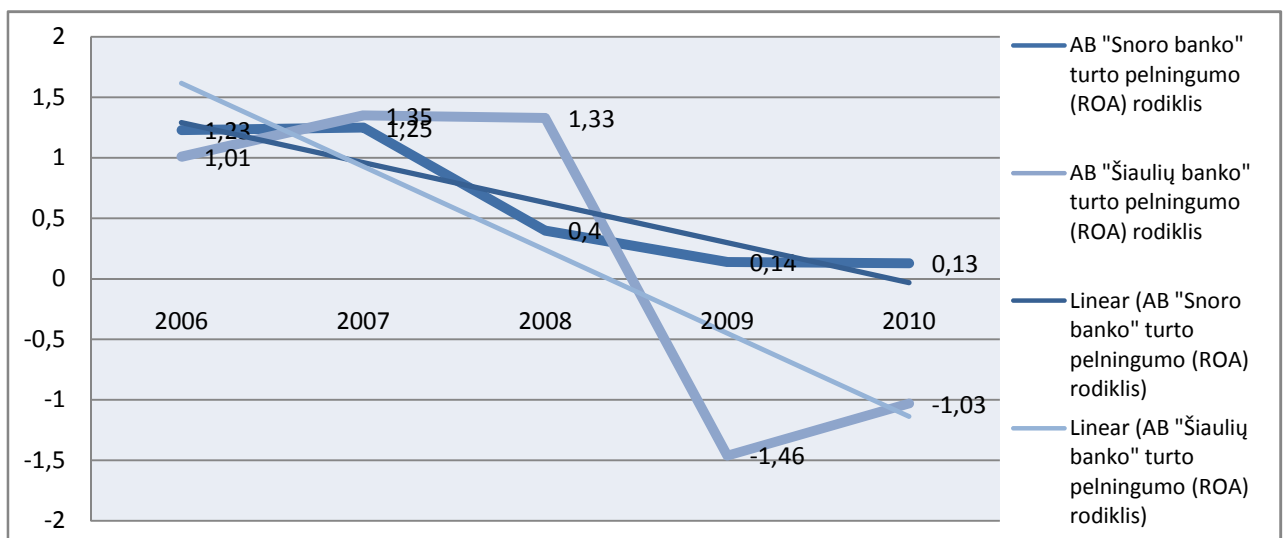
- 1) Finansinio svorto koeficientas – parodo, kiek nuosavo kapitalo tenka vienam turto litui;
- 2) Turto ir nuosavo kapitalo santykio rodiklis – parodo, kiek turto tenka vienam nuosavo kapitalo litui;
- 3) Įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykio rodiklis – kiek vienam nuosavo kapitalo litui tenka įsipareigojimų;
- 4) Atidėjinių blogoms paskolos padengti ir turto santykio rodiklis – parodo, kokia atidėjinių paskolosm dalis tenka vienam banko turto litui.

Visų santykinų rodiklių apskaičiavimai pateikiami 12 priede. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ bei Lietuvos komercinių bankų apskaičiuoti santykiniai rodikliai yra lyginami tarpusavyje.

2.3.1. AB „Šiaulių banko“ pelningumo rodiklių analizė

Pelningumo rodikliai yra pagrindiniai rodikliai, kuriais remiantis galime geriausiai apibendrinti galutinius banko pasiekimus. Pagal juos sprendžiama kokią realią naudą gaus akcininkai ir investitoriai, rizikuodami investuoti savo kapitalą. Labiausiai pasaulyje paplitęs bankų pelningumo rodiklis yra vadinamas pelno ir aktyvų (turto) santykis, kuris parodo aktyvų (turto) naudojimo veiksmingumą (užsienyje vadinamas *ROA* – return on assets). Šis rodiklis apibūdina banko gebėjimą priversti aktyvus „dirbti“ kuo naudingiau ir pelningiau (Vaškelaitis, 2003). Rodiklis parodo, kaip sėkmingai banko vadovybė sugeba gauti pajamas iš banko turto straipsnių.

Iš 19 paveikslo galima teigti, kad ROA rodiklis 2006 – 2010 metais turėjo tendencija mažėti (tai rodo 19 pav. trendų linijos). Tai reiškia, kad bankams darosi vis sudėtingiau efektyviai valdyti turtą. Išanalizuokime kiekvienų analizuojamų metų ROA rodiklius atskirai ir išanalizuokime, kas tam turėjo įtakos. 2006 metų ROA rodikliai AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoro banko“ siekė atitinkamai 1,01% ir 1,23%, galime teigti, kad abu bankai turtą naudojo efektyviai, niekuo neišsiskiriant nuo bendro šalies ROA rodiklio, kuris 2006 metais siekė 1,13%. Dėl banko veiklos specifikos, turto panaudojimo rodiklis bankuose dažniausiai siekia 1%. Lyginant su 2007 metais AB „Šiaulių banko“ turto panaudojimo rodiklis augo 0,34% ir siekė 1,35%, šį pasikeitimą lėmė šie veiksniai: kapitalo vertės sumažėjimas 0,33%, pelno dydžio padidėjimas 0,67% (veiksnių skaičiavimai pateikti 13 priede).

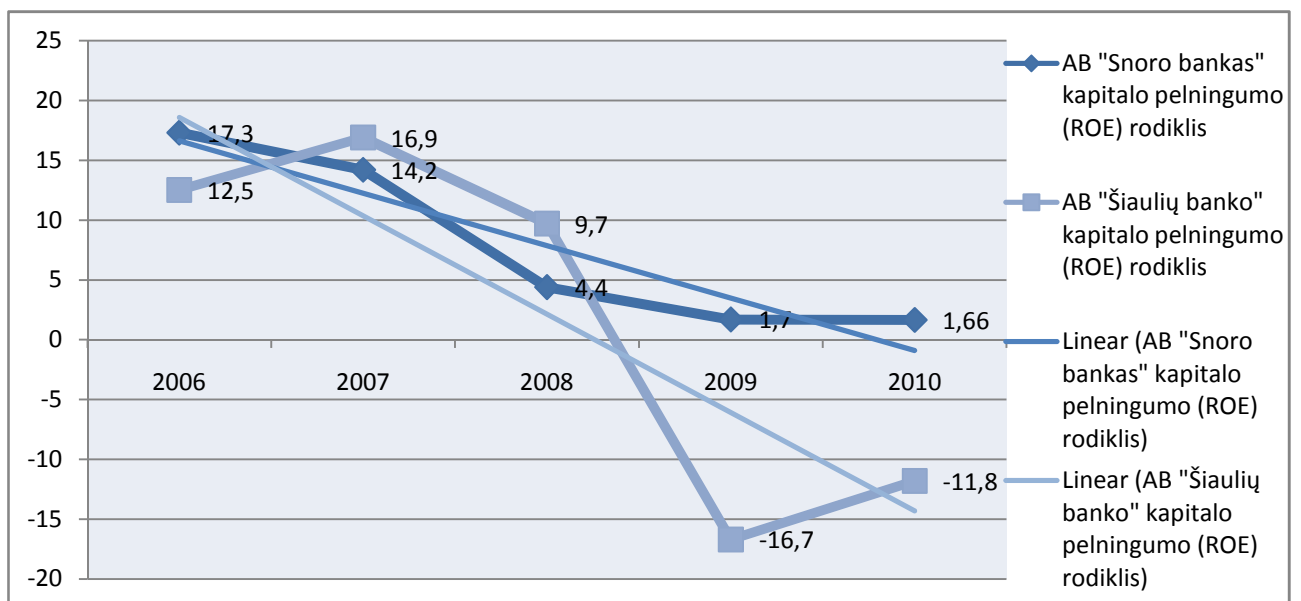

19 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, ROA rodiklio analizė.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

2007 metais situacija panaši ir AB „Snoro banke“ bei bendro šalies vidurkio, atitinkamai augo 0,02% ir 0,27%. Šiuos augimus taip pat lėmė kapitalo vertės sumažėjimas atitinkamai 0,35% ir 0,61% ir pelno dydžio padidėjimas atitinkamai 0,33% ir 0,48%. 2008 metais turto panaudojimo efektyvumas tiek AB „Šiaulių banke“, tiek AB „Snoro banke“ tiek bendras šalies vidurkio rodiklis mažėjo atitinkamai 0,02%, 0,85%, 0,43%. Šiuos pasikeitimus įtakojo nežymus kapitalo vertės padidėjimas atitinkamai 0,03%, 0,01%, 0,11%, bei pelno dydžio sumažėjimas atitinkamai 0,47%, 0,87%, 0,32%. 2009 metais pastebimi didžiausi turto panaudojimo efektyvumo sumažėjimai AB „Šiaulių banke“ sumažėjo 2,79% ir tapo neigiamas (-1,46%), kadangi bankas patyrė 30,114 tūkst. Lt grynojo nuostolio, taip pat AB „Šiaulių banko“ turto panaudojimo efektyvumą mažino atidėjiniai paskolų nuostoliams dengti, kurie lyginant su 2008 metais išaugo nuo 7,748 tūkst. litų iki 49,794 tūkst. litų t.y. daugiau negu 540%. Panaši situacija bendro šalies vidurkio turto pelningumo efektyvumo rodiklis mažėjo 3,38% ir tapo neigiamas (-4,35%). Tam įtakos turėjo kapitalo vertės padidėjimas 0,92%, ir pelno dydžio sumažėjimas 3,09%. AB „Snoro banko“ turto pelningumas taip pat mažėjo 0,26% ir siekė 0,14%, ROA rodiklis teigiamas, nes AB „Snoro bankas“ 2008 metais

uždirbo 8,7 mln. litų. Po keleto metų iš eilės mažėjančio turto pelningumo rodiklio 2010 – taisiais pastebimas turto efektyvumo rodiklio augimas AB „Šiaulių banke“ augo 0,43% tačiau išliko neigiamas (-1,03%), nes 2010 metais AB „Šiaulių bankas“ patyrė 24,149 tūkst. litų grynojo nuostolio. Bendro šalies vidurkio turto pelningumo rodiklis padidėjo 4,01%, tačiau taip pat išliko neigiamas (-0,34%), nes bendras šalies komercinių bankų grynas nuostolis 276,2 mln. litų. Bankų turto pelningumo efektyvumą lemia tiek turto valdymo sprendimai, tiek bendra šalies ekonominė situacija bei vyriausybės politika.

Nuosavybės pelningumas (ROE). Šis rodiklis parodo, kaip greitai atsiperka akcininkų investuotas kapitalas. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo trumpesnis yra atsipirkimo laikas. Rentabilumo lygis, kuris svyruoja nuo 13 iki 16 proc. vertinamas kaip normalus.

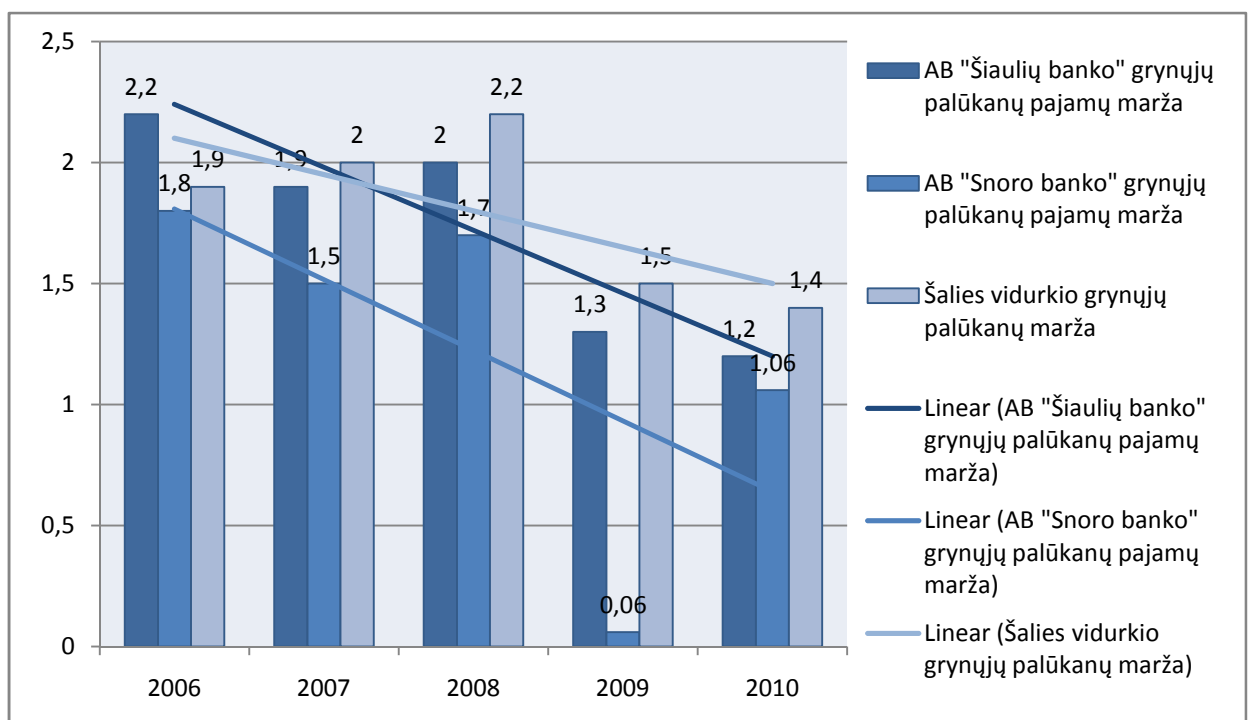
20 pav. AB "Šiaulių banko", AB "Snoro banko", ROE rodiklio analizė.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Iš 20 paveikslo galima teigti, kad ROE rodiklis 2006 – 2010 metais kaip ir ROA rodiklis turėjo tendencija mažėti (tai rodo 20 pav. trendų linijos). Tai reiškia, kad bankų uždirbto grynojo pelno vis mažiau tenka vienam nuosavo kapitalo litui. Bankai turėtų siekti, kad akcininkų nuosavybės gražos rodiklis didėtų kiekvienais finansiniais metais. Išanalizuokime ROE rodiklio paskutiniųjų metų mažėjimo priežastis. 2006 metų ROE rodikliai AB "Šiaulių banko" ir AB „Snoro banko“ siekė atitinkamai 12,5% ir 17,3%, galime teigti, kad abu bankai uždirbo grynojo pelno tenkančio vienam nuosavo kapitalo litui, niekuo neišsiskiriant nuo bendro šalies ROE rodiklio, kuris 2006 metais siekė 16,1%. Lyginant su 2007 metais AB „Šiaulių banko“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis augo 4,4% ir siekė 16,9%, šį pasikeitimą lėmė šie veiksniai: nuosavo kapitalo vertės sumažėjimas 4,02%, grynojo pelno dydžio padidėjimas 8,44% (veiksnių skaičiavimai pateikti 14 priede). 2007 metais bendro šalies vidurkio nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis augo 3,34% ir siekė 19,44%, tuo tarpu AB „Snoro banko“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis mažėjo 3,1% ir siekė 14,2%. Šiuos pasikeitimus lėmė nuosavo kapitalo vertės pasikeitimai atitinkamai sumažėjimas

4,87% ir 7% ir grynojo pelno dydžio padidėjimas atitinkamai 8,21% ir 3,8%. 2008 metais nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis tiek AB „Šiaulių banke“, tiek AB „Snoro banke“ tiek bendras šalies vidurkio rodiklis mažėjo atitinkamai 7,2% ir siekė 9,7%, 9,8% ir siekė 4,4%, 6,6% ir siekė 12,81%. Šiuos pasikeitimus lėmė nuosavo kapitalo pasikeitimai atitinkamai padidėjimas 1,8%, sumažėjimas 0,28%, padidėjimas 2,39%, bei pelno dydžio sumažėjimas atitinkamai 5,91%, 10,0%, 4,26%. 2009 metais AB „Šiaulių banko“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis neigiamas (-16,7%), tam didžiausią įtaką turėjo AB „Šiaulių banko“ patirtas 30,114 tūkst. Lt grynasis nuostolis, taip pat AB „Šiaulių banko“ pagrindinė nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio mažėjimo priežastis atidėjiniai paskolų nuostoliams dengti, kurie lyginant su 2008 metais išaugo nuo 7,748 tūkst. litų iki 49,794 tūkst. litų t.y. daugiau negu 540%. Panaši situacija bendro šalies vidurkio nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis mažėjo ir buvo neigiamas (-73,5%). Tam įtakos turėjo patirti 276,2 mln. litų grynieji nuostoliai. AB „Snoro banko“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis taip pat mažėjo 2,7% ir siekė 1,7%, mažėjimo priežastis nuosavo kapitalo pasikeitimas padidėjimas 0,25% ir grynojo pelno padidėjimas 0,21%. 2010 metais AB „Šiaulių banke“ pastebimas nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio augimas. AB „Šiaulių banke“ rodiklis augo 4,9% tačiau išliko neigiamas (-11,8%), nes 2010 metais AB „Šiaulių bankas“ patyrė 24,149 tūkst. litų grynojo nuostolio. Bendro šalies vidurkio turto pelningumo rodiklis padidėjo 68,8%, tačiau taip pat išliko neigiamas (-4,7%), kadangi šalies bankų nuostoliai siekė 276,2 mln. litų.

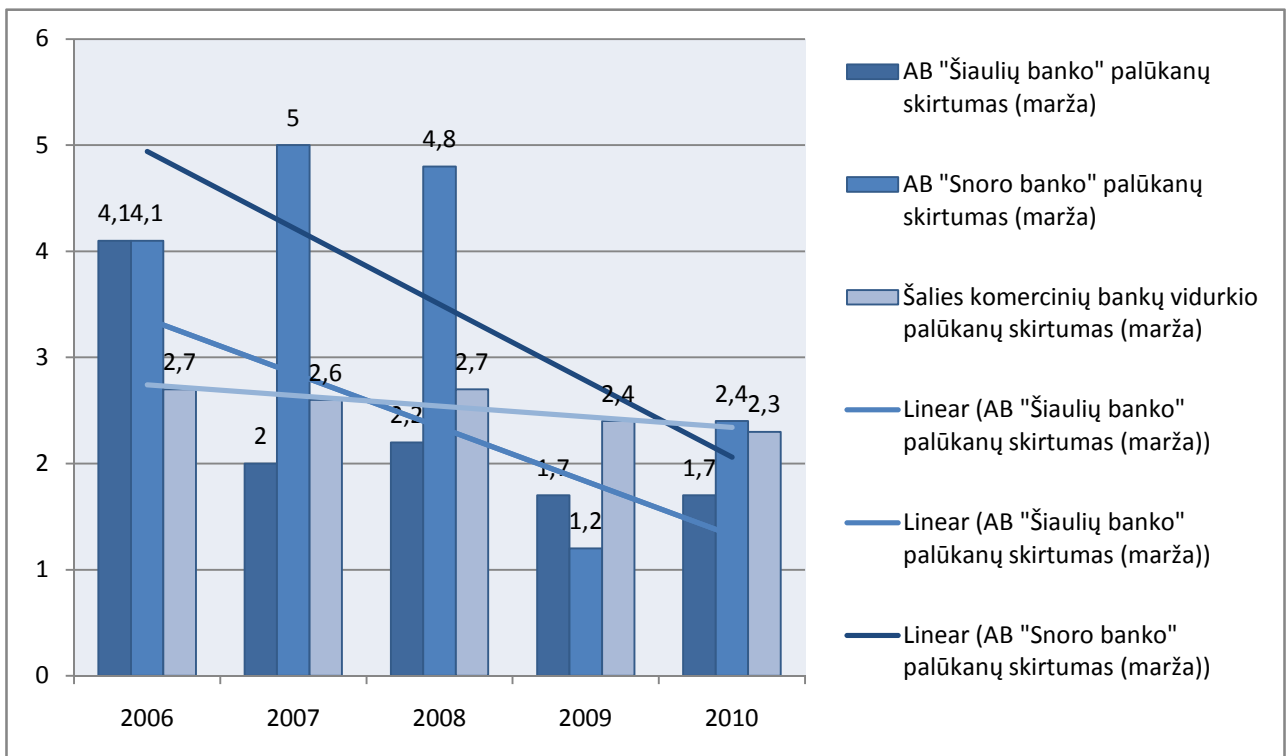
Grynųjų palūkanų pajamų maržos rodiklis – tai vienas pagrindinių komercinių bankų veiklos efektyvumo matų. Jis parodo banko finansinės veiklos, susijusios su kreditavimu bei lėšų, už kurias mokamos palūkanos, pritraukimu, pelningumą.

21 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų grynųjų palūkanų maržos analizė.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Iš 21 paveikslo matome, kad visą analizuojamą laikotarpį pastebima mažėjimo tendencija. Analizuojant AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ ir komercinių šalies bankų vidurkio, nėra didelių šio rodiklio reikšmės skirtumų, tai reiškia, kad 2006 – 2008 ir 2010 metais tiek AB „Šiaulių bankas“, tiek AB „Snoro bankas“ ir visi kiti šalies bankai finansavo savo veiklą pernelyg nesiremiami indėliais ir kitais finansavimo šaltiniais, už kuriuos mokėjo žemas palūkanas ir uždirbo pakankamai palūkanų už išduotas paskolas. *Palūkanų pajamų ir turto santykio rodiklio analizė*. Rodiklis parodo banko sugebėjimą uždirbti palūkanų pajamų iš viso turto. Kuo jis aukštesnis, tuo pelningesnė banko veikla. Lyginant AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ ir bendrą šalies komercinių bankų palūkanų pajamų ir turto santykio rodiklį AB „Šiaulių banko“ rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo aukštesnis už bendrą šalies komercinių bankų rodiklį vidutiniškai 0,98 procentinio punkto, ir aukštesnis už AB „Snoro banko“ vidutiniškai 0,78 procentinio punkto. Galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ sugeba uždirbti daugiau palūkanų pajamų iš viso turto lyginant su AB „Snoro banku“ bei kitais šalies komerciniais bankais. *Nepalūkanų pajamų ir turto santykio analizė*. Rodiklis parodo, kiek nepalūkanų pajamų uždirba vienas investuotas į turtą litas. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo pačiu išvystyta kita pajamas uždirbanti banko veikla, tuo ji efektyvesnė. Lyginant AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ ir bendrą šalies komercinių bankų nepalūkanų pajamų ir turto santykio rodiklį AB „Šiaulių banko“ rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo aukštesnis už bendrą šalies komercinių bankų rodiklį vidutiniškai 0,7 procentinio punkto, ir aukštesnis už AB „Snoro banko“ vidutiniškai 0,6 procentinio punkto. Galime teigti, kad AB „Šiaulių banko“ efektyviau išvystyta kita pajamas uždirbanti banko veikla. *Veiklos pajamų ir turto santykio rodiklio analizė*. Rodiklis rodo, kiek bendrų veiklos pajamų uždirba vienas investuotas į turtą litas. Visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banko“ veiklos pajamų ir turto santykio rodiklis buvo didesnis už bendrą šalies komercinių bankų rodiklį vidutiniškai 0,6 procentinio punkto ir mažesnis 1,3 procentinio punkto už AB „Snoro banką“. Galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ efektyviau už kitus šalies komercinius bankus išvystęs ne tik kreditavimo, bet ir kitas pajamas uždirbančią banko veiklą, tačiau mažiau efektyvi už AB „Snoro banką“. *Pajamų ir turto santykio rodiklio analizė*. Jis rodo, kiek vienas banko turto litas uždirba bendrų veiklos pajamų. Visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banko“ pajamų ir turto santykio rodiklis buvo mažesnis už bendrą šalies komercinių bankų rodiklį vidutiniškai 1,0 procentinio punkto, o su AB „Snoro banko“ buvo vienodi. Galime teigti, kad kitų šalies komercinius bankų veikla yra pelningesnė už AB „Šiaulių banko“ bei AB „Snoro banko“ veiklą. *Pelno maržos rodiklio analizė*. Šis rodiklis parodo, kiek grynojo pelno uždirbama vienam palūkanų ir nepalūkanų pajamų litui. Analizuojant AB „Šiaulių banko“ pelno maržą ir lyginant su bendra šalies komercinių bankų pelno marža AB „Šiaulių banko“ rodiklis 2006 metais mažesnis 5% ir siekė 18,9%. 2007 metais išaugo 7,9% ir siekė 25,0% ir buvo 1,7% mažesnis už bendrą šalies komercinių bankų pelno maržos

rodiklį. 2008 metais pelno maržos rodiklis taip pat 3,1 procentinio punkto mažesnis už bendrą šalies komercinių bankų pelno maržos rodiklį ir siekė 11,7%. 2009 ir 2010 metais pelno maržos rodikliai tiek AB „Šiaulių banke“, tiek bendro šalies komercinių bankų neigiami, nes AB „Šiaulių bankas“ bei šalies komerciniai bankai patyrė nuostolių. Galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ prasčiau kontroliuoja savo išlaidas. Taip pat pelno maržos rodiklį mažino ir aukštos banko palūkanos, veiklos išlaidos bei atidėjiniai nuostoliams padengti. *Palūkanų išlaidų ir turto santykio rodiklio analizė.* Šis rodiklis parodo išlaidų, susijusių su bankų lėšų šaltinių pritraukimu veiklai finansuoti, mastą. Kuo šis rodiklis mažesnis, tuo efektyvesnis banko įsipareigojimų valdymas. Lyginant AB „Šiaulių banko“ palūkanų išlaidų ir turto santykio rodiklį su AB „Snoro banko“ bei bendru šalies komercinių bankų palūkanų išlaidų ir turto santykio rodikliu AB „Šiaulių banko“ rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo vidutiniškai didesnis už bendrą šalies komercinių bankų rodiklį – 1,06%, už AB „Snoro banką“ - 0,3%. Galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ naudoja brangesnius banko veiklos finansavimo šaltinius už AB „Snoro banką“ bei už kitus šalies komercinius bankus. Bei AB „Snoro bankas“ ir kiti šalies komerciniai bankai efektyviau valdo savo turimus įsipareigojimus. *Nepalūkanų išlaidų ir turto santykio rodiklio analizė.* Siekiant didesnio banko veiklos efektyvumo šis rodiklis turėtų būti mažinamas. Per visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių bankas“ vienintelis iš analizuojamų bankų žymiai sumažino nepalūkanų išlaidų ir turto santykį. Nuo 0,28% 2006 metais iki 0,19% 2010 metais, t.y. 0,09%. Tu tarpu AB „Snoro banko“ rodiklis per visą analizuojamą laikotarpį nežymiai didėjo nuo 0,18% 2006 metais iki 0,20% 2010 metais, t.y. 0,02%, kitų šalies komercinių bankų rodiklis mažėjo nežymiai 0,02% nuo 0,26% 2006 metais iki 0,24% 2010 metais. Galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ mažino banko veiklos išlaidas (banko paslaugų ir komisinių išlaidas, operacines išlaidas bei kitas veiklos išlaidas). *Palūkanas uždirbančio turto pajamingumo rodiklio analizė.* Šis rodiklis rodo, kiek palūkanas uždirbančio turto litas sukuria palūkanų pajamų. Visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banko“ palūkanas uždirbančio turto pajamingumo rodiklis buvo didesnis už bendrą šalies komercinių bankų rodiklį vidutiniškai 1,1 procentinio punkto ir mažesnis 0,7 procentinio punkto už AB „Snoro banką“. Galime teigti, kad AB „Šiaulių banko“ turto investicijų pelningumas didesnis už kitus šalies komercinius bankus, bet ir AB „Šiaulių bankas“ jautriau už kitus šalies komercinius bankus reaguoja į palūkanų normų svyravimus. *Įsipareigojimų palūkanų kaštų normos rodiklio analizė.* Šis rodiklis rodo, kiek bankui kainuoja vienas įsipareigojimų litas. Visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banko“ įsipareigojimų palūkanų kaštų normos rodiklis didesnis už bendrą šalies komercinių bankų rodiklį vidutiniškai 1,4 procentinio punkto ir didesnis 0,5 procentinio punkto už AB „Snoro banko“ rodiklį. Galime teigti, kad AB „Šiaulių bankui“ vienas įsipareigojimų litas kainuoja brangiau nei kitiems šalies komerciniams bankams bei AB „Snoro bankui“. Palūkanų skirtumo (maržos) rodiklis (22 pav.) parodo ar banke yra efektyvi turto ir įsipareigojimų struktūra.

22 pav. AB "Šiaulių banko", AB "Snoro banko", šalies komercinių bankų palūkanų skirtumo (maržos) analizė.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Iš 22 paveikslo galime teigti, kad AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ bei šalies komercinių bankų vidurkio palūkanų skirtumo (maržos) rodikliai visą analizuojamą laikotarpį buvo teigiami, tai rodo, kad bankuose turtas uždirba daugiau, negu kainuoja palūkanos už įsipareigojimus. Taip pat galime teigti, kad bankuose yra efektyvi aktyvų – pasyvų struktūra.

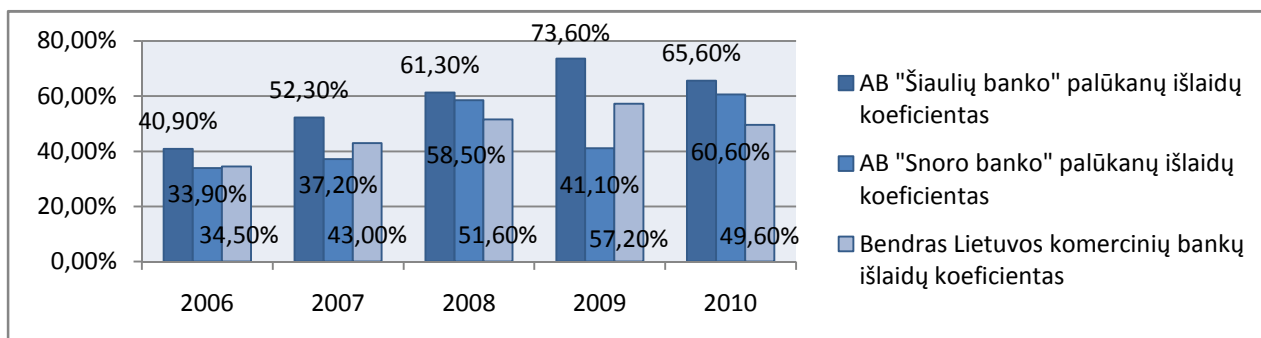
Apibendrinant AB "Šiaulių banko" 2006 – 2010m. pelningumo rodiklius nebuvo pastebėta didelio atotrūkio tarp ROA ir ROE rodiklių, tai galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ susitvarko su mokumo rizika ir ją tinkamai valdo. Taip pat iš kitų rodiklių galime daryti šias išvadas: bankas finansavo savo veiklą kitais finansavimo šaltiniais (ne indėliais) už kuriuos mokėjo žemas palūkanas ir uždirbo pakankamai palūkanų už išduotas paskolas, bankas sugebėjo daugiau uždirbti palūkanų pajamų iš viso turto, buvo efektyviai išvystyta kita pajamas uždirbanti veikla, sparčiai mažėjo veiklos išlaidas, didėjo investicijų pelningumas lyginant su AB „Snoro banku“ bei kitais Lietuvos komerciniais bankais.

Problemos: bankas naudojo brangesnius veiklos finansavimo šaltinius, prasčiau valdė turimus įsipareigojimus, brangiau kainavo vienas įsipareigojimų litas lyginant su AB „Snoro banku“ bei kitais Lietuvos komerciniais bankais. AB „Šiaulių banke“, AB „Snoro banke“ bei kituose Lietuvos komerciniuose bankuose analizuojamu laikotarpiu buvo efektyvi aktyvų – pasyvų struktūra.

2.3.2. AB "Šiaulių banko" efektyvumo rodiklių analizė

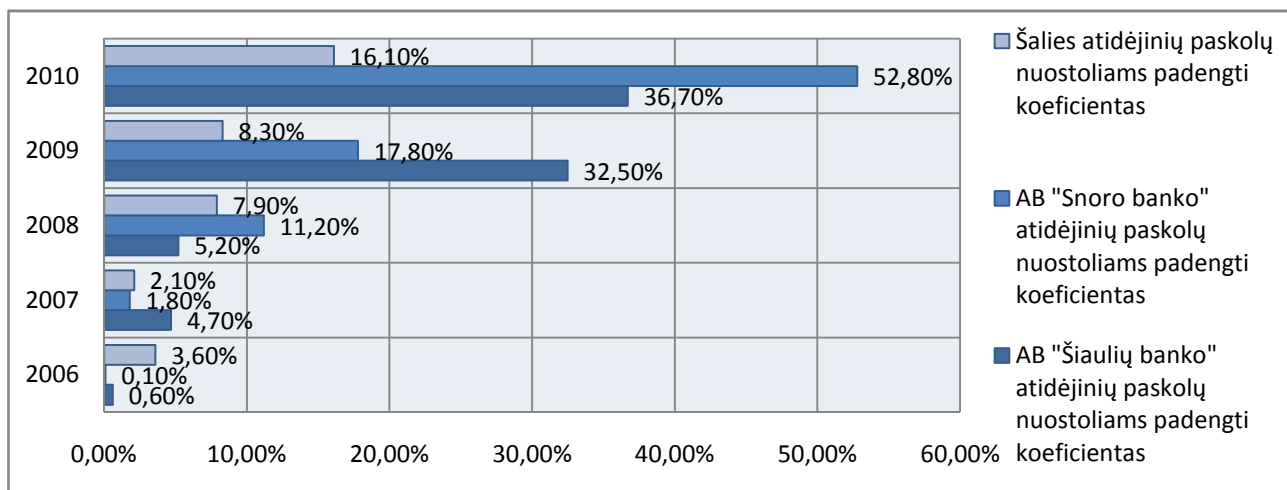
Efektyvumo sąvoka yra labai dažnai vartojama tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuje. Efektyvumas yra neatsiejamas nuo bet kokios veiklos. Tiek privačios įmonės, tiek kitos

organizacijos siekia veiklos efektyvumo. Efektyvumas dažniausiai suprantamas, kaip racionalus piniginių lėšų įmonės veiklos procese judėjimas, duodantis teigiamą rezultatą, t.y. greitą veiklos proceso ciklą, kuriuo metu ne tik sukuriamas pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas veiklai finansuoti.

23 pav. AB "Šiaulių banko", AB "Snoro banko", bendro Lietuvos komercinių bankų palūkanų išlaidų analizė.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Palūkanų išlaidų koeficientas įvertina banko veiklos efektyvumą pritraukiant ir panaudojant finansinius išteklius. Iš pateikto 23 paveikslo matome, kad sunkiausiai sekasi pritraukti ir panaudoti finansinius išteklius visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių bankui“. Jo palūkanų išlaidų koeficientas lyginant su bendru šakos vidurkiu visą analizuojamą 2006 – 2010 metų laikotarpį žymiai didesnis vidutiniškai 11,6%, o tai reiškia, kad AB „Šiaulių banko“ finansinių išteklių pritraukimas ir panaudojimas yra mažiau efektyvus už kitų šalyje veikiančių bankų. Tuo tarpu AB „Snoro banko“ finansinių išteklių pritraukimas ir panaudojimas yra vidutiniškai 12,5% didesnis už AB „Šiaulių banko“ ir vidutiniškai 1% už šalies šakos vidurkį.

24 pav. AB "Šiaulių banko", AB "Snoro banko", Lietuvos komercinių bankų atidėjinių paskolų nuostoliams padengti koeficiento analizė.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Atidėjinių paskolų nuostoliams padengti koeficientas - tai vienas iš pagrindinių komercinių bankų rodiklių, skirtų paskolų portfelio kokybei bei kredito rizikai įvertinti. Kuo rodiklis didesnis, tuo prastesnė paskolų kokybė, o banko pelningumas mažesnis. 2006 – 2008 metais paskolų portfelio kokybę būtų galima įvertinti kaip: labai gerą 2006 metais, kai AB „Šiaulių banke“ blogų paskolų buvo vos 0,6% ir buvo suformuota 0,4 tūkst. litų atidėjinių, AB „Snoro banke“ situacija dar

geresnė blogų paskolų buvo vos 0,1% ir suformuota 0,2 tūkst. litų atidėjinių. Bendras Lietuvos komercinių bankų blogų paskolų koeficientas siekė 3,6% ir buvo suformuota 100,5 mln. litų atidėjinių. 2007 ir 2008 metais pastebimi atidėjinių augimai, o jau 2009 ir 2010 metais paskolų portfelio kokybę galime vertinti prastai ir labai prastai AB „Šiaulių banke“ atitinkamai 2009 metais blogų paskolų 32,5% ir suformuota 49,8 tūkst. litų atidėjinių, 2010 metais blogų paskolų 36,7% ir suformuota 43,9 tūkst. litų atidėjinių. AB „Snoro banke“ blogų paskolų 2009 metais lyginant su AB „Šiaulių banke“ yra 14,7% mažiau ir siekė 17,8%, buvo suformuota 139,8 tūkst. litų atidėjinių. 2010 metais blogų paskolų AB „Snoro banke“ žymiai išaugo 35% ir siekė 52,8%, sudaryta 217,8 tūkst. litų atidėjinių, tai 16,1% daugiau blogų paskolų (t.y. paskolų, kurių mokėjimai pradelsti daugiau kaip 60 dienų) negu AB „Šiaulių banke“ ir 36,7% daugiau blogų paskolų už bendrą šalies komercinių bankų vidurkį. Bankai siekdami didesnio pelningumo, prisiėmė per didelę kredito riziką, neįvertino galimų patirti nuostolių ir tai lėmė, kad AB „Šiaulių bankas“ 2009 metais patyrė 30,114 tūkst. litų grynojo nuostolio, 2010 metais – 24,149 tūkst. litų. Kredito rizika banko veikloje yra viena iš svarbiausių, nes paskolų portfelis paprastai sudaro pačią didžiausią banko aktyvų dalį.

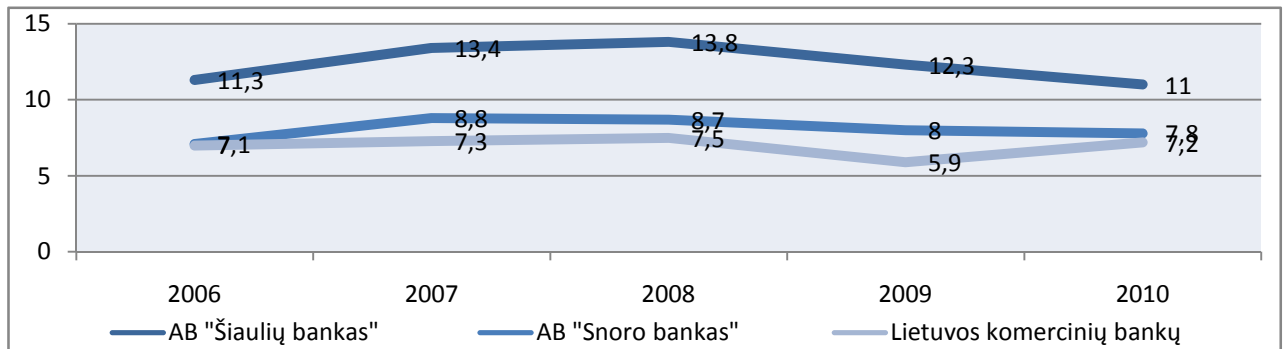
Kompensavimo koeficiento rodiklio analizė. Šis rodiklis rodo, kokia dalis banko darbuotojų atlyginimų ir kitų išmokų tenka vienam banko grynujų pajamų litui. Analizuojant AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ bei bendrą šalies komercinių bankų kompensavimo koeficientą AB „Šiaulių banko“ kompensavimo koeficientas per visą analizuojamą laikotarpį mažėjo nuo 22,6% 2006 metais iki 13,0% 2010 metais, t.y. 9,6 procentinio punkto, tai teigiamas reiškinys, nes kiekvienais metais griežtėja atlyginimų ir kitų išmokų banko darbuotojams kontrolė. AB „Snoro banko“ bei bendro šalies komercinių bankų kompensavimo koeficientas didėjo atitinkamai nuo 30,5% 2006 metais iki 34,0% 2010 metais, t.y. 3,5 procentinio punkto, nuo 18,3% 2006 metais iki 21,7% 2010 metais, t.y. 3,4 procentinio punkto. AB „Šiaulių banko“ kompensavimo koeficientas vidutiniškai mažesnis 33,6 procentinio punkto lyginant su AB „Snoro banku“ bei 3,8 procentinio punkto lyginant su bendru šalies komercinių bankų kompensavimo koeficientu. Galime teigti, kad AB „Šiaulių banke“ yra griežta atlyginimų ir kitų išmokų banko darbuotojams kontrolė.

Apibendrinant apskaičiuotus efektyvumo rodiklius galime teigti, kad AB „Šiaulių banke“ yra griežta atlyginimų ir kitų išmokų darbuotojams kontrolė lyginant su AB „Snoro banku“ bei Lietuvos komerciniais bankais. AB „Šiaulių bankas“ sunkiau pritraukia ir mažiau efektyviai panaudoja finansinius išteklius už AB „Snoro banką“ bei Lietuvos komercinius bankus. Bankai (AB „Šiaulių bankas“, AB „Snoro bankas“) siekdami didesnio pelningumo, prisėmė per didelę kredito riziką, neįvertino galimų nuostolių.

2.3.3. AB „Šiaulių banko“ finansinio sverto rodiklių analizė

Finansinis svertas (*angl. financial leverage*) rodo grynojo ir veiklos pelno procentinį pasikeitimų santykį. Finansinis svertas susijęs su banko turto struktūra. *Finansinio sverto*

koeficientas rodo, kiek nuosavo kapitalo tenka vienam turto litui ir atskleidžia banko kapitalo formavimo bei veiklos finansavimo politiką.

25 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų finansinio svėro koeficiento analizė, %. Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

AB „Šiaulių banko“ finansinio svėro koeficientas visą analizuojamą laikotarpį vidutiniškai 5,4% viršija šakos finansinį svėro koeficientą, tai galima, teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ formuodamas banko kapitalo bei veiklos finansavimo politiką prisiima žemesnę banko kapitalo riziką lyginant su bendru šakos finansinio svėro koeficientu bei AB „Snoro banku“. *Turto ir nuosavo kapitalo santykio rodiklio analizė.* Šis rodiklis rodo, kiek turto tenka vienam nuosavo kapitalo litui. Analizuojant turto ir nuosavo kapitalo santykio rodiklį visą analizuojamą laikotarpį vidutiniškai AB „Šiaulių banko“ rodiklis 5,6% mažesnis už šakos ir 4,3% už AB „Snoro banko“ turto ir nuosavo kapitalo santykio rodiklį. Galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ turi mažesnius įsipareigojimus, bei prisiėmė žemesnę banko kapitalo riziką negu AB „Snoro bankas“ bei šakos rodiklis. *Įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykio rodiklio analizė.* Jis rodo, kiek vienam nuosavo kapitalo litui tenka įsipareigojimų. Analizuojant įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykio rodiklį visą analizuojamą laikotarpį vidutiniškai AB „Šiaulių banko“ rodiklis 6,2% mažesnis už šakos ir 4,3% už AB „Snoro banko“ įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykio rodiklį. Tai galime teigti, kad AB „Šiaulių banko“ mažesnis įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykis liudija, kad bankas patiria mažesnę riziką, padengiant įsipareigojimus ir sunkumus, gaunant pakankamai lėšų tolimesnei banko plėtrai nei AB „Snoro bankas“, bei kiti šalies komerciniai bankai. *Atidėjinių blogoms paskoloms padengti ir paskolų santykio rodiklis,* rodo paskolų portfelio kokybę. Banko rizikos valdyje didinant paskolų portfelį, svarbu užtikrinti jo kokybės gerėjimą – atidėjinių blogoms paskoloms ir paskolų portfelio santykio mažėjimą. *Atidėjinių blogoms paskoloms padengti ir turto santykio rodiklis* parodo, kokia atidėjinių paskoloms dalis tenka vienam banko turto litui ir atspindi paskolų portfelio kokybę. Kredito rizikos valdymas blogėjo visą analizuojamą laikotarpį. AB „Šiaulių banke“ nuo 0,03% 2006 metais iki 1,9% 2010 metais, t.y. 1,87%, AB „Snoro banke“ nuo 0,004% 2006 metais iki 2,8% 2010 metais, t.y. 2,796%, bendras Lietuvos komercinių bankų nuo 0,17% 2006 metais iki 0,8% 2010 metais, t.y. 0,63%. AB „Snoro banko“ bei AB „Šiaulių banko“ paskolų portfelio kokybė blogėjo sparčiau negu bendras

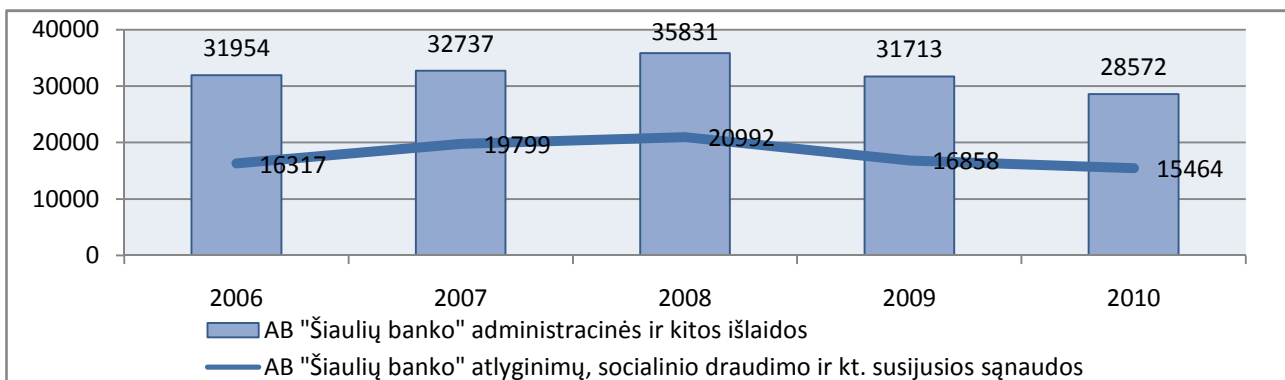
šalies komercinių bankų, nes sparčiai didėjant bankų turtui ir paskoloms neišvengta su tuo susijusios rizikos ir paskolų portfelio kokybės blogėjimo. Mažesni bankai yra jautresni rinkos sukrėtimams.

Apibendrinant apskaičiuotus finansinio svėro rodiklius galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ formuodamas banko kapitalo bei veiklos finansavimo politiką prisiima žemesnę banko kapitalo riziką, bankas prisiėmęs mažesnius įsipareigojimus, bei prisiėmęs žemesnę banko kapitalo riziką, bankas patiria mažesnę riziką, padengiant įsipareigojimus ir sunkumus, gaunant pakankamai lėšų tolimesnei banko plėtrai, lyginant su bendru šakos finansinio svėro koeficientu bei AB „Snoro banku“.

AB „Snoro banko“ bei AB „Šiaulių banko“ paskolų portfelio kokybė blogėjo sparčiau negu bendras šalies komercinių bankų, neišvengta su tuo susijusios rizikos ir paskolų portfelio kokybės blogėjimo.

2.4. AB „Šiaulių banko“ išlaidų struktūros rodiklių įvertinimas

Su finansiniu protrūkiu 2008m. krizė, daugelį bankų privertė imtis neatidėliotinių priemonių sumažinti veiklos išlaidas. AB „Šiaulių bankas“ taip pat mažino veiklos išlaidas ir daug dėmesio skyrė veiklos efektyvumo gerinimui. Griežtos veiklos sąnaudų valdymas 2010 metais leido 10% sumažinti veiklos išlaidas, kurios sudarė 28,57 mln. litų. Mažėjo visi su veiklos išlaidomis susiję straipsniai, labiausiai personalo. Toks veiklos išlaidų mažinimas, skatina priverstinį banko personalo sunaikinimą, mažina norą tobulėti, dirbti. Išlaidos darbuotojų atlygiui yra reikšminga bankų išlaidų dalis, todėl jie turėtų skirti tinkamą dėmesį šių išlaidų ir su tuo susijusios rizikos valdymu. Tačiau retame banke yra įsteigtas atlygio komitetas, kuris rūpintųsi atlygio politika ir kuo didesniu jos efektyvumu, kad vienas didžiausių banko turtų – darbuotojai teiktų kuo didesnę naudą esant tam tikram atlygio fondui (Valvonas, 2009).

26 pav. AB „Šiaulių bankas“ veiklos išlaidos 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt.
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Analizuojant banko patiriamas išlaidas, visą analizuojamą laikotarpį lėšos labiausiai sumažėjo mokymo ir komandiruočių išlaidos. 2006m. jos sudarė 199,0 tūkst. litų, o 2010m. viso tik 30 tūkst. litų, t.y. sumažėjo 663%. Galime teigti, kad bankas neinvestuoja į žmogiškąjį kapitalą, nors 2011m.

sausio – vasario mėn. atliktos apklausos duomenys rodo, kad pusę apklaustųjų (50,8% respondentų) yra patenkinti AB „Šiaulių banko“ aptarnaujančiu personalu, o įvertinę savo lūkesčius nurodė, kad labiausiai juos tenkina personalo kompetencija ir aptarnavimo kultūra, nuošalyje palikę paslaugų įvairovės ir jų kainas.

7 lentelė

AB „Šiaulių banko“ darbo veiksmingumo įvertinimas 2006 – 2010m.

Rodiklis	2006	2007	2008	2009	2010	Pokytis 2006 – 2010m.	
						tūkst. Lt	%
Atlyginimų, soc. draudimo ir kitos personalo išlaidos (tūkst. Lt)	16 317	19 799	20 992	16 858	15 464	-853	-5,23
Visos išlaidos (tūkst. Lt)	31 954	32 737	35 831	31 713	28 572	-3 382	-10,58
Atlyginimų, soc. draudimo ir kitų personalo išlaidų santykis su visomis išlaidomis, proc.	51,05	60,48	58,59	53,16	54,12	-	3,06

Šaltinis: sudaryta ir apskaičiuota autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Darbo veiksmingumui įvertinti yra naudojamas atlyginimų, socialinio draudimo ir kitų personalo išlaidų santykis su visomis išlaidomis. Kuo šis santykis mažesnis, tuo didesnis darbo veiksmingumas, bet mažesnis santykis gali lemti ir blogesnės darbo apmokėjimo sąlygos. Iš 2 lentelės pastebime, kad atlyginimų, soc. draudimo ir kitų personalo išlaidų santykis su visomis išlaidomis 2006m. sparčiai augo (9,4%) šį spartų augimą galėjo lemti AB „Šiaulių banko“ plečiamas tinklas (2007 metais buvo atidaryti nauji 4 skyriai) pareikalavęs daugiau naujų darbuotojų, tačiau 2008m. buvo atidaryti 9 nauji skyriai ir atlyginimų, socialinio draudimo ir kitų personalo išlaidų santykis su visomis išlaidomis lyginant su 2007m. sumažėjo 1,89%. Šį mažėjimą galėjo sąlygoti tik blogėjančios darbo apmokėjimo sąlygos. 2006 – 2008 metais sparčiai didėjusios atlyginimų išlaidos atitinkamai 3,5 mln. litų arba 21,3% ir 1,2 mln. litų arba 6,0% taip pat 2009 - 2010 metais sparčiai mažėjo atitinkamai 4,1 mln. litų arba 19,7% ir 1,4 mln. litų arba 8,3%. Tarnautojų vidutinis mėnesinis užmokestis neatskaičius mokesčių sumažėjo 5,8% nuo 2 088 tūkst. litų 2006 iki 1 967 tūkst. litų 2010 metais, tai blogėjančios darbo apmokėjimo sąlygos tarnautojams. Tuo tarpu vadovaujančių darbuotojų atlyginimai didėjo 7,7% nuo 13 843 tūkst. litų 2006 iki 14 910 tūkst. litų 2010 metais. Tai ir nulėmė, kad atlyginimų išlaidų santykis su visomis išlaidomis padidėjo 3,06 procentinio punkto.

Visų paskolų ir operacinių išlaidų santykis rodo, kaip veiksmingai aptarnaujamos paskolos. Kuo jis didesnis, palyginti su praėjusiu ataskaitiniu laikotarpiu rodikliai, tuo mažiau išlaidų reikia paskoloms administruoti.

Visų paskolų ir operacinių išlaidų santykis lyginant su praėjusiais ataskaitiniais laikotarpio rodikliais (8 lentelė) vis didėja, tai reiškia, kad reikia mažiau išlaidų paskoloms administruoti. 2006 – 2007m. šis santykis padidėjo 16,8%. Šį padidėjimą nulėmė 71,44% visų paskolų padidėjimas bei 18,90% išaugusios operacinės išlaidos.

8 lentelė

AB „Šiaulių banko“ visų paskolų ir operacinių išlaidų santykio įvertinimas 2006 – 2010 m.

Rodiklis	2006	2007	2008	2009	2010	Pokytis 2006 – 2010 m.	
						(tūkst.Lt)	%
Visos paskolos (tūkst.Lt)	898 618	1 540 637	1 674 541	1 605 635	1 657 609	758 991	84,5
Operacinės išlaidos (tūkst. Lt)	23 637	28 103	29 525	26 704	22 512	-1 125	-4,75
Visų paskolų ir operacinių išlaidų santykis	38,02	54,82	56,72	60,13	73,63	-	35,6

Šaltinis: sudaryta ir apskaičiuota autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

2010 metais, išaugus pajamoms ir sumažėjus išlaidoms, banko efektyvumo rodiklis pagerėjo beveik 12 procentinių punktų, t.y. išlaidų ir pajamų santykis sumažėjo nuo 75,7% iki 63,8%.

9 lentelė

AB „Šiaulių bankas“ 2006 – 2010 m. išlaidų – pajamų santykis, %

2006	2007	2008	2009	2010
63,6	47,6	55,6	75,7	63,8

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Didėjantį banko veiklos efektyvumą rodo išlaidų ir pajamų santykio gerėjimas. Banko efektyvumą rodantis fiksuotų išlaidų ir pagrindinės veiklos pelno santykis 2010 metais buvo 63,8 %, t.y. tokia iš pagrindinės veiklos uždirbtų grynujų pajamų dalis panaudota bankų operacinėms ir amortizacijos išlaidoms. Palyginti su 2009 metais banko veiklos efektyvumo rodiklis pagerėjo 11,9 procentinio punkto. Tai reiškia, kad operacinės ir amortizacijos išlaidos banke mažėjo sparčiau, negu iš pagrindinės veiklos uždirbamas pelnas. Ekonomikos nuosmukio laikotarpiu bankas siekė gerinti efektyvumą mažindamas operacines išlaidas. Tikėtina, kad ateityje banko veikos efektyvumo gerinimui didelės reikšmės turės būtent operacinių išlaidų taupymas.

Pajamų ir pelno priklausomybės analizė. Analizuojant, siekiama nustatyti priklausomybę tarp banko gaunamų pajamų ir grynojo pelno, tam tikslui, apskaičiuojamas koreliacijos koeficientas, kuris parodo priklausomybes tarp reiškinių, ieškant tarp jų funkcinių ryšių. Kaip jau žinoma, kuo koeficiento reikšmė artimesnė 1 ar -1, tuo ryšys stipresnis. Duomenys reikalingi koreliacijos koeficientui apskaičiuoti pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė

AB „Šiaulių banko“ 2006 – 2010 metų duomenys koreliacijos koeficientui apskaičiuoti

Rodiklis (mln. Lt)	2006	2007	2008	2009	2010
Grynasis pelnas	13,651	27,248	17,525	-30,114	-24,149
Palūkanų pajamos	59,896	94,570	134,457	140,474	107,379
Paslaugų ir komisinių pajamos	30,349	37,574	42,734	27,596	28,839
Nuosavybės VP pajamos	0,476	0,532	-1,934	0,321	3,088
Bendros pajamos	104,30	159,90	192,80	138,30	115,20

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Pasinaudojus kompiuterine Microsoft Excel programa, apskaičiuotos koreliacijos koeficientas ir gautos jo reikšmės, kurios pateiktos 10 lentelėje.

11 lentelė

AB „Šiaulių banko“ 2006 – 2010 metų koreliacijos koeficientai

Rodiklis	Koreliacijos koeficientas
Palūkanų pajamos su grynuoju pelnu	-0,51 (vidutinė priklausomybė)
Nuosavybės VP pajamos su grynuoju pelnu	-0,53 (vidutinė priklausomybė)
Paslaugų ir komisinių pajamos su grynuoju pelnu	0,77 (stipri priklausomybė)
Bendros pajamos su grynuoju pelnu	0,44 (silpna priklausomybė)

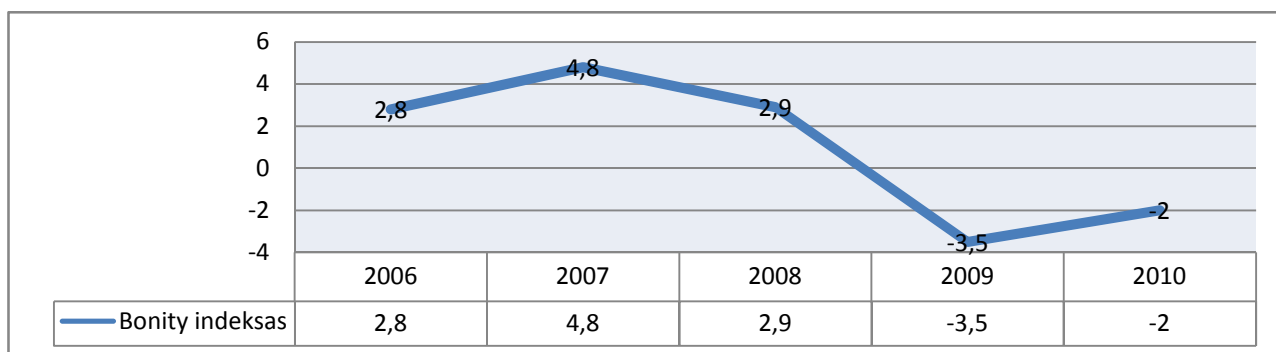
Šaltinis: sudaryta ir apskaičiuota autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Iš 10 lentelės duomenų matome, kad didžiausia priklausomybė yra tarp paslaugų ir komisinių pajamų ir grynojo pelno, o mažiausia tarp bendrųjų pajamų ir grynojo pelno.

Apibendrinant AB „Šiaulių banko“ išlaidų struktūros rodiklius, kurie atspindi artimiausią banko perspektyvą ir leidžia laiku pastebėti krizės simptomus, galime daryti šias išvadas: kiekvienais metais vis mažiau reikia išlaidų paskoloms administruoti, kadangi bankas veiksmingai aptarnauja paskolas, bankas kasmet vis mažiau investuoja į žmogiškąjį kapitalą, amortizacijos išlaidos mažėjo sparčiau negu iš pagrindinės veiklos uždirbamas pelnas bei didžiausia priklausomybė yra tarp paslaugų ir komisinių pajamų ir grynojo pelno.

2.5. AB „Šiaulių banko“ bankroto įvertinimas

Bonity indeksas (Bužinskienė, Karalevičienė, 2011) naudojamas Vokietijoje ir vadinamas patikimumo indeksu. Bankroto įvertinimo skaičiavimai pateikti 18 priede.

27 pav. AB „Šiaulių banko“ bankroto įvertinimas 2006 – 2010 metais. Bonity indeksu.

Šaltinis: sudaryta ir apskaičiuota autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Kaip matome iš pateikto 27 paveikslo, AB „Šiaulių banko“ finansinė būklė buvo labai gera 2007 metais, ir bankui negrėsė bankrotas, nes Bonity koeficientas (IB) buvo didesnis už 3. 2006 ir 2008 metais AB „Šiaulių banko“ finansinė būklė gera, bankrotas negrėsė, nes Bonity koeficientas (IB) buvo tarp 1 ir 3. 2009 ir 2010 metais finansinę būklę galime pavadinti pavojinga ir padidėjusi tikimybė bankrotui, nes Bonity koeficientas (IB) buvo didesnis už -2. Ar galima pasitikėti Bonity indekso AB „Šiaulių banko“ bankroto tikimybei apskaičiuoti? Manau, kad galima, nes šie skaičiavimai artimi AB „Šiaulių banko“ finansinės analizės rezultatams.

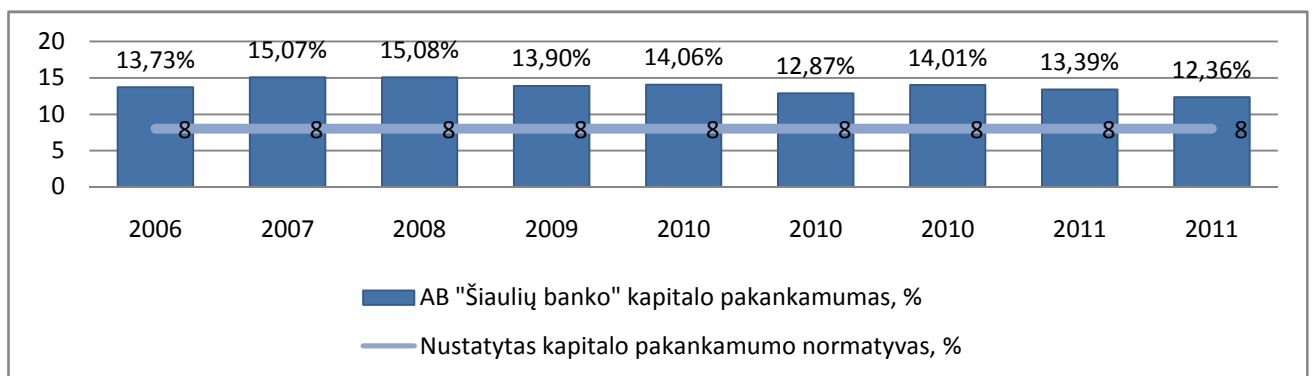
Apibendrinant apskaičiuotą AB „Šiaulių banko“ Bonity indeksą, galime daryti išvadą, kad skaičiavimai labai artimi AB „Šiaulių banko“ finansinės analizės rezultatams ir atspindi realią 2006 – 2010 metų banko situaciją. 2010 – metais Bonity indeksas rodo, kad AB „Šiaulių banko“ padidėjusi bankroto tikimybės rizika, tačiau situacija žymiai geresnė už 2009 – uosius metus.

2.6. Riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizė

AB „Šiaulių bankas“ per visą 2006 – 2010 metų laikotarpį vykdė visus Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus. Pasak Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertų, banko veiklą ribojantys normatyvai potencialiai gali mažinti banko veiklos efektyvumą.

Kapitalo pakankamumo rodiklio analizė. Kapitalo pakankamumo rodiklis apskaičiuojamas pagal Lietuvos banko patvirtintas kapitalo pakankamumo apskaičiavimo taisykles, kurios grindžiamos Bazelio komiteto pateiktomis rekomendacijomis. Lietuvos bankas reikalauja, kad komerciniai bankai išlaikytų ne mažesnę kaip 8 procentų kapitalo pakankamumo rodiklį.

Iš pateikto 28 paveikslą matome, kad AB „Šiaulių bankas“ 2006 – 2010 metais vykdė kapitalo pakankamumo normatyvą. Aukščiausias rodiklis buvo 2007 metais, žemiausias 2006 metais. Lyginant 2006 metų rodiklį, kuris buvo 13,7%, su 2007 metais rodiklis išaugo 1,6 procentinio punkto iki 15,3%, tai galima teigti, kad 2007 metais daugiau banko veiklos buvo padengta nuosavo kapitalo ištekliais, o tai didino kreditorių pasitikėjimą banko stabilumu. 2009 ir 2010 metais kapitalo pakankamumo rodiklis siekė atitinkamai 13,90% ir 14,06% - tai leido bankui sėkmingai amortizuoti 2009 ir 2010 metais patirtus nuostolius.

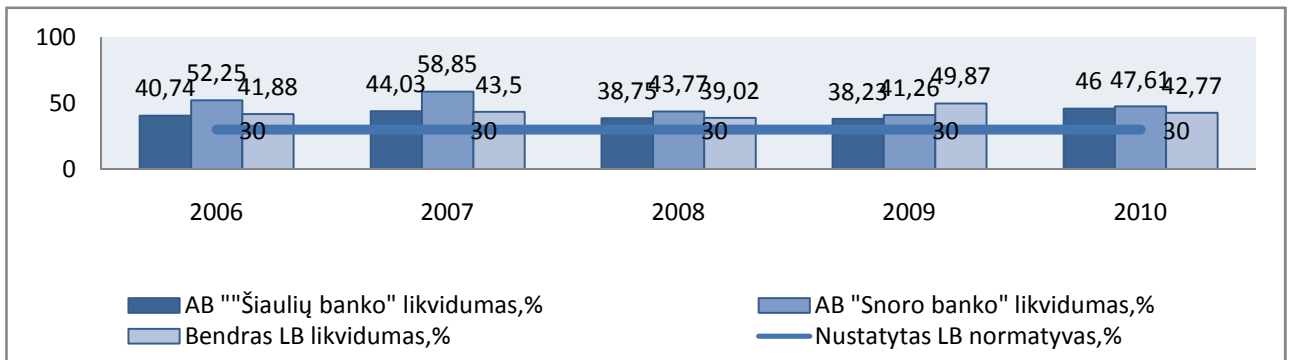
28 pav. AB „Šiaulių banko“ kapitalo pakankamumo rodiklio analizė, %.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Per visą analizuojamą laikotarpį bankas neviršijo 20% ribos, tad galime teigti, kad banko veikla buvo nukreipta į labiau rizikingus, o kartu ir labiau pelningus projektus. Stiprinant kapitalo bazę, didinant banko patikimumą svarbi buvo 2009 metais Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko suteikta paskola, leidusi bankui užsitikrinti pakankamą kapitalo rezervą.

Likvidumo rodiklio analizė. Viena iš didžiausių rizikų, su kuria susiduria bankai, yra likvidumo rizika. Likvidumo rizika apibrėžiama, kaip rizika neturėti pakankamai lėšų patenkinti

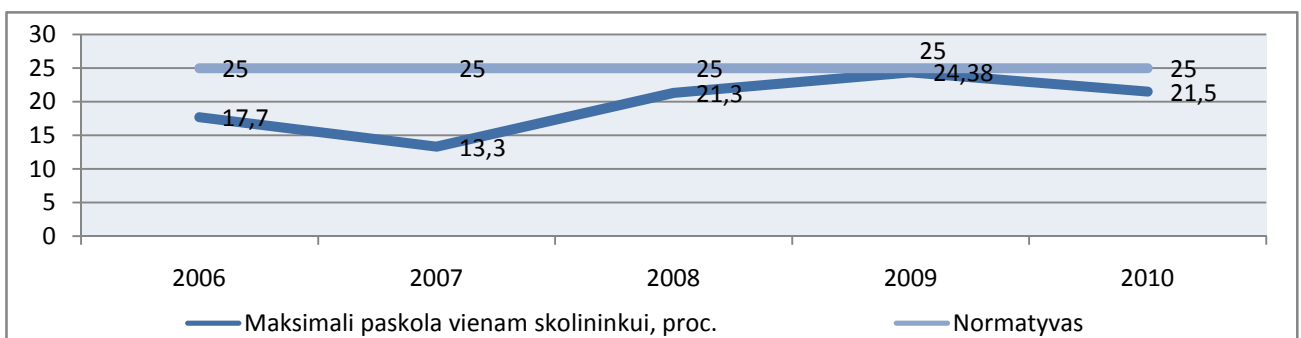
įsipareigojimus, kai sueina jų terminas. Bankai privalo nuolat palaikyti savo balanso likvidumą. Turi turėti turto, kad galėtų skubiai padengti įsipareigojimus.

29 pav. AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, Lietuvos komercinių bankų likvidumo rodiklio analizė.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Visą analizuojamą laikotarpį santykinai siaurame intervale svyruojantis AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ ir bendras Lietuvos komercinių bankų likvidumo rodiklis rodo stabilią AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ ir Lietuvos komercinių bankų likvidumo situaciją. AB „Šiaulių banko“ likvidumo rodiklis vidutiniškai 11,5 procentinio punkto viršijo Lietuvos banko nustatytą 30% normatyvą, vidutinis penkerių metų likvidumo rodiklis 41,5%. Lyginant su AB „Snoro banko“, kurio penkerių metų vidutinis likvidumo rodiklis didesnis 7,2 procentinio punkto ir siekė 48,7%. Buvo vidutiniškai didesnis 18,7 procentinio punkto už Lietuvos banko nustatytą normatyvą. Lyginant su Lietuvos komercinių bankų rodikliu, kurio penkerių metų vidutinis likvidumo rodiklis didesnis 1,9 procentinio punkto ir siekė 43,4% ir buvo vidutiniškai didesnis 13,4 procentinio punkto už Lietuvos banko nustatytą normatyvą. 2011m. pirmąjį ketvirtį likvidumo rodiklis kito nežymiai ir lyginant su 2010m. pirmuoju ketvirčiu padidėjo 8,6 procentinio punkto ir 2011m. balandžio 1 d. duomenimis, normatyvinis AB „Šiaulių banko“ likvidumo rodiklis sudarė 47,82% bei 17,82 procentinių punktų viršijo Lietuvos banko nustatytą minimumą (30%). 2011m. antrąjį ketvirtį likvidumo rodiklis taip pat kito nežymiai ir lyginant su 2010 m. antruoju ketvirčiu sumažėjo 3,1 procentinio punkto ir 2011m. liepos 1 d. duomenimis, normatyvinis AB „Šiaulių banko“ likvidumo rodiklis sudarė 36,50% bei 6,50 procentinių punktų viršijo Lietuvos banko nustatytą minimumą (30%).

Maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvo analizė.

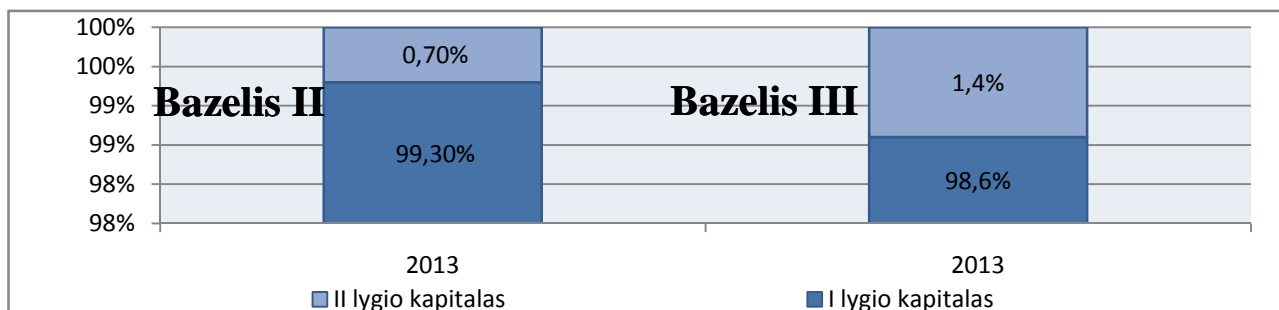
30 pav. AB „Šiaulių banko“ maksimalios paskolos vienam skolininkui kitimas 2006 – 2010 m. (%).
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Maksimali paskolos suma vienam skolininkui – tai banko išduotų paskolų, garantijų, laidavimų, įsipareigojimų bendra vertė litais ir valiuta (ne daugiau 25 procentai banko kapitalo).

Maksimali paskolos suma vienam skolininkui analizuojamu laikotarpiu svyravo nuo 17,7% iki 21,5%. Kaip matome iš 30 pateikto paveikslo AB „Šiaulių bankas“ sėkmingai vykdė normatyvą, t.y. neviršijo numatyto 25 procentų rezervo. 2006m. gruodžio 31d. maksimali paskola vienam gyventojui suma sudarė 19 299 tūkst. litų arba 17,7% banko kapitalo ir 2,15% visų banko klientams suteiktų paskolų. 2007m. maksimali vienam gyventojui suma didėjo iki 21 417 tūkst. litų arba 13,3% banko kapitalo ir 1,4% visų banko klientams suteiktų paskolų. 2008m. maksimali vienam gyventojui suma didėjo iki 38 416 tūkst. litų arba 21,30% banko kapitalo ir 2,3% visų banko klientams suteiktų paskolų. 2009m. maksimali vienam gyventojui suma didėjo iki 43 971 tūkst. litų arba 24,38% banko kapitalo ir 2,7% visų banko klientams suteiktų paskolų. 2010m. maksimali vienam gyventojui suma tai pat didėjo iki 44 044 tūkst. litų arba 21,50% banko kapitalo ir 2,65% visų banko klientams suteiktų paskolų.

Atlikus AB „Šiaulių banko“ riziką ribojančių normatyvų analizę per visą 2006 – 2010 metų laikotarpį AB „Šiaulių bankas“ vykdė visus Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus. Ar AB „Šiaulių bankas“ sugebės įvykdyti naujus riziką ribojančių normatyvų Bazelis III reikalavimus? AB „Šiaulių bankas“ pasižymi stipriu I lygio kapitalu, kuris yra pagrindinis amortizuojant veiklos nuostolius. Pagal naujus reikalavimus šis kapitalas turės būti sumažintas atidėtų mokesčių suma. Remiantis 2 priedu matome, kad jau nuo 2013 metų įsigalios nauji skaičiuojami rodikliai:

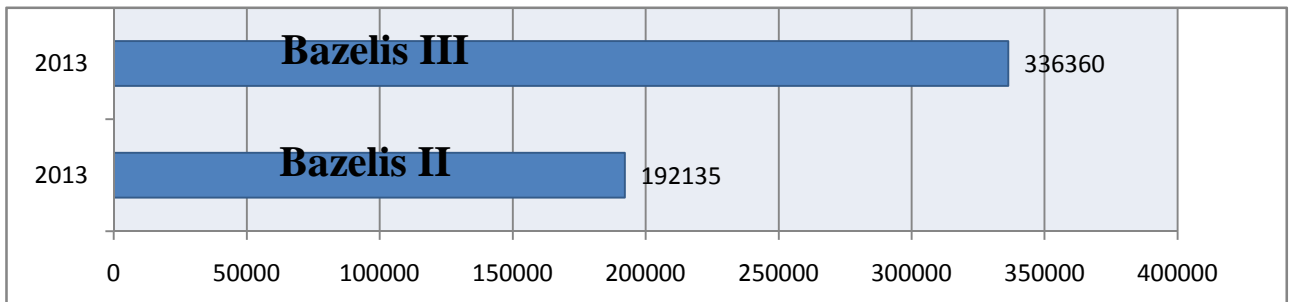
- minimalus bendrojo nuosavo kapitalo rodiklis (angl. *minimum Common Equity Capital Ratio*),
- minimalus I lygio pakankamumo rodiklis (angl. *minimum Tier I Capital*),
- likvidumo padengimo rodiklis (angl. *liquidity coverage ratio*),
- grynasis stabilaus finansavimo rodiklis (angl. *net stable funding ratio*).

31 pav. AB „Šiaulių banko“ bendras kapitalo Bazelio II palyginimas su nauju Bazeliu III, %
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis banko duomenimis ir 2 priedu.

Iš pateikto 31 paveikslo matome, kad dėl kapitalo apibrėžimo ir reikalavimų jam sugriežtinimo nuosavas banko kapitalas 2013m. AB „Šiaulių banke“ sumažėtų – 0,7% (31 pav.). Griežtesni reikalavimai rizikos vertinimui lemtų išaugusį kapitalo poreikį ir siekiant užtikrinti minimalių

nuosavo kapitalo rodiklių įvykdymą (t.y. 4,5% ir 7,0%) AB „Šiaulių banke“ svyruotų nuo 192,0 mln. litų iki 336,6 mln. litų (32 pav.).

32 pav. AB „Šiaulių banko“ bendras kapitalo poreikis Bazelio II palyginimas su nauju Bazeliu III, tūkst., litų.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis ir 2 priedu.

Remiantis Bazelio bankų priežiūros komiteto 2010m. gruodžio mėn. paskelbta preliminarია likvidumo rodiklių apskaičiavimo tvarka ir 2012m. banko pateiktais duomenimis.

Išankstiniais vertinimais (LB, 2010) šalyje veikiančių bankų grynasis stabilus finansavimo rodiklis svyruotų nuo 70 – 80%, AB „Šiaulių banko“ grynasis stabilus finansavimo rodiklis, svyruotų (skaičiavimai pateikti 12 lentelėje) nuo 74 % iki 89% ir būtų mažesni negu planuojamas reikalauti 100%. Bankas turės daugiau dėmesio skirti siekiui pritraukti ilgalaikio finansavimosi šaltinių, nes šiuo metu pastebima, kad didelė trumpalaikių skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dalis prireikus pratęsiama, todėl AB „Šiaulių bankas“ siekdamas geresnio NSFR rodiklio, turės ilginti įsipareigojimus patrunuojantiems bankams trukmę arba pritraukti daugiau nefinansinių institucijų indėlių.

12 lentelė

Preliminarus AB „Šiaulių banko“ grynasis stabilus finansavimo rodiklio apskaičiavimas

Turimas stabilus finansavimas (2010), tūkst., litų.	Suma:	Reikalingas stabilus finansavimas (2010) tūkst., litų.	Svoris
254,0 x 1,00	254,00	127,6 x 0,00	0,00
29,1 x 1,00	29,10	1,7 x 0,05	0,08
59,1 x 0,90	53,20	87,6 x 0,20	17,52
276,7 x 0,80	221,40	1,8 x 0,50	0,90
405,9 x 0,80	324,70	1657,6 x 0,65	1077,40
		1657,6 x 0,85	1409,00
384,3 x 0,50	192,15	16,1 x 1,00	16,10
		89,5 x 0,05	4,47

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Reikalingas stabilus finansavimas – nuo 1116,5 tūkst. litų iki 1448,1 tūkst. litų. AB „Šiaulių banko“ turimas stabilus finansavimas – 1074,5 tūkst. litų.

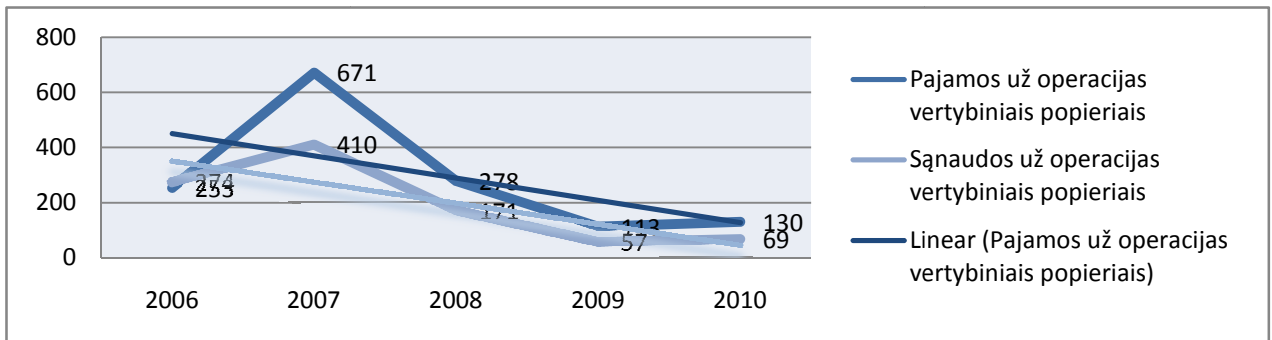
Apibendrinant AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizę, galime teigti, kad šalies bankininkystei susidūrus su finansinės krizės iššūkiais AB „Šiaulių

bankas“, AB „Snoro bankas“ vykde visus Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus.

Įvertinus AB „Šiaulių banką“ pagal naują siūlomą Bazelis III metodiką, galime teigti, kad bankas sugebės įvykdyti tik vieną rodiklį minimalus bendrojo nuosavo kapitalo rodiklį, kadangi Lietuvos bankai kaip ir AB „Šiaulių bankas“ pasižymi stipriu I lygio kapitalu. Grynojo stabiliaus finansavimo rodiklio AB „Šiaulių bankas“ kaip ir visi kiti Lietuvos komerciniai bankai neįvykdytų.

2.7. Banko veiklos įvertinimas netradicinėje veikloje.

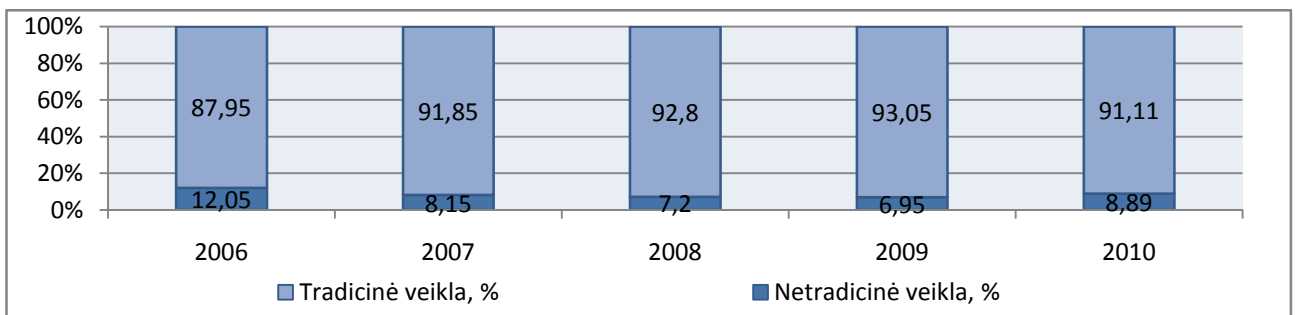
Paskutiniu metu netradicinė bankų veikla plėtėsi, todėl ne palūkanų pajamų dalies didėjimo dalis visose pajamose didėjo pagrįstai.

33 pav. AB „Šiaulių banko“ paslaugų ir komisinių pajamų ir sąnaudų už operacijas vertybiniais popieriais dinamika 2006 – 2010 metais, (tūkst., Lt.).

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Iš pateikto 33 paveikslo matome, kad sparčiai net 165,0% arba 418,0 tūkst. litų 2006m. augusios paslaugų ir komisinių pajamos už operacijas vertybiniais popieriais, 2007 ir 2008 metais mažėjo atitinkamai 2007m. mažėjo 41,4% arba 393,0 tūkst. litų, 2008m. mažėjo 40,65% arba 165,0 tūkst. litų. 2009m. augo 15,04% arba 7,0 tūkst. litų. Per visą analizuojamą laikotarpį paslaugų ir komisinių pajamos už operacijas vertybiniais popieriais sumažėjo nuo 253,0 tūkst. litų 2006m. iki 130,0 tūkst. litų 2010m. t.y. 51,4%. Paslaugų ir komisinių sąnaudos už operacijas vertybiniais popieriais per visą analizuojamą laikotarpį sumažėjo nuo 274,0 tūkst. litų 2006m. iki 69,0 tūkst. litų 2010m. t.y. 25,2%. Iš pateikto paveikslo trendo linijų pastebime mažėjimo tendencija, galime teigti, kad ateityje paslaugų ir komisinių pajamos bei sąnaudos už operacijas vertybiniais popieriais mažės.

34 pav. AB „Šiaulių bankas“ aktyvų pasiskirstymas tradicinėje ir netradicinėje rinkoje 2006 – 2010 metais.

Šaltinis: sudaryta ir apskaičiuota autorės.

Iš pateikto 34 paveikslo matome, kad banko veikla net keturis metus iš eilės lėtėja netradicinėje veikloje. Šios rinkos aktyvai mažėjo nuo 12,05% iki 6,95%, ir tik paskutiniu analizuojamu laikotarpiu šiek tiek ūgtelėjo nuo 6,95% iki 8,89% t.y. 1,94% visuose banko aktyvuose.

13 lentelė

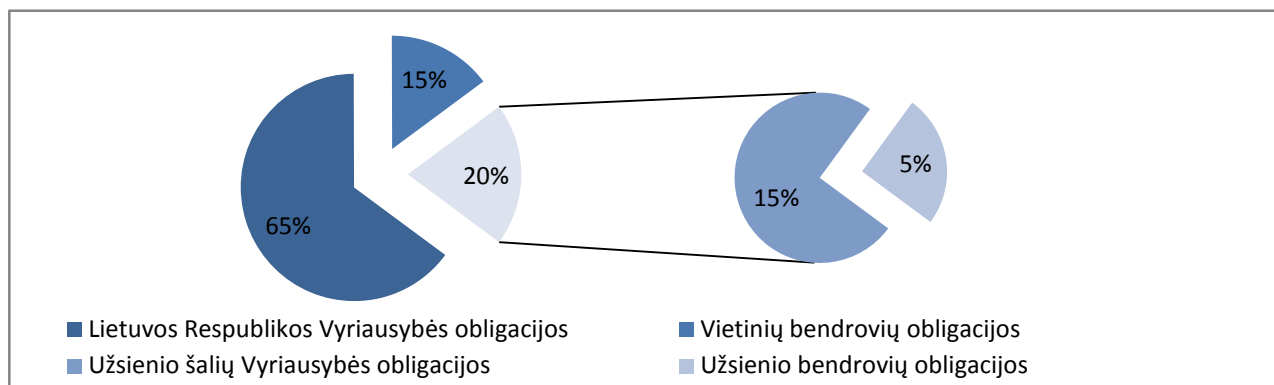
Banko investicijų struktūra 2006 – 2010 metais

Skolos ir nuosavybės VP (tūkst. lt)	2006	2007	2008	2009	2010
Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijos	125 963	120 728	115 424	29 545	46 594
Vietinių bendrovių obligacijos	6 597	11 648	1 655	41 737	3 216
Užsienio šalių vyriausybės obligacijos	23 379	23 429	23 482	-	27 959
Užsienio šalių įmonių obligacijos	6 531	8 358	6 477	-	10 221
Iš viso VP	162 470	164 163	147 038	71 282	87 626

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Per visą analizuojamą laikotarpį investicijos į skolos vertybinius popierius sumažėjo nuo 162,5 tūkst. litų 2006 iki 87,6 tūkst. litų 2010, t.y. 53,9%. Tam didžiausios įtakos turėjo 37% arba 79,4 tūkst. litų sumažėjusios investicijos į VVP ir 48,7% arba 3,4 tūkst. litų sumažėjusios investicijos į vietinių bendrovių obligacijas.

Iš pateikto 35 paveikslo matome, kad AB „Šiaulių bankas“ 2006 – 2010 metais investavo laikydamasis pasyvios investavimo strategijos. Vertybinių popierių portfelį AB „Šiaulių bankas“ sudaręs iš nerizikingų aktyvų kombinacijos. Visą analizuojamą laikotarpį banko didžiąją dalį portfelio 65% sudarė Lietuvos Respublikos vertybiniai popieriai (VVP). Taip bankas užsitikrino likvidumą, tačiau mažesnę pelningumą, nei valdydamas kitos rūšies VP.

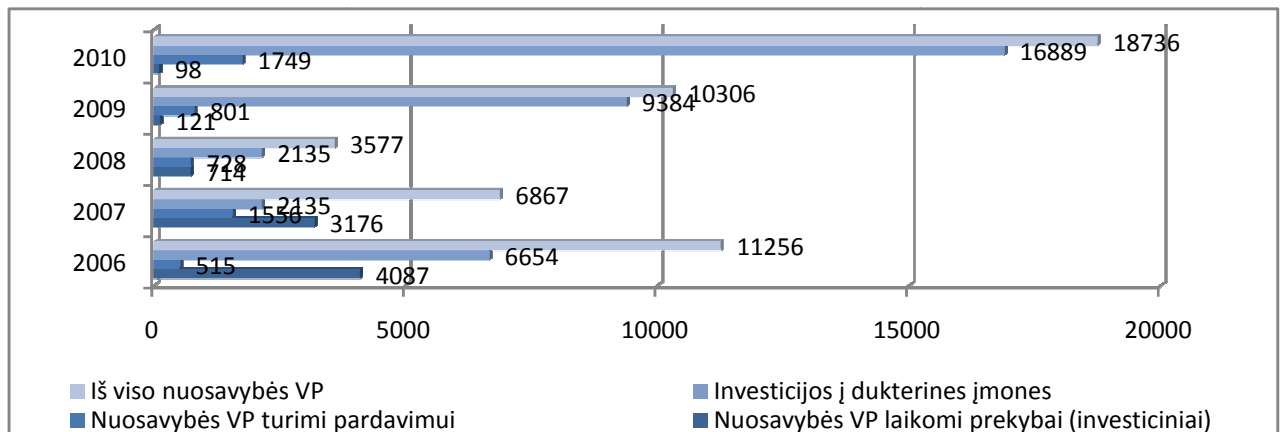
35 pav. AB „Šiaulių banko“ vidutinio penkerių metų investicijų portfelio sudėtis, %.

Šaltinis: sudaryta ir apskaičiuota autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Bankai labai noriai investuoja į VVP, kadangi:

1. Vyriausybės vertybiniai popieriai yra viena iš saugiausių investicijų, nes garantuojama valstybės turtu;
2. galima, bet kada pirkti ir parduoti rinkoje nesulaukus išpirkimo termino (likvidu);
3. galima įkeisti Vyriausybės VP, ir iš banko gauti trumpalaikes paskolas;
4. galima naudotis repo (atpirkimo) sandoriais (laikinais parduoti VP, parduodant lėšų trūkumą, o vėliau atpirkti);

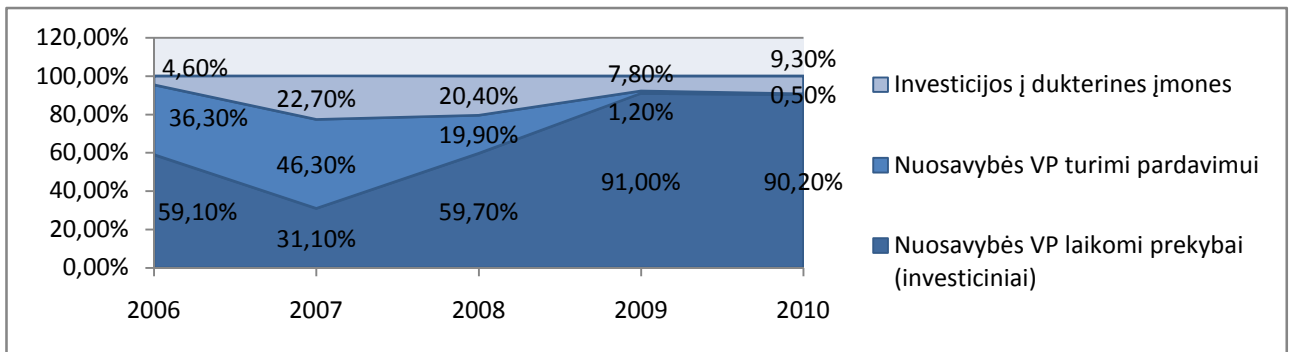
5. Vyriausybės VP įsigijimas sumažina reikalaujamų laikyti centriniame banke privalomųjų rezervų dydį;
6. Vyriausybės VP įsigijimas padeda geriau pagal trukmę ir pelningumą subalansuoti banko aktyvus;
7. Vyriausybės VP dažnai sumažina bendrą VP portfelio riziką;
8. Vyriausybės VP įsigijimo ir pardavimo kaštai paprastai mažesni už kitų VP.

36 pav. AB „Šiaulių banko“ investicijos nuosavybės VP rinkoje dinamika 2006 – 2010 metais, tūkst., Lt
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Iš 36 paveikslą pateiktų duomenų matome, kad banko investicijose į nuosavybės VP dominuoja investicijos į dukterines įmones. 2006 metais Nuosavybės VP portfelis iš viso sudarė 11,256 tūkst., litų iš kurių didžiausia dalis 59,1% buvo skirta investicijoms į dukterines įmones, UAB „ŠB Lizingas“, UAB „ŠB investicijų valdymas“, UAB „ŠB turto fonas“ bei UAB „Pajūrio Alka“. Investiciniai VP 2006 metais Nuosavybės VP portfelyje sudarė 36,3%. Investiciniai vertybiniai popieriai įsigijami su tikslu dalyvauti įmonės valdyme. Nuosavybės VP turimi pardavimui (NVPB oficialiame einamajamame sąraše esančios Lietuvos įmonių akcijos) sudarė tik 4,6% nuosavybės VP portfelyje. 2007 metais banko nuosavybės VP portfelis sumažėjo 61% lyginant su 2006 metais ir siekė 6,867 tūkst., litų, iš kurių didžiausia dalis 46,3% buvo skirta investiciniams VP, 31,1% investicijoms į dukterines įmones, UAB „ŠB Lizingas“, UAB „ŠB investicijų valdymas“, UAB „ŠB turto fonas“ ir 22,7% sudarė nuosavybės VP turimi pardavimui. 2008 metais banko nuosavybės VP portfelis mažėjo 52,1% lyginant su 2007 metais ir siekė 3,577 tūkst., litų, iš kurių didžiausia dalis 59,7% buvo skirta investicijoms į dukterines įmones, UAB „ŠB Lizingas“, UAB „ŠB investicijų valdymas“, UAB „ŠB turto fonas“, 20,4% sudarė nuosavybės VP turimi pardavimui ir 19,9% investiciniams VP. 2009 metais banko nuosavybės VP portfelis sparčiai didėjo 88,1% lyginant su 2008 metais ir siekė 10,306 tūkst., litų, iš kurių didžiausia dalis net 91,0% buvo skirta investicijoms į dukterines įmones. Investicijos į bendrovių įstatinį kapitalą bei UAB „ŠB Lizingas“ sukauptų nuostolių dengimą, bankas supirko visas UAB „ŠB investicijų valdymas“ ir UAB „ŠB turto fonas“ akcijas iš mažumos akcininkų. Nuosavybės VP turimi pardavimui sudarė tik 7,8%, o investiciniams VP buvo skirta tik 1,2% viso nuosavybės VP portfelio. 2010 – tujų metų

situacija panaši į 2009 metus. 2010 metais banko nuosavybės VP portfelis taip pat sparčiai didėjo 55,0% lyginant su 2009 metais ir siekė 18,736 tūkst., litų, iš kurių didžiausia dalis taip pat kaip ir prieš metus 90,2% buvo skirta investicijoms į dukterines įmones. Bankas įsigijo tiesioginę dukterinių įmonių UAB „ŠB TF“ ir UAB „Minera“ kontrolę. Anksčiau UAB „ŠB TF“ buvo netiesiogiai kontroliuojama per UAB „ŠB Turto fondas“, o UAB „Minera“ per UAB „ŠB Investicijų valdymas“. Nuosavybės VP turimi pardavimui sudarė 9,3%, o investiciniams VP buvo skirta tik 0,5% viso nuosavybės VP portfelio.

37 pav. AB „Šiaulių banko“ nuosavybės VP portfelio dinamika 2006 – 2010 metais, %.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais.

Iš 37 paveikslo matome, kad AB „Šiaulių bankas“ didžiausią nuosavybės VP portfelyje skiria investicijoms į dukterines įmones. Dukterinės įmonės bankui padeda plėsti teikiamų bankinių paslaugų spektrą. Dukterinės įmonės 2010 metais patyrė 4,14 mln. litų grynojo nuostolio: UAB „Šiaulių banko lizingas“ uždirbo 0,2 mln. litų, UAB „Šiaulių banko investicijų valdymas“ uždirbo 1,8 mln. litų, UAB „Šiaulių banko turto fondas“ patyrė – 1,1 mln. litų nuostolių, UAB „SBTF“, UAB „Minera“ ir UAB „Kėdainių oda“ (valdoma netiesiogiai, per kitą dukterinę įmonę) patyrė – 5,0 mln. litų nuostolių.

Apibendrinant banko veiklą netradicinėje veikloje, atlikta banko investicijų struktūros analizė atskleidė, kad AB „Šiaulių bankas“ naudoja pasyvią investavimo strategiją. Daugiausia dėmesio skiria skolos vertybiniais popieriais, nes investuojant į Vyriausybės vertybinius popierius, bankas siekė garantuoti banko aktyvų likvidumą. Tačiau bankas pasirinkęs pasyvią investavimo strategiją ir investicijas į VVP uždirbo mažiau pelno. Nuosavybės vertybinių popierių rinkoje bankas daugiausia investavo į dukterines įmones, ir siekė būti kuo labiau nepriklausomas nuo nepalankių pokyčių tam tikroje veikloje.

2.8. AB „Šiaulių banko“ patikimumo empirinis tyrimas

K. Kardelio (2005) teigimu, socialinių mokslų tyrimai yra orientuoti į žmogų, žmonių grupę, nes šiais tyrimais siekiama gauti mokslinės ir patikimos informacijos apie visuomenėje vykstančius procesus, nustatyti jų dėsningumus. Neseniai Lietuvos bankinę sistemą sukrėtęs įvykis AB „Snoro banko“ bankrotas, padidino nepasitikėjimą ir kitais Lietuvoje veikiančiais bankais.

2.8.1. Empirinio tyrimo metodika

Tyrimo objektas – AB „Šiaulių banko“ klientų požiūris.

Tyrimo tikslas – ištirti AB „Šiaulių banko“ klientų požiūrį į AB „Šiaulių banko“ patikimumą, saugumą.

Tyrimo metodai - atliekant AB „Šiaulių banko“ patikimumo, saugumo tyrimą, taikytas kiekybinis metodas. Kiekybiniai tyrimai, pasak K. Kardelio (2005), dažniausiai naudojami ieškant išorinių reiškinio požymių, išgaunant įvairius dydžius, kurie gali būti išreikšti skaičiais ir matuojami. Kiekybinio tyrimo metodikas – kiekybinis reprezentatyvus AB „Šiaulių banko“ klientų tyrimas – ištisinė apklausa elektroniniu paštu, kai respondentas pats užpildo klausimyną ir vėliau jį atsiunčia atgal elektroniniu paštu. Duomenų sisteminimas, lyginimas ir apibendrinimas. Tyrimo metu naudotas klausimynas pateiktas 19 priede. R. Tidikio (2003) teigimu, *anketa* – tai klausimų lapas tam tikroms žinioms surinkti. Jį pagal nurodytas taisykles užpildo klausiamasis. Tai viena populiariausių sociologinio tyrimo metodų. Pateikus keletą klausimų, greitai galima gauti reikiamos informacijos. Tačiau svarbu, kad duomenys būtų patikimi. Anketą sudaro 17 klausimų, jie suskirstyti į du blokus: pirmasis – demografinė dalis, antrasis – klausimai ir teiginiai, susiję su banko patikimumu, saugumu. 3 klausimai – demografinės darbo dalies, 14 – diagnostinės darbo dalies.

Tyrimo imtis: Apie tyrimo imties nustatymą rašė Kardelis (2005), Tidikis (2003). Tačiau apklausos imties tūrį apskaičiavau naudodamasi internetinėje erdvėje pateikiama tyrimo imties skaičiuokle <http://www.apklausa.lt/imties-dydis>. AB „Šiaulių bankas“ 2011m. rugsėjo 30d. duomenimis turėjo 136 147 klientus. Su 95% tikimybe ir su 5% paklaida reikėjo apklausti 383 AB „Šiaulių banko“ klientus. Išplatintos 383 anketos elektroniniu paštu, iš kurių gražinta 164. Tyrimo laikas truko vieną mėnesį: nuo 2012m. sausio 5d. iki vasario 5d.

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, išsilavinimą pateikti 14 lentelėje. Statistiškai reikšmingų skirtumų pagal socialines charakteristikas nėra, tai reiškia, kad lytis, amžius ir išsilavinimas neturi įtakos kelių banko paslaugomis naudojami banko klientai.

14 lentelė

Apklaustų „Šiaulių“ banko klientų pasiskirstymas pagal socialines – demografines charakteristikas (absoliučiais skaičiais (N) ir procentais).

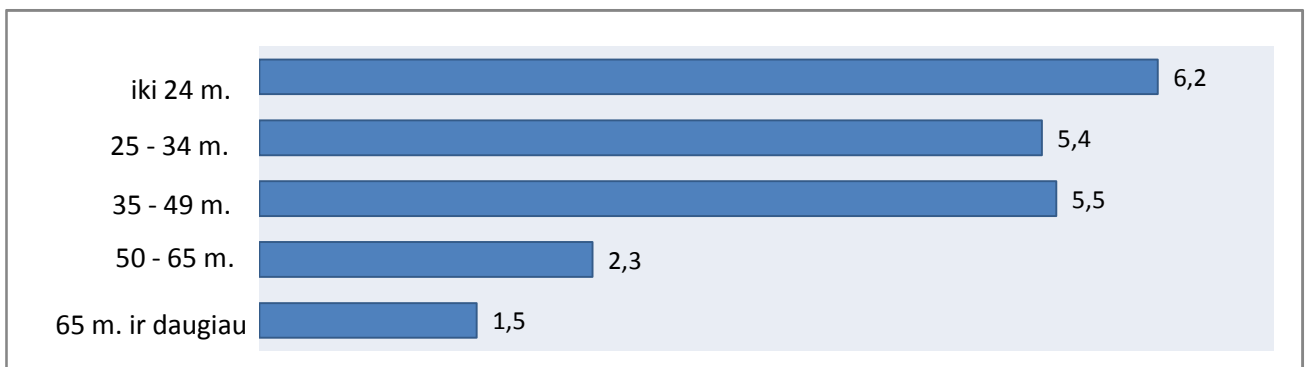
		Amžius										Viso:
		Iki 24m.		25–34m.		35-49m.		50-65m.		65m. >		
Lytis	Moteris	30	26,8	42	37,5	24	21,4	14	12,5	2	1,8	112
	Vyras	17	32,7	14	26,9	12	23,1	6	11,5	3	5,8	52
Išsilavinimas	Vidurinis	4	21,0	6	31,6	6	31,6	3	15,8	0	0	19
	Aukštesnysis	13	27,7	8	17,0	14	29,8	10	21,3	2	4,3	47
	Nebaigtas aukštasis	6	37,5	8	50,0	0	0	2	12,5	0	0	16
	Aukštasis	20	26,3	32	42,1	16	21,0	5	6,6	3	3,9	76
	Kita	4	66,7	2	33,3	0	0	0	0	0	0	6

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktą apklausą.

Siekiant atskleisti pagrindinį tyrimo tikslą – kai AB „Šiaulių banko“ klientai supranta banko patikimumą, pirmiausia empirinio tyrimo metu siekiama sužinoti klientų naudojimąsi banko paslaugomis, kaip ilgai ir kokiomis paslaugomis naudojasi banko klientai. Pateikti šie klausimai: „*kiek laiko esate AB „Šiaulių banko“ klientas?*“, „*kokiomis AB „Šiaulių banko“ paslaugomis naudojate?*“, „*ar naudojate kito banko paslaugomis?*“, „*ar ateityje planuojate keisti AB „Šiaulių banką“ į kitą banką?*“.

Tyrimas atskleidė, kad didžioji dauguma klientų naudojasi ne tik AB „Šiaulių banko“ paslaugomis, net (87%) klientų naudojasi ir kitų bankų paslaugomis. Į klausimą „*ar ateityje planuojate keisti AB „Šiaulių banką“ į kitą banką?*“ 32,6% respondentai planuoja keisti, 67,4% neplanuoja. Įdomu pastebėti (20 priedas 1 lentelė), kad respondentai turintys aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą labiau linkę ateityje keisti AB „Šiaulių banką“ į kitą banką, tai galima būtų paaiškinti tuo, kad labiau išsilavinę respondentai ieško išskirtinių ir sudėtingesnių banko paslaugų. Tačiau tokiai hipotezei reikėtų atlikti papildomų tyrimų.

Į klausimą „*kiek laiko esate AB „Šiaulių banko“ klientas?*“, 38% apklaustųjų naudojasi banko paslaugomis iki 1 metų, 19,5% - nuo 1 - 3 metų, 16,5% - nuo 4 – 5 metų, 6-10 metų - 8,5% ir 17,1% - 10 ir daugiau metų. Pagal amžiaus grupes (20 priedas 3 lentelė) ilgiausiai banko paslaugomis naudojasi 65m. ir vyresni banko klientai (naudojimosi metų vidurkis 6,2 metų), trumpiausiai naudojasi jaunesnieji banko klientai iki 24m. (naudojimosi metų vidurkis 1,5 metų).

38 pav. Vidutinė naudojimosi AB „Šiaulių banko“ paslaugomis trukmė pagal metus ir amžiaus grupes.
Šaltinis. sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

AB „Šiaulių banko“ klientai daugiau ar mažiau naudojasi visomis banko paslaugomis. Klientai dažniausiai naudojasi einamąja sąskaita (34%), mokėjimo pavedimais/įmokos (17%), elektronine bankininkyste naudojasi (17%). Mažiausiai naudojasi investavimo paslaugomis (2%) ir paskolomis (6,5%). Daugiausia banko paskolomis naudojasi 25 – 34 metų respondentai: paskolomis - 37,5%, elektronine bankininkyste – 38,9%, einamąja sąskaita – 39,1%. Debetinėmis ir kreditinėmis mokėjimo kortelėmis dažniausiai naudojasi iki 24 metų respondentai (36,4%). Investavimo paslaugomis naudojasi tik vyresni banko apklausti klientai (35 – 49 metų ir 65 metų ir vyresni).

Siekiant išsiaiškinti kiek ir kokios informacijos reikia, buvo pateikti klausimai: „*ar domitės AB „Šiaulių bankas“ reitingas?*“, „*ar AB „Šiaulių bankas“ atviras Jums?*“, „*ar Jums trūksta aktualios*

informacijos apie AB „Šiaulių banko“ veiklos skaidrumą, patikimumą?“. AB „Šiaulių banko“ reitingais domisi 30,9% respondentų moterų, 22,7% - vyrų. Labiausiai banko reitingais nesidomi jauni respondentai iki 24m. (69,2%), 25 – 34m. (79,2%), 35 – 49m. (73,7%). Į klausimą ar Jums bankas atviras, didžioji dalis respondentų neturėjo nuomonės: vyriai (63,6%), moterys (54,7%), iki 24m. (50,0%), 25 – 34m. (75,0%), 35 – 49m. (46,7%). Į klausimą ar Jums trūksta aktualios informacijos apie banko veiklos skaidrumą, patikimumą. Informacijos trūko 31,8% - vyrų ir 11,9% moterų. Iš dalies informacijos trūko 18,2% - vyrų ir 47,6% moterų. Amžiaus grupėje jaunų respondentų šis klausimas nedomino. Iš dalies informacijos trūko 35 – 49m. (58,8%) respondentams, 50 – 65m. (60,0%). 65m. ir daugiau (100%) respondentams informacijos netrūksta.

AB „Šiaulių banko“ klientams buvo užduotas klausimas „*ar manote, kad AB „Šiaulių bankas“ yra patikimas?“. Šiuo klausimu net 50,8% neturėjo nuomonės, kad patikimas manė 44,4%, kad nepatikimas 4,8%. Labiausiai banku pasitiki jauni iki 24 m. banko klientai (89,5%), labiausiai nepasitiki 50 – 65 metų banko klientai (37,5%) (20 priedas 2 lentelė). Siekiant iširti, kurie veiksniai geriausiai apibūdina banko patikimumą, buvo pateiktas sąrašas veiksnių ir paprašyta įvertinti 5 balų skalėje, kur 5 – labiausiai banko patikimumą įtakojuojantis veiksnys, o 1 – mažiausiai banko patikimumą įtakojuojantis veiksnys. Respondentai labiausiai banko patikimumą įtakojuojančius veiksnius įvardijo skaidrią banko veiklą (61,5%), socialiai atsakingą elgesį (44,4%) bei gerus banko veiklos rezultatus (39,6%), mažiausiai banko patikimumą įtakojuojantį veiksnį respondentai įvardijo įtikinamą banko reklamą (18,9%).*

Siekdami išsiaiškinti klientų bendrą pasitenkinimą AB „Šiaulių banku“ buvo pateiktas sąrašas veiksnių ir paprašyta įvertinti 5 balų skalėje, kur 5 – bankas labiausiai tenkina Jūsų lūkesčius, o 1 – bankas mažiausiai tenkina Jūsų lūkesčius. Respondentai labiausiai juos tenkinančius lūkesčius įvardijo aptarnavimo kultūrą (37,0%), darbuotojų kompetenciją (35,8%), paslaugų įvairovę (28,2%), mažiausiai juos tenkinančius lūkesčius įvardijo paslaugų kainą (17,0%).

Apibendrinant atliktą anketinę kiekybinę apklausą apie banko klientų požiūrį į AB „Šiaulių banko“ patikimumą, saugumą galime daryti išvadą, kad AB „Snoro banko“ bankrotas, nežymiai tačiau sumažino AB „Šiaulių banko“ klientų patikimumą banku. 36% respondentų teigė, kad pasikeitė jų požiūris į AB „Šiaulių banką“, 64% respondentų teigė, kad pasitikėjimas nepakito.

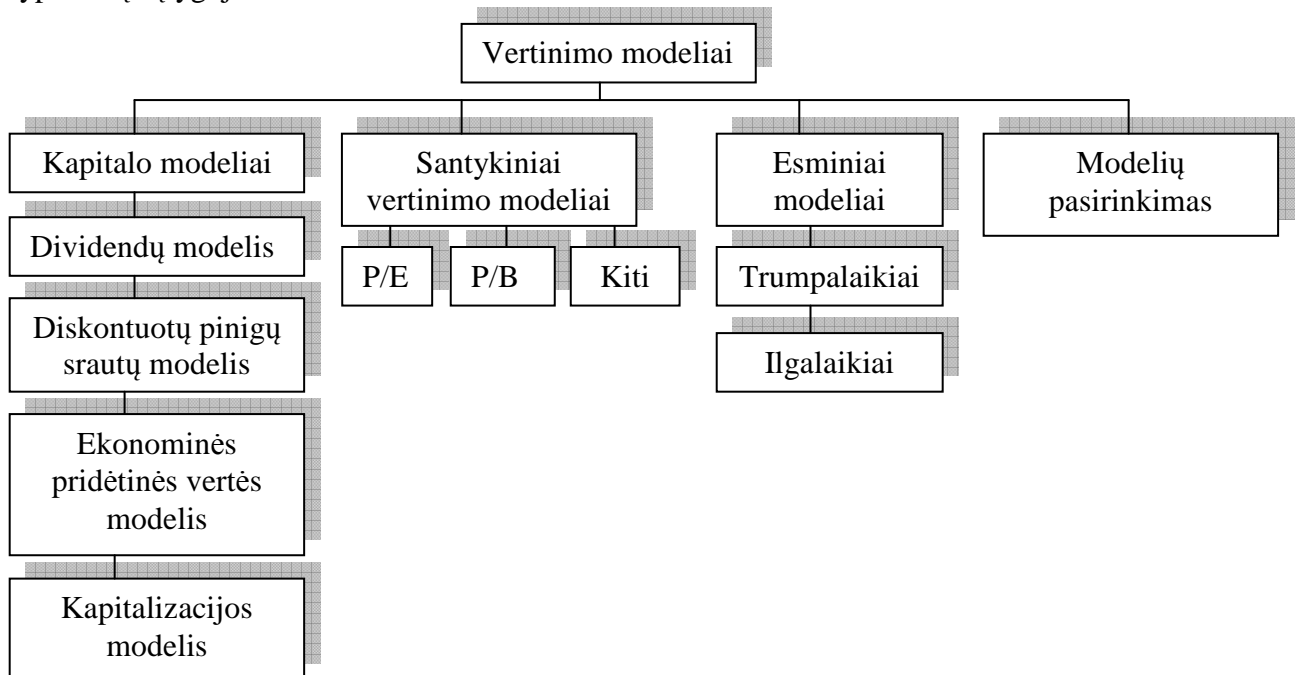
44,4% apklaustų AB „Šiaulių banko“ klientų teigė pasitikintis banku (labiausiai banku pasitiki jauni iki 24 m. banko klientai (89,5%)), svarbiausiu patikimumo veiksniu įvardijo skaidrią banko veiklą (61,5%), labiausiai tenkinantį lūkestį įvardijo aptarnavimo kultūrą (37,0%). Banko klientai dažniausiai naudojami einamąja sąskaita (34%), mažiausiai investavimo paslaugomis (2%).

Banko teikiama vieša informacija labiausiai nedomina jaunų iki 24m. ir 25 – 34m. respondentų.

3. AB ŠIAULIŲ BANKAS VEIKLOS EFEKTYVUMO TOBULINIMO GALIMYBĖS

3.1. Banko veiklos įvertinimui tinkamo metodo parinkimas.

Tiek Lietuvos, tiek ir užsienio autorių literatūroje apie įmonių valdymą ir investicijas galima rasti daugybę įvairių vertinimo metodų, nustatančių įmonės, jos akcijų ir atskirų turto grupių vertes. Tačiau trūksta banko veiklos vertinimui reikalingų metodų. Bankų veiklos vertinimas yra labai savitas, pastebima, kad nagrinėjant komercinių bankų veiklą trūksta metodų, konkrečiai nagrinėjančių bankų veiklą. Ne visi metodai, naudojami nefinansinių įmonių vertinimui, tinka bankams. Damodaran (2002) teigia, kad moderniausių metodų taikymą riboja banko veiklos ypatumų sąlygojama balanso struktūra.

39 pav. Bankų vertinimo modeliai.
Šaltinis: sudaryta autorės.

Modelio pasirinkimas. Prieš pasirenkant modelį (39 pav.), pirmiausia svarbu nustatyti vertinimo tikslą. Svarbu apibrėžti pagrindinius reikalavimus, kad modelis atitiktų iškeltus tikslus, o reikalavimai modeliui atitiktų tikslumo poreikį. Nesvarbu kokį pasirinktumėte banko vertinimo modelį, iš kapitalo modelių ar iš santykinių vertinimo modelių turėtumėte gauti panašius vertinimo rezultatus, panašias banko vertės prognozes. Vertinant bankus santykiniai vertinimo modeliai yra pranašesni už kapitalo modelius dėl šių priežasčių:

- 1) sunku apibrėžti ir apskaičiuoti grynujų pinigų srautus, kurių reikia modeliui, pavyzdžiui, diskontuotų pinigų srautų modeliui, nes pajamų generavimo šaltinis, kuris naudojamas sukurti kitus finansinius produktus, vėl gali sukurti pajamų srautus;
- 2) vertinant pinigų srautus iš anksto yra problematiška, nes finansinių institucijų skolos sunkiai identifikuojamos;

- 3) Levin (2009) savo tyrinėjimuose vertinant bankus įrodė, kad jeigu pastovi augimo sąlyga yra nepasiekiamą, kai apskaičiuojama galutinė vertė, tai santykiniai vertinimo modeliai yra tikslesni banko vertės įvertinimui.

Kaip ir minėjau, pasirenkant modelį būtina nusistatyti vertinimo tikslą. Įvertinti banko veiklą pasirinktas pridėtinės vertės modelis, kadangi daugelio įmonių, taip pat ir banko pagrindinė vadovybės užduotis – didinti savininkų turtą, o jis suprantamas, kaip pridėtinės ekonominės vertės sukūrimas. Siekis uždirbti didesnę pelno procentą nei kapitalo rinkos kaina. Kadangi valdymo sistema, paremta EVA, padeda vadovybei teoriją pritaikyti praktikoje. Chmieliauskienė (2006) teigia, kad EVA padeda vadovybei suderinti du pagrindinius finansų principus sprendimų priėmimo procese:

- 1) minėtas, savininkų turto didinimas;
- 2) banko vertės priklausomybė (nuo to kiek investuotojai tikisi augsiant ar smuksiant banko pelną).

Valentinavičius (2003) išskiria keturias grupes veiksmų, kurie nulemia EVA dydį:

- 1) finansiniai – kaip banką vertina akcininkai, kreditoriai bei potencialūs investuotojai,
- 2) inovacijų – kaip kuriama nauja vertė, ar naudojamos pažangiausios ir moderniausios technologijos, intelektinis kapitalas;
- 3) klientų – kaip banko klientai vertina banko teikiamas paslaugas, ar yra lojalūs;
- 4) vidaus – ką reikia tobulinti, modernizuoti banko viduje.

Paskutiniu metu vienas iš daugelio mokslinėje ir empirinių tyrinėjimų nagrinėjamų banko vertinimo modelių – ekonominės pridėtinės vertės modelis arba EVA. Pirmasis žingsnis vertinant banko nuosavybę EVA metodu, reikia prognozuoti nuosavybės grąžą. AB „Šiaulių banko“ nuosavybės grąžos prognozavomui remsiuosi Miller (1995) siūlomą prognozuojamos nuosavybės grąžos apskaičiavimo būdu.

15 lentelė

AB „Šiaulių banko“ prognozuojamas nuosavybės grąžos apskaičiavimas

Metai	Nuosavybės grąžos rodiklis	Svoris	Svertinis nuosavybės grąžos rodiklis
2006	12,5	1	12,50
2007	16,9	2	33,8
2008	9,7	3	29,10
2009	-16,7	4	-66,8
2010	-11,8	5	-59,0
Viso:		15	-50,4
Svertinis vidurkis			-3,36

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Apskaičiuotas AB „Šiaulių banko“ nuosavybės grąžos svertinis vidurkis yra lygus $-3,36$. Remsimės prielaida, kad tolimesniuose skaičiavimuose šis rodiklis nesikeis visą analizuojamą laikotarpį.

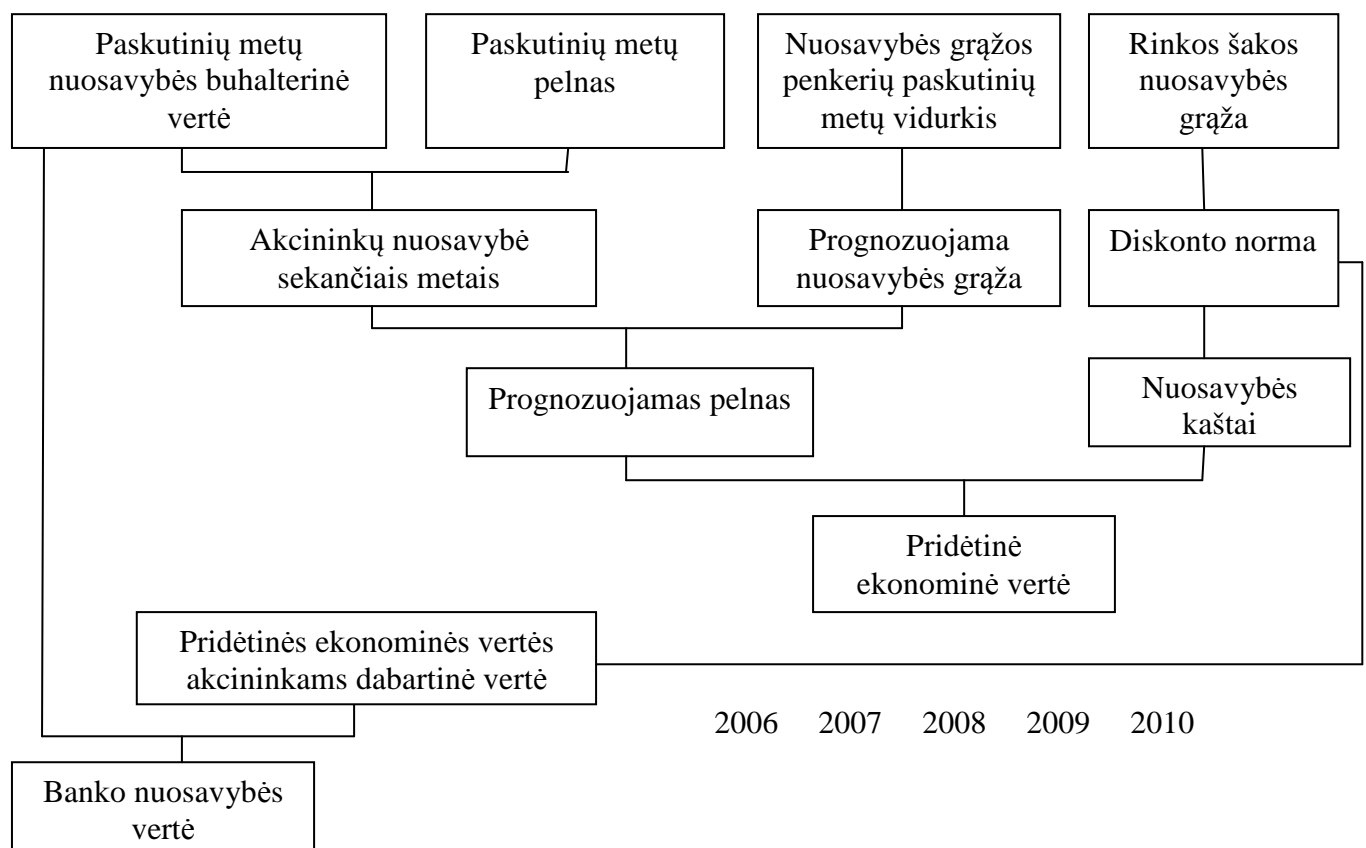
16 lentelė

AB „Šiaulių bankas“ prognozuojamos pridėtinės ekonominės vertės apskaičiavimas

Rodiklis	2011	2012	2013	2014	2015
Nuosavybės grąža	-3,36	-3,36	-3,36	-3,36	-3,36
Akcininkų nuosavybė, mln. Lt	204,585	202,848	199,038	192,358	185,718
Pelnas, mln. Lt	-6,9	-6,64	-6,42	-6,20	-6,0
Diskonto norma	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5
Pridėtinė ekonominė vertė, mln. Lt	-12,01	-11,6	-11,2	-10,8	-10,5
Dabartinė vertė, mln. Lt	-12,31	-11,9	-11,5	-11,1	-10,8

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

AB „Šiaulių banko“ penkerių metų dabartinė pridėtinė ekonominė vertė, naudojant $-2,50$ procento diskonto normą, lygi $-(-10,8$ mln. Lt.). Akcininkų nuosavybė apskaičiuojama prie praėjusių metų nuosavybės vertės pridėdant uždirbtą metų pelną.

40 pav. Banko vertės nustatymo pridėtinės ekonominės vertės metodu schema.

Šaltinis: modifikuota autorės, remiantis W. D. Miller Commercial bank valuation (1995)

Iš pateikto 40 paveikslo matome, kad norint apskaičiuoti banko vertę pridėtinės vertės metodu, reikia šių vertinamo banko rodiklių: paskutinių metų nuosavybės buhalterinės vertės, paskutinių metų pelno, nuosavybės grąžos penkerių paskutinių metų vidurkis, rinkos šakos nuosavybės grąžos penkerių paskutinių metų vidurkis. Turint šiuos duomenis, galima apskaičiuoti banko vertę

pridėtinės vertės akcininkams metodu. Paskutiniųjų penkerių metų vertinamo banko nuosavybės grąža yra reikalinga, kad prognozuoti nuosavybės grąžą per ateinančius penkerius metus. Prognozuojant nuosavybės grąžą daroma prielaida, kad laukiama nuosavybės grąža yra lygi svertiniam paskutiniųjų penkerių metų nuosavybės grąžos vidurkiui, paskutiniams metams suteikiant didesnę svorį. Akcininkų nuosavybės buhalterinė vertė sekančiais metais apskaičiuojama: paskutiniųjų metų akcininkų nuosavybės grąža sudėjus su paskutiniųjų metų grynuoju pelnu. Banko prognozuojamas pelnas apskaičiuojamas sekančių metų akcininkų nuosavybę, padauginus iš prognozuojamos nuosavybės grąžos. Nuosavybės kaštai apskaičiuojami ateinančių metų nuosavybės buhalterinę vertę padauginus iš diskonto normos. Diskonto norma apskaičiuojama remiantis visų bankų rinkoje nuosavybės grąža per paskutinius penkerius metus. Pridėtinė ekonominė vertė akcininkų nuosavybei apskaičiuojama iš prognozuojamo pelno atimant nuosavybės kaštus.

Prognozei naudojant pridėtinės ekonominės vertės metodą, kaip ir daugelis kitų modelių taip ir EVA turi trūkumų, būtų galima išskirti keletą šio metodo taikymo trukumų:

- 1) pagrindinis trūkumas tai, kad rodikliai skaičiuojami naudojant buhalterinių ataskaitų duomenis. Tačiau buhalterinė vertė gali žymiai skirtis nuo rinkos vertės, o tai negali atvaizduoti banko vertės akcininkams;
- 2) nėra būdų patikrinti ekonominės vertės metodu apskaičiavimo vertės tikslumo, kadangi nėra pateiktų prognozių dėl šakos atskirų koeficientų ar kitų rodiklių.

Apibendrinant tinkamo banko veiklos vertinimui modelio pasirinkimą, galime teigti, kad nėra vieno geriausio vertinimo metodo, kuris leistų tiksliai įvertinti prognozuojamą banko finansinę būklę ir rezultatus, trūksta vertinimo metodų pasirinkimo sistemos. Taikant vienus ar kitus prognozuojamus finansinės būklės vertinimo metodus susiduriama su įvairiais vertinimo metodų trūkumais bei vertinimo problemomis. Nepaisant to, kad šis metodas turi trūkumų (manau, kad visi metodai turi trukumų), šiame darbe rekomenduoju naudoti EVA metodą, nustatant banko vertę, nes kiti metodai neišmatuoja rizikos laipsnio, norint pasiekti tam tikrus finansinius rezultatus.

3.2. AB „Šiaulių bankas“ pelningumo valdymas ir riziką įtakojančių faktorių vertinimas.

Bankų pelningumą lemiantys veiksniai gali būti vidiniai ir išoriniai. Vidiniai veiksniai, lemiantys bankų pelningumą tai banko valdymo sprendimai, banko politikos tikslai. Zimmerman (1996) savo tyrimuose nustatė, kad banko valdymo sprendimai, o ypač dėl paskolų portfelio koncentracijos, labai svarbus veiksnys banko pelningumui. Taip pat didelį poveikį banko pelningumui daro turto ir įsipareigojimų valdymas, finansavimo valdymas, palūkanų išlaidų kontrolė. Pagrindinis išorės veiksnys lemiantis banko pelningumą – infliacija. Revell (1979), teigia, kad infliacijos poveikis labai didelis ir kenkia finansų sistemos stabilumui. Komerciniams bankams

infliacijos poveikis pasireiškia netiesiogiai per banko klientus (keičiasi įvairių finansinių paslaugų paklausa). Netikėtas infliacijos kilimas gali sukelti grynųjų pinigų srautų sunkumus skolininkams. Infliacija viena iš pagrindinių tarpininkų galinčių paveikti banko operacijas ir pelnus per palūkanų normas.

Banko veiklos pelningumas yra banko finansinio valdymo rezultatas, nulemtas sėkmingo arba nesėkmingo visų banko finansinio valdymo veiksnių naudojimo, pusiausvyros tarp banko prisiimtos finansinės rizikos ir banko veiklos pelningumo išlaikymo. Banko finansinis valdymas yra labai svarbus, kadangi finansinis valdymas – tai prognozės, kurios remiasi finansinės analizės rezultatais. Daugelio autorių nuomone (Gaidienė, (2005); Kancerevičius, (2004); Valakevičius, (2001)) pelningumo ir rizikos palyginimas yra reikalingas, norint nustatyti, koks turētu būti pelningumas, kuris kompensuotų riziką.

Finansinėms institucijoms dažnai tenka sudėtingas uždavinys – didinti pelną, nepatiriant didesnių išlaidų. Todėl būtina suprasti kokie veiksniai įtakoja pelningumą. Pagrindiniai rodikliai, kurie leidžia įvertinti banko pelningumą yra kapitalo grąžos (ROE) ir turto grąžos (ROA) rodikliai. Taikant TREND funkciją, ateities prognozėms nustatyti xx lentelėje apskaičiuojami AB „Šiaulių banko“ kapitalo grąžos ir turto grąžos rodikliai ateinantiems 3 metams.

17 lentelė

AB „Šiaulių banko“ turto grąžos ir kapitalo grąžos rodiklių dinamika 2006 – 2014 metais.

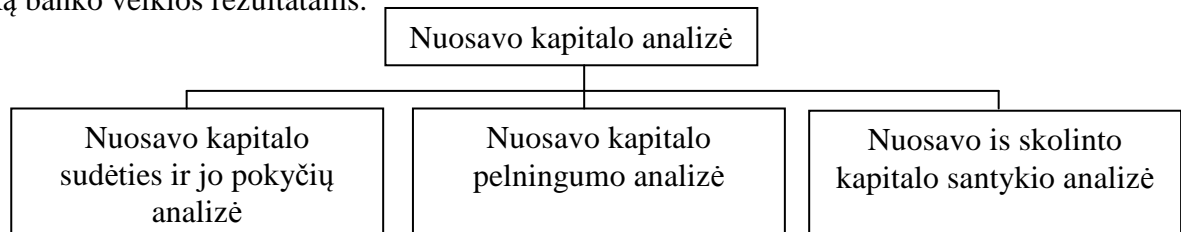
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*
Turto grąža (ROA)	1,01	1,35	1,33	-1,46	-1,03	0,54	-0,94	-1,29	-1,64
Kapitalo grąža (ROE)	12,5	16,9	9,7	-16,7	-11,8	4,98	-12,43	-16,70	-20,99

*-prognozuojamos reikšmės.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Iš 17 lentelėje pateiktų rodiklių pastebima, kad per 2006 – 2007 metus turto grąžos ir kapitalo grąžos rodikliai auga. Šiam didėjimui įtakos turi pelninga banko veikla per pastaruosius metus. Pasinaudojus TREND funkcija prognozei ateinantiems metams nustatyti, pastebimas turto ir kapitalo grąžos rodiklių mažėjimas. Turto grąžos rodiklis parodo, ar įmonė efektyviai naudoja savo turtą. Iš apskaičiuotų duomenų per 2006 – 2014* metų laikotarpį, pastebima, kad ROA (turto grąžos rodiklis) mažėja nuo 1,01% iki -1,64%, o tai reiškia, kad banko veikla buvo pelninga, o analizuojamu laikotarpiu nuo 2009m. ir ateityje pelningumas mažės. Atkreipiant dėmesį į kapitalo grąžos (ROE) rodiklį, galima teigti, kad jis yra labai svarbus akcininkams. Pagal kapitalo grąžos rodiklį akcininkai priima sprendimus dėl galimo kapitalo investavimo. Iš praėjusio laikotarpio pateiktų duomenų galima teigti, kad 2006 ir 2007 metais kapitalo grąža didėjo dėl grynojo pelno augimo. 2009 ir 2010 metais kapitalo grąža mažėjo dėl patirtų grynųjų nuostolių. J. Mackevičius et. al. (2007) siūlo atlikti nuosavo kapitalo kompleksinę analizę (41 pav.), autorė tam pritaria, nes kiekviena nuosavo kapitalo sudedamoji dalis turi įtakos įmonės veiklos efektyvumui ir

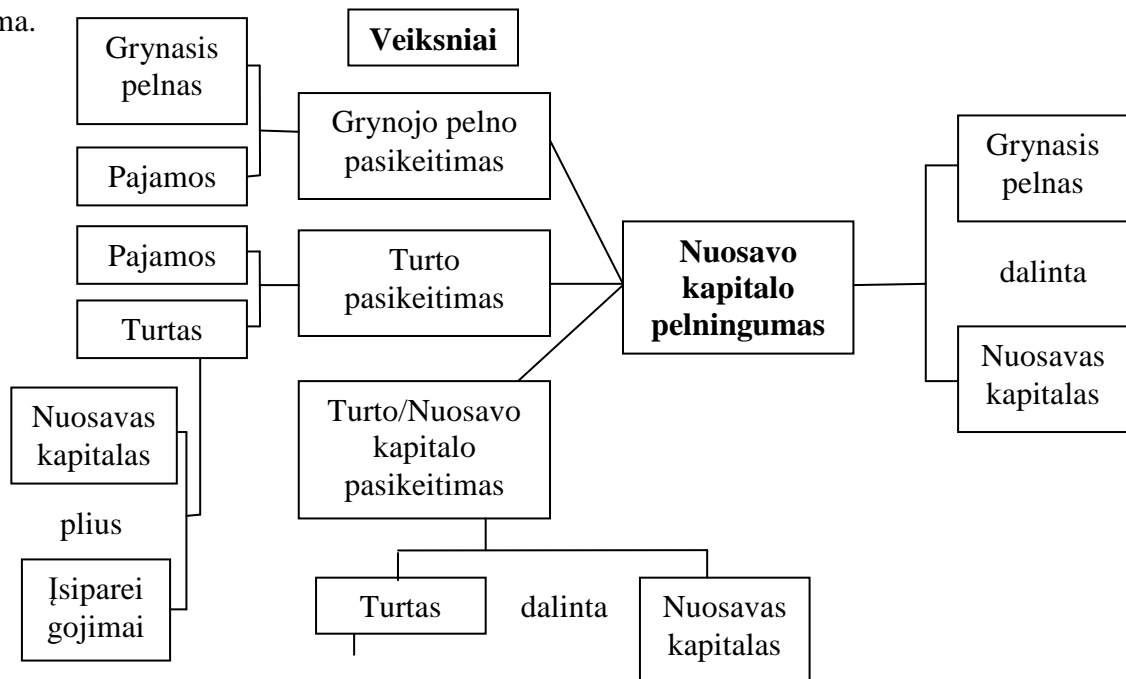
pelningumui. Todėl labai svarbu analizuoti nuosavą kapitalą ir jo sudedamųjų dalių pokyčius bei jų įtaką banko veiklos rezultatams.

41 pav. Nuosavo kapitalo kompleksinės analizės schema.

Šaltinis: J. Mackevičius, O. Molienė, D. Poškaitė „Nuosavo kapitalo kompleksinis analizės metodika“. (2007), 74p.

Nuosavo kapitalo pelningumo veiksnių analizė. Nuosavas kapitalas yra vienas svarbiausių rodiklių apibūdinančių finansinę įmonių būklę. Nuo jo dydžio sudėties ir struktūros bei jų pokyčių priklauso banko plėtra, konkurencingumas, teikiamų paslaugų apimtys ir kokybė. Efektyviausias būdas nuosavo kapitalo pelningumo veiksniams tirti yra Du Ponto piramidinė analizė. Pagal Berstein modelį nuosavo kapitalo pelningumas išreiškiamas: $((GP/PP)*(PP/T))/NK/T=GP/NK$. Paveiksle pavaizduota nuosavo kapitalo pelningumui darančių veiksnių įtakos apskaičiavimo schema.

42 pav. Veiksnių darančių įtaką nuosavo kapitalo pelningumui apskaičiavimo schema.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Pritaikysime šį modelį (42 pav.) AB „Šiaulių bankui“ ir išsiaiškinsime, nuo kokių pagrindinių veiksnių priklauso nuosavo kapitalo pelningumas AB „Šiaulių banke“.

18 lentelė

AB „Šiaulių bankas“ rodikliai 2006 – 2010 metais Berstein modeliui apskaičiuoti

Rodikliai	2006	2007	2008	2009	2010
Grynasis pelnas	13 651	27 248	17 525	-30 114	-24 149
Turtas	1 350 304	2 013 146	2 049 685	2 059 270	2 334 654
Nuosavas kapitalas	109 039	161 033	180 358	180 358	204 858
Pajamos	30 349	37 574	42 734	27 596	28 839

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių bankas“ duomenimis.

2006 m. – NKP = $0,4498 \cdot 0,022 / 0,081 = 0,125$;

2007 m. – NKP = $0,7251 \cdot 0,018 / 0,079 = 0,169$;

2008 m. – NKP = $0,4101 \cdot 0,021 / 0,088 = 0,097$;

2009 m. – NKP = $-1,091 \cdot 0,013 / 0,087 = -0,167$;

2010 m. – NKP = $-0,837 \cdot 0,012 / 0,088 = -0,118$.

Iš pateiktų skaičiavimų per analizuojamą laikotarpį mažėjant grynojo pelningumo rodikliui 1,29 punktais (-0,837 – 0,4498), o nuosavo kapitalo dalies visame turte sumažėjus 0,09 punktais, rezultate gaunamas nuosavo kapitalo pelningumo rodiklių minimalus padidėjimas 0,007 punktais. 2006 – 2010 m. rezultatai rodo, kad viso turto gražos rodiklis mažėja, ir 2010m. sudarė 1,2% t.y. 1 procentiniu punktu mažesnis už 2006 metų rodiklį. Taigi galime daryti išvadą, kad didžiausią įtaką kapitalo pelningumo rodiklio sumažėjimui turėjo banko skolintų lėšų mažėjimas lyginant su nuosavomis lėšomis bei nuo 2007 metų sparčiai mažėjančiu pardavimų pelningumu. Toliau analizuojant nuosavo kapitalo pelningumą vertėtų atlikti faktorinę finansinės būklės pasikeitimo analizę DU PONTO metodu (skaičiavimai pateikti 13 priede, analizė 50 - 51p.).

Apibendrinant galime teigti, kad bankas turi išlaikyti tokį rizikos lygį, kad sugebėtų bet kuriuo momentu vykdyti Lietuvos banko nustatytus riziką ribojančius normatyvus, bei garantuotų stabilią veiklą. Analizuojant „AB Šiaulių banko“ veiklos rodiklius pastebima, kad AB „Šiaulių bankas“ vykdo visus Lietuvos banko nustatytus normatyvus. Pelningam bankui yra didesnės galimybės išsilaikyti konkurencinėje kovoje. Aštrėjanti konkurencija tarp komercinių bankų skatina atsisakyti tradicinių ir paprastų banko veiklos valdymo būdų, ir siūlo taikyti skaičiavimus, kurie būtų grindžiami rizikos valdymo metodais. To pasekoje, rizikos vertinimo metodų taikymas gali būti pagrindas formuojant bankų rizikos valdymo kryptis.

3.3. Banko veiklos tobulinimo prielaidos netradicinėje veikloje.

Potenciali bankų veiklos diversifikacija, kaip teigiama mokslinėje literatūroje duoda naudą, nes bankai stengiasi prisiimti kuo mažiau rizikos, gaudami pajamas už kitokio pobūdžio finansinį tarpininkavimą.

Būtų galima išskirti keletą vertybinių popierių pranašumų prieš tradicinę bankininkystę. Tai - likvidumas, mažesnės sąnaudos, lankstumas.

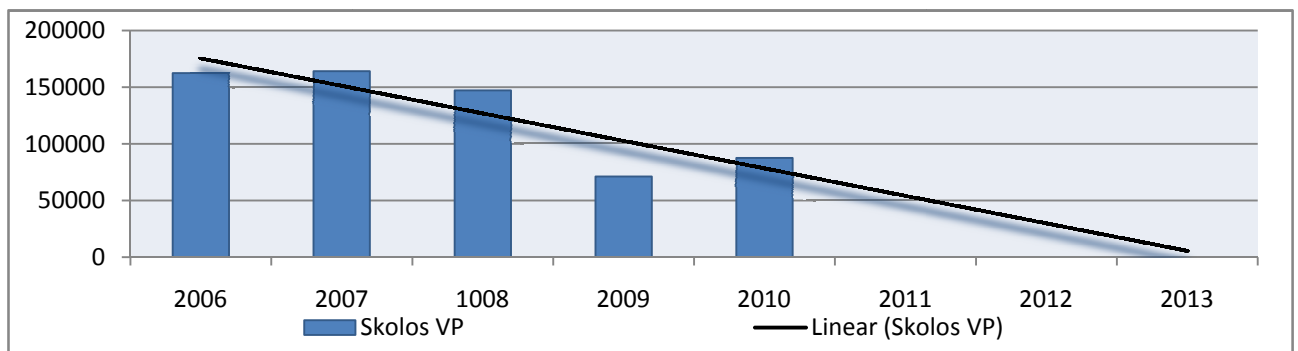
Tradicinės bankininkystės paslaugų paklausos mažėjimas – natūralus procesas. Techninės naujovės, vartotojo besikeičiantys poreikiai, naujų paslaugų (produktų) atsiradimas išstumia senas paslaugas, kurios nebepatrauklios vartotojams. Stiprėjant konkurencijai tarp bankų, diegiamos naujos technologijos, kuriamos naujos modernios paslaugos bankus priverčia keisti paslaugas ir atsižvelgti į klientų norus ir lūkesčius. Kitaip bankas veiks nesukurdamas pridėtinės ekonominės vertės. Išanalizavus AB „Šiaulių bankas“ investicijų struktūrą (analitinėje dalyje) galime teigti, kad

AB „Šiaulių banko“ investiciniame portfelyje daugiausia dominuoja skolos vertybiniai popieriai ir investicijos į antrinių bendrovių nuosavybės vertybinius popierius. Iš to seka, kad AB „Šiaulių bankas“ laikosi pasyvios portfelio valdymo strategijos. Pasyvus vertybinių popierių valdymas riboja banko galimybes teikti pakankamai kvalifikuotas paslaugas, sudarant kliento vertybinių popierių portfelį. Pasyvios strategijos privalumai gali būti šie: pigumas, paprastumas, skaidrumas ir mažas rizikingumas.

Daugelio autorių nuomone (Kancerevičius (2004); Gaidienė (1998); Valakevičius (2001)) pelningumo ir rizikos palyginimas yra reikalingas, norint nustatyti, koks turi būti pelningumas, kuris kompensuotų riziką. Sudarius VVP, reikia atlikti jo įvertinimą, tai yra apskaičiuoti jo riziką ir laukiamas pajamas.

AB „Šiaulių banko“ investicinėje veikloje svarbiausios pageidaujamos VP charakteristikos yra likvidumas ir pelningumas. Likvidumui teikiama didesnė reikšmė nei pelningumui. AB „Šiaulių banko“ VP portfeliuose vyrauja ilgalaikės investicijos, kadangi banko aktyvumas labiau susijęs su dukterinių bendrovių kūrimu atitinkamose finansų srityje, tokiose kaip išperkamoji nuoma faktoringas ir kt.

Besiplečianti finansų rinka, nuolat auganti konkurencija ir sudėtingėjanti įsipareigojimų struktūra (didesnė valiutinė diversifikacija, ilgesnis įsipareigojimų terminas, sudėtingesni lėšų pritraukimo kanalai) bankus verčia tobulinti investavimo politiką. Kalinauskas (2003) teigia, kad daugiausia dėmesio reikėtų sutelkti į investavimo ciklą. Investavimo grandžių tobulinimas yra esminis veiksnys gerinantis visą investavimo procesą.

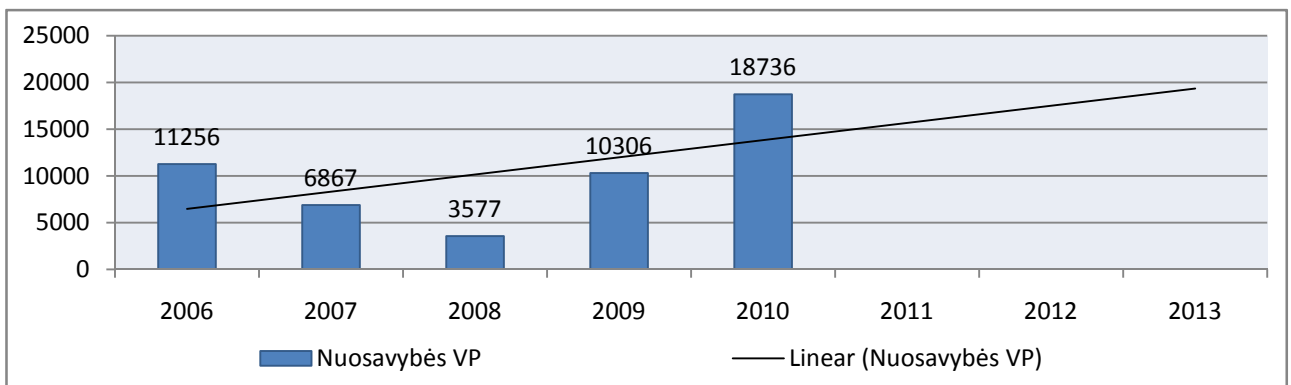

43 pav. Prognozuojama banko investicijų struktūra į skolos VP 2011 - 2013m., tūkst., Lt.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Prognozuojant banko investicijų į skolos VP struktūrą ateinantiems trimis metams, pastebime, kad bankas mažins investicijas į skolos VP (tai rodo 43pav. trendo linijos). Prognozuojant remtasi 2006 – 2010 metų duomenimis, iš to seka, kad bankas 2011 metais turėtų būti investavęs apie 50 tūkst., Lt į skolos VP.

Prognozuojant banko investicijas į nuosavybės VP ateinantiems trimis metams, pastebime, kad bankas didins investicijas į nuosavybės VP (tai rodo 44 pav. trendo linijos). Prognozuojant remtasi

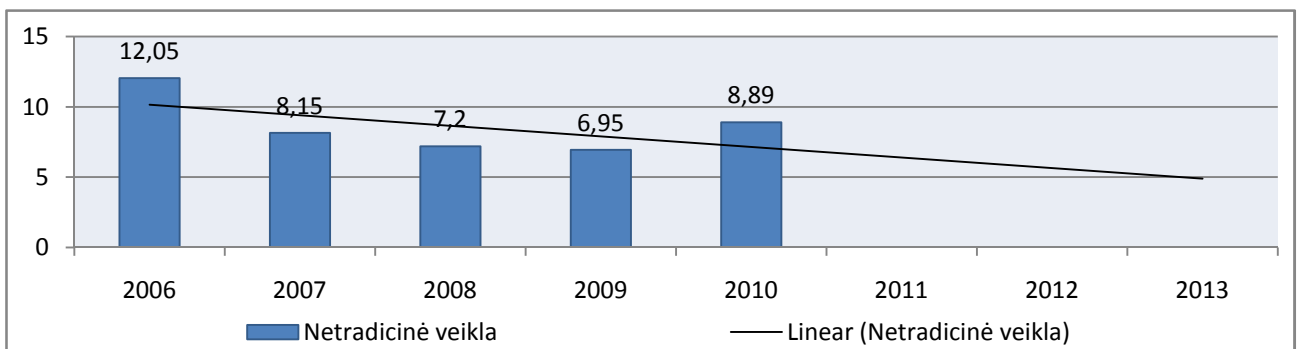
2006 – 2010 metų duomenimis, iš to seka, kad bankas 2011 metais turėtų būti investavęs apie 15,5 tūkst., litų į nuosavybės VP.

44 pav. Prognozuojama banko investicijų struktūra į nuosavybės VP 2011-2013m. tūkst., Lt.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Šiaulių banko“ duomenimis.

Siekti investicinių tikslų trukdo nuolat kintanti teisinė aplinka. Tai vienas iš pagrindinių išorės nestabilumo veiksnių. Šie pokyčiai neišvengiami, kadangi šalies ūkis derina savo teisinę bazę su tarptautinės teisės reikalavimais. Ši nestabilumo veiksnį būtų galima sušvelninti iš anksto informavus rinkos dalyvius apie numatomus teisinės bazės pokyčius bei jų įtraukimo į aktyvius įstatymų projektų svarstymus ir baigiant išsamiais įstatymų išaiškinimais dar iki jų įsigaliojimo.

45 paveiksle pateikta AB „Šiaulių banko“ netradicinės veiklos prognozės 2011 - 2013m., galime teigti, kad bankas išliks ištikimas tradicinei bankininkystei, o veikla netradicinėje aplinkoje prognozuojama lėtėjanti, ši veikla 2011 metais turėtų užimti 6,5% banko veiklos. Vėliau taip pat netradicinė banko veikla mažės 2012m. – 6%, 2013m. – 5,5%.

45 pav. AB „Šiaulių banko“ netradicinės veiklos prognozės 2011 - 2013m. bendroje jo veikloje, %.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus.

Pasak Kraujalio (2001) įvertinus Lietuvos VP rinkos perspektyvas ir trūkumus, pastebima, kad galima tikėtis rinkos stiprėjimo ir didesnio užsienio investicijų dėmesio. Bankai turėtų įvertinti investicinės veiklos potencialą ir atitinkamai koreguoti savo tikslus. Pagrindinės kryptys skatinančios Lietuvos bankų veiklą VP rinkoje, būtų šios:

- fizinių ir juridinių asmenų skatinimas naudotis bankų siūlomomis investicinėmis paslaugomis;
- rinkos stabilumo ir patikimumo garantijos;
- likvidumo kapitalo rinkoje palaikymas.

Apibendrinant galima teigti, kad bankui sudarant savo investicijų portfelį, tikslinga jį išskaidyti į dvi dalis:

- 1) sudarytą pagal bendrus strateginius banko tikslus (didelės banko investicijos i šalies Vyriausybės vertybinius popierius, siekiant garantuoti banko aktyvų likvidumą);*
- 2) sudaryta pagal teorinius vertybinių popierių pasirinkimo kriterijus. Ši dalis turėtų optimizuoti bendra banko investicijų vertybiniu popierių portfelį ir garantuoti pakankamą pelningumą esant apibrėžtai investicijų rizikai.*

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Šiuolaikinis komercinis bankas yra sudėtingas finansinis ir ekonominis sistemos vienetas, todėl ji turėtų būti vertinama kaip sistema, kuri turi savo tikslus, uždavinius ir funkcijas.

1. Atlikta įvairių užsienio ir Lietuvos autorių literatūros analizė nagrinėjanti komercinių bankų veiklos efektyvumo vertinimo problematiką parodė, kad nėra parengto viso apimančio komercinių bankų veiklos efektyvumo vertinimo modelio, leidžiančio kompleksiskai vertinti bankų veiklos efektyvumo vertinimo seką. Nėra vieningos nuomonės, metodikos, kaip reikėtų vertinti banko veiklos efektyvumą. Reikia skaičiuoti kuo daugiau ir įvairių rodiklių, kurie padėtų susidaryti kuo išsamesnį banko veiklos modelį. Vertinant banką, svarbūs ir kokybiniai aspektai: šalies ir verslo šakos perspektyvos, konkurencija, verslo skaidrumas, vadovų kompetencija. Kaip teigia daugelis autorių norint palaikyti Lietuvos finansų rinkos stabilumą būtinas bankų reguliavimas. Pagrindiniai priežiūros tikslai susiję su banko sistemos stabilumo užtikrinimu, indėlių apsauga ir kreditorių interesais, sisteminės bankų krizės ir bankų žlugimo apsauga. Bankininkystė yra tiesiogiai susijusi su įvairiomis finansinėmis rizikomis. Pagrindinį rizikos valdymo tikslą galėtume išreikšti kaip būdą užkirsti kelią galimiems nepageidaujamiems reiškiniams. Likvidumo valdymas – sudėtingas procesas. Dažniausiai vartojamos dvi kapitalo pakankamumo įvertinimo sistemos – banko savų ir skolintų lėšų santykio ir aktyvų, įvertintų pagal rizikos laipsnį, santykio. Pagrindinės kapitalo funkcijos: apsauginė, operatyvinė, reguliavimo. Investuotojas – pirmiausia turi nuspręsti, kiek ir kokios rizikos jis pajėgus prisiimti. Investuotojas visada teiks pirmenybę portfeliui, kuris yra mažiau rizikingas ir, iš kurio tikisi gauti daugiau pajamų, lygindamas keletą investicinių portfelių.

2. Apibendrinant AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“ riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizę, galime teigti, kad šalies bankininkystei susidūrus su finansinės krizės iššūkiais AB „Šiaulių bankas“, AB „Snoro bankas“ vykdė visus Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus. Įvertinus AB „Šiaulių banką“ pagal naują siūlomą Bazelis III metodiką, galime teigti, kad bankas sugebės įvykdyti tik vieną rodiklį minimalus bendrojo nuosavo kapitalo rodiklį, kadangi Lietuvos bankai kaip ir AB „Šiaulių bankas“ pasižymi stipriu I lygio kapitalu. Grynojo stabilaus finansavimo rodiklio AB „Šiaulių bankas“ kaip ir visi kiti Lietuvos komerciniai bankai neįvykdytų.

3. Atlikus AB „Šiaulių bankas“ finansinės padėties tarp kitų šalies komercinių bankų, AB „Šiaulių banko“ ir AB „Snoro banko“ balanso, pelno (nuostolio) vertikaliasias ir horizontaliasias analizes, santykinių rodiklių analizę, įvertinus išlaidų struktūros rodiklius, atlikus pajamų ir pelno priklausomybės analizę, įvertinus bankroto riziką, įvertinus banko netradicinę veiklą galima daryti šias išvadas: Lietuvos bankų sektoriui būdinga didelė koncentracija – trys didžiausi bankai⁷ - kontroliuoja 85% rinkos. AB „Šiaulių bankas“ užėmė 3,9% paskolų rinkos. Didžiąją dalį AB

⁷ AB „SEB bankas“, AB „Swedbank“, AB „DnB bankas“.

„Šiaulių banko“ paskolų sudarė juridiniams asmenims suteiktos paskolos. AB „Šiaulių bankas“ užėmė 5% indėlių rinkos. Didesnę dalį indėliuose visą analizuojamą laikotarpį sudarė terminuoti indėliai vidutiniškai 76,9% visų indėlių. Atlikus horizontaliąją pelno (nuostolio) ataskaitą galime teigti, kad finansinė krizė stipriai paveikė ne tik visas ūkio šakas Lietuvoje, bet ir bankus. AB „Šiaulių bankas“ 2009m. patyrė 30,1 mln., litų grynojo nuostolio, 2010m. 24,1 mln. litų grynojo nuostolio, tuo tarpu AB „Snoro bankas“ dirbo pelningai 2009m. uždirbo 8,7 mln., litų grynojo pelno, 2010m. uždirbo 9,9 mln., litų grynojo pelno. Pagrindinė AB „Šiaulių banko“ bei AB „Snoro banko“ veiklos finansinių rezultatų blogėjimo priežastis specialiųjų atidėjinių blogoms paskoloms sudarymas. Atlikus horizontaliąją balanso analizę galime teigti, kad per visą analizuojamą laikotarpį abiejuose bankuose sparčiai augo turtas (AB „Šiaulių banke“ – 72,8%, AB „Snoro banke“ – 81,8%) bei įsipareigojimai (AB „Šiaulių banke“ – 73,5%, AB „Snoro banke“ – 80,5%). Turto augimą labiausiai įtakojo klientams suteiktų paskolų spartus augimas (AB „Šiaulių banke“ – 84,5%, AB „Snoro banke“ – 171,9%). Atlikus vertikaliąją pelno (nuostolio) ataskaitą galime teigti, kad kasmet vidutiniškai po 3,4% didėjančios palūkanų išlaidos bankams AB „Šiaulių bankui“ ir AB „Snoro bankui“ uždirba palūkanų pajamas su vis didesnėmis sąnaudomis. Atlikus vertikaliąją balanso analizę galime teigti, kad didžiausią dalį turto struktūroje sudaro klientams suteiktų paskolų dalis visame banko turte. Per visą analizuojamą laikotarpį AB „Šiaulių banke“ klientams suteiktų paskolų dalis banko turte išaugo 4,5% ir siekė 71% viso turto, AB „Snoro banke“ augo 18,2% ir siekė 55,2% viso turto. Didžiausią dalį įsipareigojimuose sudaro klientams mokėtinos sumos. Per visą analizuojamą laikotarpį klientams mokėtinos sumos dalis įsipareigojimuose augo AB „Šiaulių banke“ 3,39% ir siekė 71,63% visų įsipareigojimų, AB „Snoro banke“ augo 10,45% ir siekė 89,91% visų įsipareigojimų. Atlikus santykinį rodiklių analizę galime daryti šias išvadas: apibendrinant AB „Šiaulių banko“ 2006 – 2010m. pelningumo rodiklius nebuvo pastebėta didelio atotrūkio tarp ROA ir ROE rodiklių, tai galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ susitvarko su mokumo rizika ir ją tinkamai valdo. Taip pat iš kitų rodiklių galime daryti šias išvadas: bankas finansavo savo veiklą kitais finansavimo šaltiniais (ne indėliais) už kuriuos mokėjo žemas palūkanas ir uždirbo pakankamai palūkanų už išduotas paskolas, bankas sugebėjo daugiau uždirbti palūkanų pajamų iš viso turto, buvo efektyviai išvystyta kita pajamas uždirbanti veikla, sparčiai mažėjo veiklos išlaidas, didėjo investicijų pelningumas lyginant su AB „Snoro banku“ bei kitais Lietuvos komerciniais bankais. Problemos: bankas naudojo brangesnius veiklos finansavimo šaltinius, prasčiau valdė turimus įsipareigojimus, brangiau kainavo vienas įsipareigojimų litas lyginant su AB „Snoro banku“ bei kitais Lietuvos komerciniais bankais. AB „Šiaulių banke“, AB „Snoro banke“ bei kituose Lietuvos komerciniuose bankuose analizuojamu laikotarpiu buvo efektyvi aktyvų – pasyvų struktūra. Apibendrinant apskaičiuotus efektyvumo rodiklius galime teigti, kad AB „Šiaulių banke“ yra griežta atlyginimų ir kitų išmokų darbuotojams kontrolė lyginant

su AB „Snoro banku“ bei Lietuvos komerciniais bankais. AB „Šiaulių bankas“ sunkiau pritraukia ir mažiau efektyviai panaudoja finansinius išteklius už AB „Snoro banką“ bei Lietuvos komercinius bankus. Bankai (AB „Šiaulių bankas“, AB „Snoro bankas“) siekdami didesnio pelningumo, prisėmė per didelę kredito riziką, neįvertino galimų nuostolių. Apibendrinant apskaičiuotus finansinio svarto rodiklius galime teigti, kad AB „Šiaulių bankas“ formuodamas banko kapitalo bei veiklos finansavimo politiką prisiima žemesnę banko kapitalo riziką, bankas prisiėmęs mažesnius įsipareigojimus, bei prisiėmęs žemesnę banko kapitalo riziką, bankas patiria mažesnę riziką, padengiant įsipareigojimus ir sunkumus, gaunant pakankamai lėšų tolimesnei banko plėtrai, lyginant su bendru šakos finansinio svarto koeficientu bei AB „Snoro banku“. AB „Snoro banko“ bei AB „Šiaulių banko“ paskolų portfelio kokybė blogėjo sparčiau negu bendras šalies komercinių bankų, neišvengta su tuo susijusios rizikos ir paskolų portfelio kokybės blogėjimo. Apibendrinant AB „Šiaulių banko“ išlaidų struktūros rodiklius, galime daryti šias išvadas: kiekvienais metais reikia mažiau išlaidų paskoloms administruoti, bankas kasmet vis mažiau investuoja į žmogiškąją kapitalą, amortizacijos išlaidos mažėjo sparčiau negu iš pagrindinės veiklos uždirbamas pelnas bei didžiausia priklausomybė yra tarp paslaugų ir komisinių pajamų ir grynojo pelno. Apibendrinant apskaičiuotą AB „Šiaulių banko“ Bonity indeksą, galime daryti išvadą, kad 2010 – iaisiais Bonity indeksas rodo, kad AB „Šiaulių banko“ padidėjusi bankroto tikimybės rizika. Apibendrinant banko veiklą netradicinėje veikloje, atlikta banko investicijų struktūros analizė atskleidė, kad AB „Šiaulių bankas“ naudoja pasyvią investavimo strategiją. Daugiausia dėmesio skiria skolos vertybiniams popieriams, nes investuojant į Vyriausybės vertybinius popierius, bankas siekė garantuoti banko aktyvų likvidumą. Nuosavybės vertybinių popierių rinkoje bankas daugiausia investavo į dukterines įmonės, ir siekė būti kuo labiau nepriklausomas nuo nepalankių pokyčių tam tikroje veikloje.

4. Apibendrinant tinkamo banko veiklos vertinimui modelio pasirinkimą, galime teigti, kad nėra vieno geriausio vertinimo metodo, kuris leistų tiksliai įvertinti prognozuojamą banko finansinę būklę ir rezultatus, trūksta vertinimo metodų pasirinkimo sistemos. Taikant vienus ar kitus prognozuojamus finansinės būklės vertinimo metodus susiduriama su įvairiais vertinimo metodų trūkumais bei vertinimo problemomis. Nepaisant to, kad šis metodas turi trūkumų (manau, kad visi metodai turi trūkumų), šiame darbe rekomenduoju naudoti EVA metodą, nustatant banko vertę, nes kiti metodai neišmatuoja rizikos laipsnio, norint pasiekti tam tikrus finansinius rezultatus. Apibendrinant galime teigti, kad bankas turi išlaikyti tokį rizikos lygį, kad sugebėtų bet kuriuo momentu vykdyti Lietuvos banko nustatytus riziką ribojančius normatyvus, bei garantuotą stabilią veiklą. Pelningam bankui yra didesnė galimybės išsilaikyti konkurencinėje kovoje. Aštrėjanti konkurencija tarp komercinių bankų skatina atsisakyti tradicinių ir paprastų banko veiklos valdymo būdų, ir siūlo taikyti skaičiavimus, kurie būtų grindžiami rizikos valdymo metodais. Apibendrinant galima teigti, kad bankui sudarant savo investicijų portfelį, tikslinga jį išskaidyti į dvi dalis:

- 1) sudarytą pagal bendrus strateginius banko tikslus (didelės banko investicijos i šalies Vyriausybės vertybinius popierius, siekiant garantuoti banko aktyvų likvidumą);
- 2) sudaryta pagal teorinius vertybinių popierių pasirinkimo kriterijus. Ši dalis turėtų optimizuoti bendra banko investicijų vertybiniu popierių portfelį ir garantuoti pakankamą pelningumą esant apibrėžtai investicijų rizikai.

Atlikta analizė ir darbo išvados leidžia patvirtinti moksliniame darbe suformuluotą hipotezę, kad komercinio banko veiklos priežiūra neužtikrina ir negarantuoja, kad bankas nebankrutuos, efektyviai veikiantys bankai, gali bankrutuoti.

LITERATŪRA

1. AB „Snoro banko“ 2006 – 2010 metų finansinės ataskaitos. [žiūrėta 2012-01-15]. Prieiga per internetą: <http://nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=news&op2=print&news_id=21>.
2. Aleknevičienė, A., Deltuvaitė, V. (2008). „Lietuvos bankų sektoriaus efektyvumas: empirinis tyrimas“. Kaunas: LŽŪŪ. Socialiniai mokslai, Nr. 79(32).
3. Basel Committee on Banking Supervision. (2010). „Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring“. Bank for International Settlements, December.
4. BBPK Dokumentų rinkinys – I tomas: *Pagrindiniai priežiūros metodai*. [žiūrėta 2012-01-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.bis.org/publ/bcbcs002.htm>>.
5. Беликов, И. (2010). „Как управляют рисками“. Москва: журнал „Финансовый директор“. Нр.9
6. Buckiūnienė, O. (2005). *Ūkio subjektų finansai*. Vilnius: Vilniaus kolegija.
7. Buckiūnienė, O., Meidūnas, V. Puzinauskas P. (2003). *Lietuvos finansų sistema*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
8. Buckiūnienė, O., Pikelienė, A. (2011). *Rizikos valdymas*. Vilnius: Vilniaus kolegija.
9. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2009). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
10. Bužinskienė, R., Karalevičienė, J. (2011). „Modernių bankroto diagnozavimo modelių taikymas įmonėje“. Šiauliai: Šiaulių Universitetas. Journal of Management. Nr. 2(19).
11. Cibulskienė, D., Butkus, M. (2009). *Investicijų ekonomika: finansinės investicijos*. Šiauliai: Šiaulių Univeritetas.
12. Cibulskienė, D., Grigaliūnienė, Ž. *Fundamentinių ir techninių veiksnių įtaka vertybinių popierių portfelio formavimui*. [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: <[http://smf.su.lt/documents/konferencijos/Galvanauskas/2006/Leidiny%202\(7\)/Cibulskiene_Grigalieniene.pdf](http://smf.su.lt/documents/konferencijos/Galvanauskas/2006/Leidiny%202(7)/Cibulskiene_Grigalieniene.pdf)>.
13. Ciuhureanu, A.T. (2005). „Importanta managementului riscului de firma in conditule schimbarii meduilui de afaceri“. Sibui:Cotidianul Tribuna, no 4240.
14. Цеврук, В.Т. (1994). *Банковский риск*. Москва: Дело, лтд, 72с.
15. Цеврук, В.Т. *Сущност и виды банковского капитала*. [žiūrėta 2012-01-23]. Prieiga per internetą: <www.bankworks.ru/view-article.php?id=110>.
16. Chmieliauskienė, M. (2006). *Ekonominės pridėtinės vertės modelis ir jo nauda SVV*. Vilnius: Vytauto Didžiojo Universitetas.
17. Cross, A., (2008). „Bankų rizikos nustatymo metodus patikrins gyvenimas“. Vilnius: „Verslo žinios“, Nr. 220, 16p. 2008.11.19.

18. Damodaran, A., (2011). „*Risk Premiums: Looking Backwards and Forwards*“. New York, October, 2011.
19. Drury, C. (1992). *Management and Cost Accounting*. London: Chapman & Hall.
20. Dubauskas, G. (2001). *Tarptautiniai finansai*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
21. Dudzevičiūtė, G. (2004). *Vertybinių popierių sudarymas ir vertinimas*. Vilnius: Verslas: teorija ir praktika. Nr.3
22. Dzikevičius, A. *Kredito rizika ir jos valdymas komerciniame banke*. [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: <<http://manoinvesticijos.lt/pics/file/kredito%20rizika%20ir%20jos%20valdymas%202003%20su%20LS.pdf>>.
23. Dzizevičiūtė, L. *Kredito rizikos vertinimo bankuose ypatumai: vertinimo balais modelių taikymas Lietuvos bankuose*. [žiūrėta: 2011-12-24]. Prieiga per internetą: <<http://212.59.24.64/Kredito%20rizika/Individualus%20skolininkai/Scoringas/sc36.pdf>>.
24. ECB, (2010). „*Recent Developments in Supervisory Structures*“. Frankfurt Main, Oktober.
25. Europos komisija, (2011). „*Europos Parlamento ir tarybos reglamentas dėl rizikos ribojimo reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms*“. Briuselis, 2011 07 20, I dalis.
26. Enhancing Bank Transparency. (1998) „*Basel: Bank for International Settlements*“. Basel Committee on Banking Supervision. September 1998, No.41.
27. Fernandez, V. (2001). „*EVA and Cash Value Not Measure Shareholder Value Creation*“. IMA Journal of management mathematics May 23 (17).
28. Gaidienė, Z. (1995). *Finansų valdymas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.
29. Ginevičius, R., Podvieszko, A., (2011). „*A Framework of evaluation of Commercial Banks*“. Intellectual Economics. No.: 1(9), p. 37 – 53.
30. Haubrich, G. J. *Risk Management and Financial Crises*. [žiūrėta 2011-10-15]. Prieiga per internetą: <http://econpapers.hhs.se/article/fipfedcec/y_3A2001_3Ai_3Afeb1.htm>.
31. Hagstrom, R.G. (2008). *Voreno Bafeto kelias*. Kaunas: UAB „Luceo“.
32. Haraty, F., Lim, M. H., Wunsch, D. C. (2002). *Signed grapos for portfelio anglysis in risk management*. IMA Journal of management mathematics. Nr. 13.
33. Isaic-Maniu, I. *Masurarea si analiza statistika a riscului in Romania. Suport de curs*. [žiūrėta 2011-11-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=206&idb=cap.4>>.
34. Ivaškevičius, D., Sakalas, A. (1997). *Bankų vadyba*. Kaunas: KTU Technologija.
35. Jurgutis, V. (1940). *Bankai*. Kaunas: Šviesa.

36. Kalinauskas, V. (2003). „*Investicijų į vertybinius popierius Lietuvoje valdymas ir tobulinimas*“. Kaunas: Pinigų studijos 3.
37. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex leidykla.
38. Karpickaitė, Z.I., Šutienė, K. *Verslo rizikos problemas sprendžia matematikai*. [žiūrėta 2012-01-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.fmf.lt/ft/studiju-programos/taikomoji-matematika/S-16909/straipsnis?name=S-16909&1=5&p=1>>.
39. Katkus, V. (2000). *Šiuolaikinės bankininkystės principai*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės draudimo ir finansų institutas.
40. Kraujalis, Š. (2001). „*Lietuvos bankų investavimo kriterijai*“. Kaunas: Pinigų studijos. 2001/4, 5-16p.
41. Kropas, S. *Apie kokią bankininkystę nuolat kalbame*. [žiūrėta 2012-02-25]. Prieiga per internetą: < <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/skropas-apie-kokia-bankininkyste-nuolat-kalbame.d?id=28951549>>.
42. Kropas, S. *Lietuvos finansų sektoriaus priežiūros reforma žvelgiant iš bankų sektoriaus perspektyvos*. [žiūrėta 2012-03-09]. Prieiga per internetą: <http://www.lba.lt/go.php/lit/Lietuvos_finansu_sektorius_prieziuros_r/464>.
43. Kudinska, M. (2002). „*Liquidity of Bank and Methods of its Management*“. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai 23.
44. Kudinska, M. (2005). „*Problem of ownership capital adequacy in bank*“. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai 35.
45. Kvedaraitė, V. (1997). *Įmonės finansų valdymas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
46. Lazauskas, J. (2005). *Įmonių ūkinės ir komercinės veiklos ekonominė analizė*. Vilnius: Technika.
47. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 19 d. nutarimas Nr. 580 Dėl Lietuvos Respublikos finansų rinkos priežiūros institucijų sujungimo koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2010, Nr. 61-2991.
48. Lileikienė, L., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
49. Legenzova, R. (2001). *Verslo vertinimo metodai ir jų taikymo Lietuvoje specifika*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai 17, p.31 – 36.
50. Levy, H. (1996). *Introduction to investment*. United States of America: South Western College Publishing.
51. Lietuvos bankas (2010). „*Dėl visuomenės skelbiamos informacijos reikalavimų patvirtinimo*“. Lietuva: 2010 10 21, Nr.: 03-132.

52. Lietuvos bankas. *Bazelis III įgyvendinimas ir veikimas Lietuvoje*. [žiūrėta 2012-01-22]. Prieiga per internetą: < www.evershedssaladzius.lt/en>.
53. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 151, 2002-11-28. *Metodinės rekomendacijos bankams dėl vidinių rinkos rizikos vertinimo modelių taikymo*. [žiūrėta 2011-11-15]. Prieiga per internetą: <www.lbank.lt/doc/word/021128rekom.doc>.
54. LR komercinių bankų įstatymas 1996m. gruodžio 21d. Nr. 1-720. Teisės aktų rinkiniai Vilnius: LB, 1998
55. LR komercinių bankų įstatymas 2004m. kovo 30d. Nr. IX-2085. Teisės aktų rinkiniai Vilnius: LB, 2008
56. Mackevičius, J., Molienė, O., Poškaitė, D. (2007). „*Nuosavo kapitalo kompleksinės analizės metodika*“. Vilnius: Verslas: teorija ir praktika. Nr.: 2, 73 – 81p.
57. Malkiel, G. B., Ellis, D.C.(2011). *Investavimo principai*. Kaunas: 7strategijos.
58. Martinkus, B. (2000). Aiškinamasis įmonės vadybos terminų žodynas. Kaunas: Technologija.
59. Masilionis, D. (1998). *Banko finansinės ataskaitos*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės draudimo ir finansų institutas.
60. Mituzienė, R. (2005). *Finansų pagrindai*. Šiauliai: Šiaulių kolegijos leidybos centras.
61. Мицхаилов, А.М. (2003). *Рискология: управления рисками*. Москва:Егзамен, 384с.
62. Никишин, А.В. (2001). *Регулирование Центральным банком деятельности кредитных организаций*. Москва:дисертация 158с. РГБ, 61:02-8/643-Х.
63. Norvaišienė, R. (2004). *Įmonės investicijų valdymas*. Kaunas: Technologija.
64. Obi, C. P. (1999). *Verslo finansų pagrindai*. Kaunas: Technologija.
65. Partnoy, F., Skeel, D.A. *The Promise and Perils of Credit Derivatives*. [žiūrėta 2011-12-22]. Prieiga per internetą: <<http://papers.ssrn.com>>.
66. Picu, G. K. (2011). „*The Decline of Traditional Banking Activities*“. Rumunija: Danubius Universitetas. Eir Proceedings vol.6.
67. Petravičius, T. (2005). *Kapitalo investicijų vertinimas siekiant įmonės veiklos efektyvumo. Daktaro disertacija*. Vilniaus Gedimino technikos universitetas. Vilnius.
68. Raškinis, D., Raškinis, V. (2002). „*Finansų įstaigų priežiūra: tendencija ir alternatyvos*“. Vilnius: Pinigų studijos. 45 psl. 2002/2
69. Revell, J. (1979). *Inflation and financial institutions*. The Financial Times Ltd., London.
70. Rutkauskas, A. V., Martinkutė, R. (2007). *Investicijų portfelio anatomija ir valdymas*. Vilnius:Technika.
71. Rutkauskas, A. V., Sūdžius, V., Mackevičius, V. (2007). *Verslo finansai: sistema, struktūra ir elementai*. Vilnius: Technika.

72. Smalenskas, G. (2007). *Finansai*. Vilnius: Homo liber.
73. Statistikos departamento prie LRV statistiniai duomenys 2006 – 2010. [žiūrėta 2012-01-15].
Prieiga per internetą: < <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1360>>.
74. Strumickas, M., Valančienė, L. (2006 a). „*Bankų vidinio vertinimo efektyvumo didinimas*“. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai 35.
75. Strumickas, M., Valančienė, L. (2006 b). „*Bank Valuation Research: Experience of the Baltic States*“. Kaunas: Kauno Technologijos universitetas. Inžinerinė ekonomika. 23 – 28 psl. 4 (49).
76. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
77. Titarenko, V., Titarenko, J. (1997). *Aktyvų ir pasyvų valdymas komerciniuose bankuose bei jo aspektai Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos Statistikos departamentas.
78. Titarenko, J. (2000). „*Rinkos disciplinos vieta bankų priežiūros sistemoje*“. Pinigai ir bankininkystė. Pinigų studijos 2000/4 25 – 37 psl.
79. Vasarevičienė, B. (2009). „*Rizikos šaltiniai, pagrindinės komercinių bankų veiklos vieno pinigų srauto veiksniai ir priemonės*“. Kaunas: Verslas“ teorija ir praktika, 10/10: 55 – 62psl.
80. Valentinavičius, S. (2003). *Pramonės įmonių augimo ir konkurencingumo tyrimai*. Kaunas: Ekonomika. Tomas 63, p. 128 – 143.
81. Valverde, S. C. *The determinants of Bank margins in European Banking*. [žiūrėta 2012-02-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.ugr.es/~franrod/CarboRodJBF.pdf>>.
82. Valvonas, V. (2004). „*Kredito rizikos valdymas banke*“. Pinigų studijos: LB Nr.4 57–82p.
83. Valvonas, V. (2007). „*Kredito koncentracijos rizikos vertinimas ir valdymas*“. Vilnius: Ekonomika Nr. 77 94-113p.
84. Valvonas, V. (2009). „*Atlygio sistemų reikšmė bankų veiklai*“. Pinigai ir bankininkystė. Pinigų studijos 2009/2 65 psl.
85. Vaškelaitis, V. (2003). *Pinigai: komerciniai bankai ir jų rizikos valdymas*. Vilnius: Lietuvos mokslų redakcija.
86. Vaškelaitis, V. (2006). *Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas.
87. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius. (2010). „*Įmonių finansinė analizė, rodiklių skaičiavimo metodika*“. Vilnius, 49 – 72 psl.
88. Zimmerman, G. (1996). *Factors influencing community bank performance in California*. Federal Reserve Bank of San Francisco 1: 26-41.
89. Žilinskas, V. (1996). *Pinigai. Vertybiniai popieriai. Bankai*. Kaunas: Technologija.

PRIEDAI

Pagrindinių sąvokų analizė

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šiais šaltiniais: Buračas, A. (1997). Enciklopedinis bankininkystės ir komercijos žinynas. VU, VDU; Vilnius: seimo leidykla. Pass Ch., Lowwes B., Davies L. (1997). Ekonomikos terminų žodynas. Iš anglų kalbos vertė Bareikytė, Z., Žeimytė, L. B., Francuzeviciūtė, K. Vilnius: UAB „Baltijos bisnis“.

A

Akcija – vertybinis popierius, kuri išleidžia akcinė bendrovė arba valstybė, kaip ilgalaikio kapitalo didinimo priemonė. Bendrovės akcininkai yra teisėti jos savininkai ir turi teisę gauti jos pelno dalį.

Akcijos pelnas – grynasis pelnas, gautas sumokėjus mokesčius, tenkantis paprastųjų akcijų savininkams. Jis gaunamas padalijus pelną iš paprastųjų akcijų skaičiaus.

Akcininkas – akcijų savininkas, tai fizinis ar juridinis asmuo.

Akcinis kapitalas – akcinėje bendrovėje naudojami pinigai, kuriuos investavo akcininkai, ir kurie išliks kaip nuolatinis finansų šaltinis tol, kol egzistuos bendrovė.

Akcininkų nuosavybė – akcinis kapitalas, iš pradžių investuotas akcininku, pridėjus rezervus, atsirandančius, pvz., kai nepaskirstytasis pelnas sugražinamas bendrovei.

Antrinė įmonė – įmonė, kurią kontroliuoja kita įmonė, kartais įvardijama dukterine, priklausianti įmonių grupei.

Apyvartinis kapitalas – ištekliai, reikalingi vienam gamybos ar kitos veiklos ir pardavimo ciklui įvykti ir visiškai sunaudojami to ciklo metu.

B

Balansas – finansinė ataskaita atspindinti firmos turtą ir įsipareigojimus paskutinės ūkinės veiklos laikotarpio diena.

Bankas – įgaliota indėlių priėmimo įstaiga, priimanti piniginius indėlius iš gyventojų ar įvairių institucijų ir gražinanti indėlius indėlininkui, pateikus reikiamą dokumentą. Bankai yra komercinės įstaigos, kurios gauna pelną už indėlių skolinimą tiems kurie nori skolintis, o už paslaugą dažniausiai ima tam tikrą mokestį.

C

Centrinis bankas – svarbiausia šalies bankininkystės įstaiga, kuria tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja vyriausybė, siekdama garantuoti normalias banko paslaugas.

D

Dividendas – pinigai, kuriuos akcinė bendrovė išmoka savo akcininkams už įdėtą akcinį kapitalą. Dividendai yra bendrovės pelno paskirstymas.

1 priedo tęsinys

Dukterinė bendrovė – bendrovė, esanti kitos bendrovės nuosavybė. Dukterinė bendrovė gali toliau prekiauti savo vardu, tačiau ją visiškai arba iš dalies kontroliuoja pagrindinė bendrovė.

Diskonto norma – palūkanų norma, pagal kurią turi būti diskontuotos grynųjų pinigų įplaukos ir išlaidos susijusios su investicijų projektu.

Diskontavimas – ateities mokėjimu dabartinės vertės apskaičiavimas, nustatant palūkanų normą.

Diskontuoti piniginiai srautai – piniginiai srautai, susiję su ekonominiais projektais, kurie yra reguliuojami taip, kad būtų priimtini atsižvelgiant į piniginių srautų terminus ir galimas palūkanas nuo panaudojamų lėšų.

E

Emisija – išleidimas į apyvartą – pinigų, vertybinių popierių.

F

Finansų tarpininkas – organizacija veikianti finansų rinkose ir jungianti paskolos suteikėjus ir gavėjus, arba taupytojus ir investuotojus.

Finansinis tarpininkavimas – procesas, kurio metu ekonomikos subjektas, laisvų finansinių išteklių turėtojams, sudaroma galimybė paskolinti ar kitaip leisti naudoti šiuos išteklius kitiems ekonomikos subjektams abipusiai priimtinomis sąlygomis.

G

Grynasis pelnas – skirtumas tarp bendrojo pelno ir firmos veiklos sąnaudų.

I

Indėlis – pinigai, patikėti finansiniam tarpininkui.

Investavimas – kapitalo įdėjimas; akcijų ir kitų vertybinių popierių įsigijimas.

Investuotojas – institucija ar asmuo, savo lėšas panaudojantis kapitalo funkcijoms ar jų vystymui, taip pat gamybai plėsti.

I

Įmonė – ūkinės veiklos institucija, bendrovė.

Įsipareigojimas – pretenzija asmens ar įmonės ištekliams pasiskolintų pinigų atžvilgiu.

K

Kaina – prekės, paslaugos, turto arba gamybos veiksnių piniginė vertė.

Kapitalas – indėlis į gamybą, investuojant į materialųjį kapitalą ir intelektualųjį kapitalą.

Komercinis bankas – bankas, kuris priima pinigų indėlis ir suteikia jiems mokėjimo pervedimo paslaugas, taip pat sudaro sąlygas taupyti ir skolintis.

Kapitalo kaštai – kapitalo įdėjimai perkant materialųjį turtą ar akcijas.

1 priedo tęsinys

Kapitalizacija – vertybinių popierių emisijos ar jų kotiruojamos apimties įvertinimas rinkos kainomis: pelno panaudojimas bendrovės fondams (kapitalui) didinti ar papildomiems vertybiniams popieriams įsigyti.

Koeficientas – dydžių santykio ar pokyčio rodiklis.

Konsorciumas – laikinas kelių bankų ar bendrovių susitarimas išplatinti stambų akcijų ar obligacijų paketą, arba bendrai investuoti į stambų projektą.

Konsolidacija – finansinės atsakomybės, pelno, išlaidų, pajamų, investicijų kitos veiklos ir finansinių biudžetų sujungimas į bendrą organizacijos biudžetą pagal bendruosius apskaitos principus taikant apskaitos standartų reikalavimus.

Konsoliduota finansinė atskaitomybė – įmonių grupės jungtinė finansinė atskaitomybė, sudaryta ir pateikta kaip vieno ūkio subjekto finansinė atskaitomybė, kurią sudaro konsoliduotas balansas, konsoliduota pelno (nuostolių) ataskaita, konsoliduota nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita, konsoliduota pinigų srautų ataskaita, konsoliduotas aiškinamasis raštas.

L

Likvidumas – piniginiai aktyvai, kurie gali būti tiesiogiai naudojami kaip mokėjimo priemonė.

Likvidacinė vertė – firmos turto grynoji vertė, gaunama iš turto atėmus visus trumpalaikius ir ilgalaikius įsipareigojimus, kaip pateikiama balansinėje ataskaitoje.

M

Marža – ribinis kokio nors rodiklio pasikeitimas, kai jį lemiantis veiksnys pasikeičia vienu vienetu.

Metodas – veiklos, sprendimo būdas.

Mokumas – ūkio subjekto gebėjimas įvykdyti visus įsipareigojimus nustatytais terminais, kuriam įvertinti taikomi absoliutūs, pavyzdžiui, pradelstų dienų skaičius, ir santykiniai dydžiai, koeficientai.

N

Nepaskirstytas pelnas - likęs pelnas išskaičius mokesčius, kuris paprastai vėl įdedamas į firmą, o ne mokamas bendrovės savininkams dividendais.

Nuosavybė – materialus ir nematerialus turtas.

Nusidėvėjimas – finansinės vertės mažėjimas.

O

Obligacija – vertybinis popierius, kurį išleidžia bendrovės ir vyriausybė.

Opcionas – pasirinkimo teisė vienai iš susitariančiųjų pusių; terminuotas sandoris biržoje su nuolaida/privilegija, dėl aktyvų ar vertybinių popierių pirkimo ar pardavimo nustatyta kaina tam tikrą laiką su galimybe rinktis viena iš kelių alternatyvių to sandorio sąlygų.

1 priedo tęsinys

P

Palūkanos – paskolos gavėju mokėjimai kreditoriams už jų pinigų panaudojimą finansuoti materialiosioms bei vertybinių popierių investicijoms ir vartojimui.

Palūkanų norma – skolinamojo kapitalo kaina.

Pelnas – skirtumas, kuris atsiranda tuomet, kai firmos bendrosios pajamos yra didesnės už jos bendrąsias sąnaudas.

Pelningumas – pelnas, kurį gauna firma pagal firmos dydį. Jis matuojamas atsižvelgiant į visus panaudotus aktyvus, ilgalaikio kapitalo ir tarnautojų skaičių.

Pelningumo rodikliai – firmos pelno maržos apskaitos matas, kuris išreiškia firmos pelną kaip jos pajamų gautų iš pardavimo procentą.

Pelno (nuostolio) ataskaita – ataskaita, kuri rodo visas firmos pardavimo pajamas, gaunamas per prekybos laikotarpį ir visas eksplicitines sąnaudas patirtas uždirbant tas pajamas.

Pelno marža – skirtumas tarp prekės pardavimo kainos ir jos gamybos bei pardavimo sąnaudų.

Pelno norma – firmos gautas pelnas, skaičiuojamas kaip procentai nuo įdėtų į verslą aktyvų.

Piniginiai srautai – įmonės pinigų gavimas iš pardavimo ir kt. įplaukų bei išleidimas mokant grynais tiekėjams, darbuotojams ir kt.

Pridėtinė vertė – skirtumas tarp firmos pajamų iš pardavimo ir jos įsigytų medžiagų bei paslaugų sąnaudų.

R

Rinka – mainų mechanizmas, suvedantis produkto, gamybos veiksnių ar vertybinių popierių pardavėjus ir pirkėjus.

Rizika – galimas pavojus veiklai; nuostolis.

T

Turtas – grynųjų aktyvų atsargos, kurias turi asmenys ar namų ūkiai.

V

Vertybinis popierius – finansiniai instrumentai, kuriuos išleidžia firmos, finansų įstaigos ir vyriausybė.

Vertybinių popierių birža – rinka, kurioje prekiaujama bendrovės vertybiniais popieriais, akcijomis ir valstybės vertybiniais popieriais.

Vertinimas – išankstinis laukiamos naudos nustatymas.

Laipsniškas Bazelis III įgyvendinimas

3 priedas

AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji pelno (nuostolio) 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų

4 priedas

AB „Šiaulių bankas“ vertikalioji pelno (nuostolio) 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų

5 priedas

AB „Šiaulių bankas“ horizontalioji ir vertikalioji pelno (nuostolio) 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio ataskaita, tūkst., litų

6 priedas

**AB „Šiaulių banko“ horizontaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita,
tūkst., litų.**

7 priedas

**AB „Snoro banko“ horizontaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita,
tūkst., litų.**

8 priedas

AB „Šiaulių banko“ vertikaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų.

9 priedas

AB „Snoro banko“ vertikaliojo balanso 2006 – 2010 metų ataskaita, tūkst., litų.

10 priedas

AB „Šiaulių banko“ horizontaliojo balanso 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio ataskaita, tūkst., litų.

11 priedas

AB „Snoro banko“ horizontaliojo balanso 2010 – 2011 metų I ir II ketvirčio ataskaita, tūkst., litų.

12 priedas

AB „Šiaulių banko“, AB „Snoro banko“, ir Lietuvos komercinių bankų finansinių santykinų rodiklių apskaičiavimas

13 priedas

Turto pelningumo gražos rodiklio (ROA) išskaidymas į dalis

14 Priedas

Kapitalo grąžos rodiklio (ROE) išskaidymas į dalis

15 priedas

AB „Šiaulių banko“ pozicija rinkoje

16 priedas

Koreliacijos koeficiento reikšmių skalė

17 priedas

AB „Snoro banko“ pajamų ir pelno priklausomybės skaičiavimai

18 priedas

Bonity indekso apskaičiavimas

19 priedas

Anketa

20 priedas

Anketos rezultatai